

JOANNIS MARIÆ
NOVARIÏ,
JURISCONSULTI LUCANI,

DE
RESTITUTIONIS INCERTORUM
ET MALE ABLATORUM PRIVILEGIIS
TRACTATUS ALTER

S I V E

PRACTICABILIS SUMMULA PRIVILEGIATAM
Incertorum, & malè ablatorum materiam complectens, in qua com-
plura eorum in Favorem, in forensi usu quotidiana, & frequentia di-
lucidè, breviter, exactèque tractantur, & exornantur.

OPUSCULUM SANE SINODALE, ET NOVUM
*cunctis in Scholis & in Foro tum Ecclesiastico, cum Saculari apprimè
utile, & conscientijs pariter non minus necessarium.*

ACCESSERUNT IN CALCE NONNULLÆ ALLEGATIONES
D. FRANCISCI SEVERINI
CUM INDICIBUS NECESSARIIS.

LAUSONII & COLONIÆ ALLOBROGUM,
Sumptibus MARCI-MICHAELIS BOUSQUET & SOCIORUM,

M D C C X X X I X.

JOANNIS MARIAE
NOVAE
URASCOE LUCANA
DE
INSTITUTIONIS INCHORTUM
ET MALE ATATUM PRAE
TRACTATUS ALTER

SERIES PRÆLUDIORUM

De quibus hoc in Opusculo.

PRÆLUDIUM I.

Ablatum quidnam sit, & qualiter intelligatur in hac materia fol. 342 b

PRÆLUDIUM II.

Malè Ablatum restituendum esse demonstratur fol. ibid.

PRÆLUDIUM III.

Malè Ablata quando sunt restituenda, & dominus est Absens, cujus expensis admittenda sunt fol. 343 b

PRÆLUDIUM IV.

Malè Ablata quibusnam restituenda veniant fol. ibid.

PRÆLUDIUM V.

Malè Ablata si restituantur, nec sequatur confessio, & peragatur penitentia, Num peccatum dimittatur fol. 344 b

PRÆLUDIUM VI.

Malè Ablata, si restitui dilatentur ab hæredibus, num ex hoc Anima illius, qui abstulit in purgatorio detineatur. fol. *ibid.*

Finis Præludiorum.

ELENCHUS PRIVILEGIORUM

Quæ in hoc Opusculo collecta fuerunt.

Privilegium I.

Legatum pro incertis, & malè ablati dicitur pium, & omnibus piæ causæ privilegiis potitur, pag. 345 b

Privilegium II.

Legatum pro incertis, & malè ablati, ut æs alienum detrahitur. pag. 347

Privilegium III.

Legatum pro incertis, & malè ablati latissimè interpretari debet, pag. *ibid.*

Privilegium IV.

Donatio facta pro incertis, & malè ablati est latissimè interpretanda, pag. 348

Privilegium V.

Legatum pro incertis, & malè ablati filiorum, legitimam minuit, & ante omnia est præstandum, pag. 349

Privilegium VI.

Filiorum favor non prefertur legatis factis pro incertis, & malè ablati, pag. 352

Privilegium VII.

Conditio (si finè liberis dicefferit) non subintelligitur, quando testator reliquit piæ causæ pro incertis, & malè ablati, pag. 351

Privilegium VIII.

Uxor prohibita legare marito diviti potest ei legare pro incertis, & malè ablati pro exoneratione suæ conscientiæ, pag. 353

Privilegium IX.

Favor legati pro incertis, & malè ablati, est potentior favore legati ad pias causas simpliciter & ideo ambobus concurrentibus præferitur ille legati pro incertis, & malè ablati, pag. *ibid.*

Privilegium X.

Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum facta Ecclesiæ, vel alteri pio loco pro exoneratione conscientiæ, & pro incertis, & malè ablati, bene valet, pag. 354

Privilegium XI.

Filius non solvens legatum paternum pro incertis, & malè ablati privari debet legitima pag. 356

Privilegium XII.

In legatum relicto pro exoneratione conscientiæ pro malè ablati, & incertis contra hæredem debet fieri major interpretatio, quàm illa, quæ fit in simplicibus legatis piis, pag. 357

Privilegium XIII.

Donatio ob supervenientiam liberorum non revocatur ubicumque illa pro incertis, & malè ablati facta est, pag. *ibid.*

Privilegium XIV.

Donatio facta à Novitio pro restitutione incertorum, & malè ablatorum absque solennitatis Sacr. Concil. Trid, valida est pag. 348

Privilegium XV.

Legatum factum pro incertis, & malè ablati spatium triginta annorum non prescribitur, 359

Privilegium XVI.

Segetes, seu victualia seminata, adhuc nec recollecta sub legato mobilium continentur, maxime si legatum sit factum pro restitutione malè ablatorum, pag. 360

Privilegium XVII.

Legata aliqua quantitate pro incertis, & malè ablati si postea aliqua pars dictæ quantitatis fuerit in vita per testatorem soluta debetur quoque aliud residuum pag. 364

Privilegium XVIII.

Legata pro incertis, & malè ablati, non comprehenduntur sub statuto, quod de legatis solvantur gabella, pag. 365

Privilegium XIX.

Legato mille aureorum facto pro malè ablati si non sint tot malè ablata residuum non debet remanere pænes hæredem, sed erogatur in pium usum, pag. *ibid.*

Privilegium XX.

Donationes factæ pro incertis, & malè ablati infra quindecim dies à tempore stipulationis locis, quibus factæ sunt, per Notarios denunciari debent legata autem infra idem tempus à die aperturæ testamenti, 366

Privilegium XXI.

Legatum pro incertis, & malè ablati per alienationem rei legatæ, non censetur revocatum, *ibid.*

Privilegium XXII.

Contractus factus à muliere, vel alia persona prohibita contrahere absque aliqua solennitate valet, si fuerit factus pro malè ablati, & incertis ad exonerationem conscientiæ, quamvis solennitas à statuto requisita non fuerit servata, 367

Privilegium XXIII.

Legata pro incertis, & malè ablati debentur, quamvis malè ablata aliter consent, quàm testatoris assertionem, pag. *ibid.*

Privilegium XXIV.

Donatio pro incertis, & malè ablati excedens summam quingentorum aureorum valet, & si fuerit facta absque insinuatione, pag. 368

Privilegium XXV.

Fructus rei legatæ pro incertis, & malè ablati debentur à die testatoris, pag. 369

Privilegium XXVI.

Donatio facta alicui Hospitali pro incertis, & malè ablati revocari nequit sub prætextu, quod in gratitudinem receperit ab Administratoribus, vel Oeconomis, pag. 370

H h 2

Privile-

Elenchus Privilegiorum.

Privilegium XXVII.
 Confessio facta in testamento in favorem piæ cau-
 sæ pro incertis, & malè ablati, dicitur potius
 ex causa necessaria, quàm voluntaria, pag. 371

Privilegium XXVIII.
 Legatum pro incertis, & malè ablati confessati
 debiti vim habet, & ideo est irrevocabile *ibid.*

Privilegium XXIX.
 Modus appositus in donatione facta pro incertis,
 & malè ablati non censetur causa finalis dona-
 tionis factæ pag. 372

Privilegium XXX.
 Dispositio facta pro incertis, & malè ablati dicitur po-
 tius facta ex causa necessaria, quàm voluntaria, 373

Privilegium XXXI.
 Damnati ad mortem naturalem possunt testari pro
 restitutione incertorum, & malè ablatorum ad
 exonerationem eorum conscientiarum pag. *ibid.*

Privilegium XXXII.
 Damnati ad mortem civilem possunt testari pro in-
 certis, & malè ablati, pag. 374

Privilegium XXXIII.
 Legatum factum pro incertis, & malè ablati in
 genere, non expresso legatario, vel loco, cui
 legavit, est validum, & debetur Ecclesiæ mat-
 ricis loci in quo residet testator, pag. 375

Privilegium XXXIV.
 Tacita pupillaris substitutio contenta in vulgari ex-
 pressa, quando est substituta pia causa pro incertis,
 & malè ablati excludit matrem pag. *ibid.*

Privilegium XXXV.
 Legatum factum pro restitutione malè ablatorum,
 non diminuitur, licet legata transcendant vires
 hæreditatis. pag. 376

Privilegium XXXVI.
 Loca pia, vel pauperes, quibus malè ablata resti-
 tuenda sunt adversus exequutorem possunt
 agere, pag. 377.

Privilegium XXXVII.
 Confessio absque causa pro malè ablati ad exone-
 rationem conscientiae valet, pag. *ibid.*

Privilegium XXXVIII.
 Exceptio non numeratæ pecuniæ, non admittit-
 tur adversus confessionem, facta pro incertis,
 & malè ablati in articulo mortis, pag. 379

Privilegium XXXIX.
 Confessio uxoris pro exoneratione conscientiae viri
 circa aliquid malè ablatum nocet pupillis & re-
 velat creditorem, pag. 380

Privilegium XL.
 Legatum factum pro incertis, & malè ablati debe-
 tur ab hærede non obstante, quod sit intra
 tempus conficiendi inventarium, pag. *ibid.*

Privilegium XLI.
 Mulier, quæ intercessit pro exoneratione conscien-
 tiæ viri mortui, non juvatur Vellejano pag. 381

Privilegium XLII.
 Revelatio facta à filio contra patrem vigore littera-
 rum monitorialium excommunicationis valet,
 ubi tendit ad exonerationem conscientiae quia agi-
 tur de malè ablati factis à patre pag. *ibid.*

Privilegium XLIII.
 Actio oritur ex pollicitatione facta pro incertis &
 malè ablati pag. 382

Privilegium XLIV.
 Legata relicta pro malè ablati testamento nullo ob-
 prætensionem filii, quem testator ignorabat se
 habere debentur, pag. 383

Privilegium XLV.
 De legatis factis pro incertis, & malè ablati pro
 exoneratione conscientiae non detrahitur quarta
 ab Episcopo pag. *ibid.*

Finis

Privilegium XLVI.
 Confessio facta pro malè ablati etiam parte absente
 habet vim debiti confessati, ita quod prodest
 absenti, & probat debitum, pag. 384

Privilegium XLVII.
 Extensio de casu ad casum, & de persona ad per-
 sonam favore legatorum pro incertis, & malè
 ablati, commodè fit, pag. 385

Privilegium XLVIII.
 Pro restitutione rerum malè ablatarum, hypoteca
 tacita inducitur super bonis illius; qui res illas
 abstulit, quæ hypoteca præfertur omnibus aliis
 privilegiatis creditoribus, pag. 386

Privilegium XLIX.
 Res censui subjecta legata pro incertis, & malè ablati
 eorum favore absque onere relicta censetur, 387

Privilegium L.
 Confessio dubia in favorem incertorum, & malè
 ablatorum interpretari debet, p. 388

Privilegium LI.
 Legatum factum pro salute animæ, censetur factum
 pro malè ablati, & restitutione facienda, pag. *ibid.*

Privilegium LII.
 Testatore mandante restitui debitum ex incertis
 & malè ablati pro exoneratione conscientiae
 si fuerit præscriptum, non potest hæres oppo-
 nere præscriptionem, pag. 389

Privilegium LIII.
 Falcidia non detrahatur de legatis factis pro incertis,
 & malè ablati ad conscientiae exonerationem, 390

Privilegium LIV.
 Statutum, quod mater non testetur de bonis sta-
 bilibus, non urget, quotiescunque testaretur
 pro restituendi incertorum, & malè ablati-
 rum, pag. *ibid.*

Privilegium LV.
 Legata pro exoneratione conscientiae ex causa incertorum,
 & malè ablatorum factum in primo testa-
 mento, non revocatur per secundum testa-
 mentum, in quo nulla fit mentio exonerationis
 conscientiae, pag. *ibid.*

Privilegium LVI.
 Episcopus est iudex competens, & exequutor le-
 gatorum factorum pro restitutione illicite acqui-
 sitorum, & malè ablatorum, pag. 392

Privilegium LVII.
 Casus respicientes favorem legatorum, vel dona-
 tionum pro incertis, & malè ablati factorum
 non comprehenduntur sub generali dispositione,
 neque sub speciali eis domum asserente, pag. 393

Privilegium LVIII.
 Dos in fideicommissi bonis solvi non potest quando
 pia causa esset substituta pro malè ablati, pag. *ibid.*

Privilegium LIX.
 Usurarius pro incertis, & malè ablati potest testa-
 ri, pag. 394

Privilegium LX.
 Mutus, & Surdus bene valent testari pro restituti-
 one malè ablatorum pag. *ibid.*

Privilegium LXI.
 Prodicus, & is cui bonorum administratio interdi-
 cta est ad exonerationem conscientiae pro restituti-
 one malè ablatorum testari potest, pag. 395

Privilegium LXII.
 Testamentum sive Codicillus, quamvis sint facti
 absque tribus luminibus de nocte valent favore
 incertorum, & malè ablatorum, pag. *ibid.*

Privilegium LXIII.
 Solemnitates Juris Civilis non requiruntur in Te-
 stamento facto ad exonerationem conscien-
 tiæ pro restitutione incertorum, & malè ab-
 latorum, pag. *ibid.*

Privilegiorum.

JOAN.

J O. M A R I Æ
N O V A R I I J. C.
L U C A N I
D E
R E L I C T O R U M E X C A U S A
M A L E A B L A T O R U M P R I V I L E G I I S
P r a c t i c a b i l i s T r a c t a t u s.

P R O O E M I U M.

S U M M A R I U M

- 1 **A**varitia omnium malorum Mater, & radix.
- 2 Testatores in ultimæ vitæ elogio solent facere legata pro malè ablatiis.
- 3 Malè parta, malè dilabuntur, nec illis gaudet tertius hæres.
- 4 Malè Ablatorum Materia practica bilis est.
- 5 Operis divisio datur ab Authore.

U M avaritia omnium malorum mater Auth. ut Judices sine quoque suffragio 2. 1. imò illorum radix, cap. bonorum 47. distinct. glos. in cap. quia radix de penitent. distinct. 2. eo creverit in hominibus, ut contra jus, fasque quotidie in proximi perniciem committantur multa, quæ deinde ex conscientiae stimulo in hujus labentis vitæ exitu restitutione reparari solent, quia videmus Testato-

res, legata, & donationem pro incertis, & malè ablatiis facere, idque in dies practicatur, duplici quidem de ratione, tum ad se exonerandos, & nè eorum vexentur animæ, tum etiam, quia experientia sciunt malè parta, malè dilapidari, & illis non gaudere tertium hæredem, ut ex Paulo Apostolo probat Cardin. Tusc. pract. conclus. tom. 5. litt. M. concl. 25.

Undè hæc sanè materia in frequenti usu reposita apparet, estque multum quotidiana, & practica bilis, Notariis præsertim, Mercatoribus, Judicibus, Advocatis, Procuratoribus, Negotiatoribus, & similibus in hoc avarissimo vivendi genere.

Consideravi propterea aliqua utilia conscientiis pariter, & auribus delectabilia, circa illius privilegia discutere.

Cæterum solito inhærendo stylo, & ne ab instituta serie: qua in aliis operibus usus sum, desistere videar, illam igitur proseguendo Tractatum istum, in duos sejungere sectiones consultò arbitratus sum.

O P E R I S D I V I S I O.

IN prima inquam nonnulla præludia generalia, pro ejusdem materiæ enucleatione reportabo.

In secunda autem casus, in quibus hujusmodi malè ablata sint privilegiata singulatim (Deo Optimo Maximo favente) reponam.

SECTIO PRIMA

INQUA NONNULLA PRACTICABILIA PRÆLUDIA
generalia, ad materiam spectantia utiliter recensentur.

Prælidium I.

ARGUMENTUM.

Ablatum quid nam sit, & qualiter intelligatur in hac materia.

SUMMARIUM.

- 1 Nominis origo est in primis agnoscenda antequam ad materiam enucleationem deveniatur.
- 2 Ablatum quod dicitur & n. 3. & 5.
- 4 Ablatum verè, vel virtualiter quando dicitur.
- 6 Legatum pro incertis, & malè ablatiis, quando dicitur.

Est quidem nobis tradita regula in cuiusque rei, qua de agitur materia, ejus in primis, nominis cognoscendam originem, ut in l. 1. ff. de just. & jur. ubi de jure acturus Ulpianus sic exorditur *Juri operam daturus, prius noscere oportet, unde nomen juris descendat.*

Quare ejusdem vestigia sectando, Ablati nomen enucleare necessarium esse, ante omnia duxi.

- 2 Ablatum igitur nuncupatur, quod manibus perraptum arripitur, *Rom. conf. 164.* ubi bona *Additio Card. Tusc. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 31.*
- 3 Et Ablatum in hac materia dicitur omne illud, quod verè, & virtualiter aufertur, quo casu ostenditur justitia commutativa *Cajet. 2. 2. quæst. 62. art. 6. Sor. de just. & jur. lib. 4. quæst. 6. artic. 1.*
- 4 Verè ut si quid furto, rapina, & similibus auferatur; virtualiter ut si quid injustè retineatur, *cap. sape de restit. spoliat.* vel si debitum purum, & simplex non solvatur juxta modos de quibus per *Navarr. in man. cap. 17. à num. 12.* Vel tandem si aliquod jus probabiliter speratur, & ita in re, vel ad rem impediatur, ut in *cap. fin. de sepult. & in cap. in literis, de Raptorib.* & in aliis speciebus, de quibus apud eundem *Navar. in man. cit. c. 17. n. 69. & 71.*

- 5 At *Carocc. decis. 7. num. 11.* ea, quæ per vim Testator abstulit, malè ablata appellat, imò quovis modo extorta, sub aliquibus figmentis, cavillationibus, & deceptionibus, malè ablata dici posse asseverat, sicque pluries practicum vidisse testatur, subjungens ulterius legatum (pro incertis & malè ablatiis) tunc dici, quando personæ incertæ esset

restituendum, secus si personæ certæ, licet vera esset creditor, allegat *Roman. in cit. conf. 164.*

Prælidium II.

ARGUMENTUM.

Malè Ablatum restituendum esse demonstratur.

SUMMARIUM.

- 1 Peccatum non dimittitur, nisi restituatur ablatum & num. 2.
- 3 Reatus ad poenam æternam insurgit ex violatione justitiæ.
- 4 Restitutio necessaria est necessitate præcepti.
- 5 Restitutio an sit facienda, quando res perit.
- 6 Restitutio est facienda statim.
- 7 Paupertas excusat à restitutione.

A perti juris est minimè dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum ad *lex. in c. peccatum de regul. jur. in 6. cap. 1. 14. quæst. 6. cap. qui repit. 14. quæst. 5. cum tu de usur.*

Probatur *Ezechiel. 33.* Ibi, (Non permittitur venia, nisi rapina reddatur,) & ex *Matth. ad Roman. 14.* Ibi, (Reddito omnibus debita, & *Tobie 2.* Ibi, si furtivus est, non licet nobis de eo aliquid edere, aut contingere.)

Et in terminis malè ablatorum *Card. Tusc. pract. conclus. lit. R. conclus. 303.* affirmat, quod nisi furtum, rapina, usura exacta, & cætera malè ablata restituantur peccatum non dimittitur.

Assignatur conclusionis ratio, quia reatus ad poenam æternam, qui insurgit ex violatione commutativæ, non aliter admittitur, quam si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur, ut constat ex præcepto decalogi, de quo *Exodi. 20.* (Non furtum facies,) in eo etenim implicite, & reductivè continetur aliud præceptum, licet formaliter sit distinctum; de restituendo ea, quæ contra justitiam commutativam verè, aut virtualiter auferuntur *D. Th. 2. 2. quæst. 66. artic. 3. Ledesma 2. 4. quæst. 18. art. 2. Sor. de justit. & jur. lib. 4. quæst. 6. art. 2.*

Unde restitutionem necessariam esse necessitate præcepti asseverant *Valent. tom. 3. disp. 5. quæst. 6. punct. 2. 2. quæst. 62. artic. 2. controvers. 1.* ubi etiam *Aragon. Lessius*

Lessius de just. & jur. lib. 2. cap. 7. dubit. 10. Rebel. de oblig. justia. lib. 2. q. 1. numero 4. Sair. in clavi Regia lib. 10. tr. 1. c. 3.

Etiam, si res ablata perierit sine culpa sua *Glos. in d. c. peccatum*, nam ille, qui furto, vel rapinâ, seu aliâ injusta acceptatione rem habuit alienam, cujus dominium non acquisivit, tenetur eam domino restituere, non tantum ratione rei acceptæ, sed ratione injustæ acceptationis, adeò quod si res illa sic ablata pereat, etiam absque levissima culpa ejus qui illam detinet, sed fortuito, tenetur nihilominus restituere, quia qui sic accepit, à die acceptationis dicitur esse in mora, unde ipsi imputatur omnis casus fortuitus *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. Medin. in C. de restit. q. 6. Silvestr. in summa in verbo furtum, q. 16. Sot. de justit. & jur. lib. 4. q. 7. art. 2. Vasquez in opusc. de restit. c. 5. §. 1. dub. 11. numero 64. & 65. dicens numero 66.* quod, si res perit eo modo, quo erat petitura penes dominum, & ita mortaliter intelligeretur futurum, tunc non teneretur fur, vel alios, qui injustè illam acceperat, & detinebat, aliquid domino satisfacere pro re perempta.

Statimque restitutio facienda est quippe cum restituendi præceptum in septimo Decalogi comprehendatur, & ad semper, & pro semper obliget, quamvis enim præceptum de restituendo sit affirmativum, quia tamen à negativo derivatur, & in eo continetur, ad semper eo modo negativum, à quo derivatur, & in quo includitur, obligat; restituentique præceptum negativum est, quatenus tacitè, & virtualiter non tenere alienum, invito domino jubet, ita *Cajet. in summa, restit. §. 6. Sot. de just. & jur. lib. 4. quæst. 7. art. 4. Gutierrez canon. quæst. lib. 2. cap. 40. numero 1. Molin. de just. & jur. lib. 3. tract. 2. disput. 716. numero 3. & 4.* quos cum aliis refert, & sequitur *Alvarez de Valasco in tract. de privileg. pauper. q. 27. par. 1.* ubi excipit regulam, quando restituere debens esset pauper eo, quia paupertas à restitutione statim facienda, cum, qui animum restituendi deliberatum habet, excusat, *cap. 1. 14. quæst. 6. c. quamquam, de usur. in 6. & ibi glos. latè Rebel. de obligat. justia. lib. 2. quæst. 17. sect. 4.* ubi testatur de communi.

Preludium III.

ARGUMENTUM.

Malè ablata quando sunt restituenda, & Dominus est absens, cujus expensis admittenda sint.

S U M M A R I U M.

- 1 Restitutio expensis cujus sit facienda, & vide n. 2. ubi ampliatur conclusio, & n. 3.
- 4 Fraus malæ fidei possessoris prodesse non debet.
- 5 Locum ex re usu consumptibili non restituitur.

Quoties bona malè quæsitâ, & ablata veniunt restituenda, & illorum Dominus fuerit absens, dicendum est, *Jo. Maria Novarii Tract. de Privileg. Tom. II.*

quod expensis ejus, qui injustè rem accepit, & detinet, restituenda est, & remittenda ad Dominum ubicunque fuerit, *Silvestr. in summa in verbo restitutio il quarto. §. fin. Hostiens. de usur. §. pena, Covarr. in cap. peccatum de reg. juris numero 7. Vignat. de usur. num. 235. Lupius in ejusdem nomin. tr. comment. 3. §. 2. numero 47. Bertazol. cons. crim. 438. numero 10. Rebel. de just. & jur. lib. 4. q. 13. num. 7. sect. 2. Sot. de just. & jur. lib. 4. q. 7. art. 3. Cajet. in 2. 2. q. 62. art. 5. Vasq. opuscul. de restit. c. 10. dub. 10. numero 26.* juxta quorum sententiam consulti à quodam Reverendo Confessario, respondimus, in anno 1626. de Mense Februarii.

Quam sanè conclusionem veram esse prædicamus, siue debitor, siue creditor à loco recesserint, *Binsfeld. in cap. cum tu, q. 9. concl. 4. de usur. Rebel. de just. & jur. loc. cit. Villagut. de usur. q. 30. concl. 1. & 2. ubi concl. 3. ait,* quod tunc subducendæ essent expensæ, quas in deferendo fecisset creditor si rem habuisset, sequitur *Ugol. in ejusdem nominis tr. cap. 19.*

Prout si rei pretium expensæ superent, sitque res magni momenti, suis expensis illam mittere tenetur debitor, quoniam propria malæ fidei possessoris fraus in veri Domini præjudicium prodesse minimè debet, *Binsfeld. memor. q. 9. concl. 6. qui concl. 5. enarrat,* quod si magni momenti non esset res, ejusque pretium superarent expensæ, tunc si diligenti facta inquisitione ignoretur, ubi creditor siue ejus hæres essent, pauperibus bene debitum distribui posset, prout etiam sequuntur *Authoris* mox citati, qui pariter affirmant, quod si sciverit debitor, ubi extortus creditor reperiretur, non sufficeret debitum pauperibus, aut piis locis assignare, sed tuto in loco deponendum erit, ut conservetur pro eo, cui significari debet ex *D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 5.* addimus *Rebel. de just. & jur. d. q. 13. lib. 2. num. 7. sect. 2.*

Et si extortum illud secum creditor à loco, quo decessit, non detulisset, sed illic vendidisset, propriis expensis pretium illic transmittere debet, cujus extorta res erat, omneque damnum, quod ex carentia illius rei spoliatus sustinuisset, licet quando res extaret, res, illam propriis expensis mittere esset obligatus, *Villagut. in cit. tr. de usur. q. 30. concl. 4. & cum fructibus, si forte res fuisset fructifera, quoniam fundi per usuram acquisiti fructus non fecit suos, Card. Tusc. concl. 249. n. 9. lit. V. Rebel. de just. & jur. q. 15. n. 2. lib. 8, par. 2.* ubi tamen firmat lucrum ex re usu consumptibili restituere non debere, quod pariter annuit *Spin. in spec. testam. rubric. 13. num. 29,* & Ego dicebam in causæ *Annæ Sancinæ* cum *Martino Bonacore* in anno 1626. de Mense Julii.

Preludium IV.

ARGUMENTUM.

Malè Ablata quibusnam restituenda veniant.

S U M M A R I U M.

- 1 Restitutio est facienda veris dominis.

Ii 2

2 Resti-

2 Restitutio debet fieri ei, à quo fuit malè ablatum si sit certa persona, nec pauperibus tunc fieri potest n. 4. sed quando secus n. 5. & 6.
3 Restitutio est actus commutativæ justitiæ.

- 1 Firmanda est conclusio, ut aliis quam veris Dominis, eorumvè hæredibus, & legitimis successoribus sordida, & male quæsita restituenda non sunt, c. cum tu de usur. cap. reintegranda 3. q. 1. c. gravis de restit. spoliat. cap. sicut §. eos de homicid. D. Thom. 2. 2. q. 26. artic. 5. Pacian. de prob. lib. 1. c. 66. n. 125. Ugol. de usur. c. 18. Magdal. de num. test. in testam. requisit. cap. 2. num. 78. p. 2. Peck. de testam. conjug. c. 22. lib. 1. Lopez. in lib. 2. tit. 15. par. 6. Rebell. de justit. & jur. lib. 2. tit. de restit. q. 11. sect. 1. Card. Tusch. concl. 352. lit. V. & concl. 31. lit. A. ubi quod restitutio debet fieri ei, à quo fuit malè ablatum, si sit certa persona, sive eorum Dominus sit persona Ecclesiastica, sive sæcularis, modo sit dispensatrix, & non dissipatrix sive etiam Dominus non sit, sua inter sit honesta ex causa rem non esse sublatam, quia nempe in ea pignoris jus habebat aut usum, vel aliquid hujusmodi, ad text. l. is cujus ff. de furt. Silvest. in summa in verb. restitutio il quarto, Graff. in decis. Aur. cap. 128. lib. 2. par. 1.

- 3 Si quidem cum restitutio sit actus commutativæ justitiæ, qua res accepta restituitur, vel damnum illatum compensatur ei, cui debetur, ut apud Bonacin. recenter in tract. de contract. & rest. disp. 1. q. 1. & per eam æqualitas constituitur inter personas inæqualia habentes, ut constat ex Peregrin. in suo tract. de duel. quæst. 39. num. 9. & seq. & voluit Graff. d. cap. 128. num. 2. igitur legitimè constitui nequit, nisi eidem id reddatur, quod fuerat ei ablatum.

- 4 Unde nec pauperibus, vel aliis piis locis restituere sufficit, si certi sint, quibus restitui illa oportet, cap. sicut dignum §. eos de homicid. cap. in literis de rapt. quæ jura adducit Peck. in tract. de test. conjug. lib. 1. d. c. 22. num. 2. & ita sentire Bart. in l. 1. C. de sacros. Eccl. Gem. conf. 20 Lap. alleg. 75. num. 5. Abb. conf. 80. vol. 1. Bursat. conf. 226. n. 105. Ugolin. de usur. cit. c. 18. num. 1. Card. Tusch. concl. 352. num. 1. & seqq. lit. V. firmans concl. 349. num. 19. quod si certi sint, quibus restitui usuræ debent nec Episcopus, imò Papa dispensat, quin revolvat, ante eum Abb. conf. 34. vol. 1. quare omnem adhibendam esse diligentiam, ut veri Domini sciantur asseverarunt Archidiaconus in c. non sanè num. 14. qu. 5. & Binsfeld. in d. c. cum tuq. 7. concl. 4. & seq. de usur. asserens concl. 2. ut nec de rebus furto substractis eleemosina scienter fieri permittatur quod pariter approbârunt Villagut. de usur. q. 30. concl. 4. & 5. Rebell. de justit. & jur. q. 14. num. 4. lib. 8. spectatq; ad singulos non de alieno, sed de suo eleemosinam elargiri, ut apud Mart. decis. Rot. Pisan. 205. num. 8.

- 5 Benè verum, ubi certus esset Dominus, & difficilis ad eum accessus, vel cum periculo, aut scandalo, in tali casu restitutio non prohibetur fieri pauperibus, & his magis, qui in loco sunt ubi res substracta est, quam extraneis, ut novè tutatur Azor. instit. moral. par. 3. lib. 5. c. 11. q. 15. & ante eum Ugolin. d. usur. de cap. 18. §. 2. Graff. in dec. aur. cit. cap. 128. n. 12.

Prout etiam quando ablata rei Dominus reperiri nequit locis piis erogandam esse probatur in d. cap. cum tu, ubi Binsfeld. conclus. 3. q. 6. & in cap. quanquam de usur. traditque recenter Giurb. post. hæc scripta visus in comment. ad consuet. Messan. cap. 2. glos. 12. num. 2. par. 1. ubi residet in opinione esse illis tradenda in beneficium animæ, cujus res erat; ex Abb. conf. 34. lib. 1. Lopez. in l. 2. tit. 15. par. 6. Pacian. de prob. lib. 1. cap. 66. num. 125. Spin. de testam. rub. 13. n. 24. & aliis, firmans pariter d. glos. 12. n. 35. quod si facta ab exequutore pauperibus restitutione compareat Dominus, si fuerit facta diligentia pro illo repariendo, & fuerit convenienti tempore expectatum iterum ad solvendum non cogitur, ex Ugolin. de usur. d. c. 18. §. 2. nu. 6. Lopez. de donat. inter vir. & uxor. §. 65. num. 61. quamvis conditione sine causa repeti illud posse à pauperibus concludant alii apud Franc. in d. c. fin. in glos. satisfieri, de usur. in 6. Federic. de sen. conf. 153. Ugolin. ubi supra qui scribit melius forsitan esse pio loco sordidum id dare, cum clausula, quod si fortè Dominus appareret, ipsi restituisset.

Preludium V.

ARGUMENTUM.

Malè ablata si restituantur; nec sequitur confessio, & peragatur poenitentia, Num peccatum dimittatur.

SUMMARIUM.

1 Restituens malè ablatum non dicitur absolvens nisi consueatur peccatum. Et Ratio quæ sit n. 2.

Regula illa quod peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum, de qua fult sermone supra in Preludio 2. suam recipit declarationem, ut etiam facta restitutione illorum quæ ablata fuere minimè remittatur peccatum, & peragat poenitentiam, ut probat Card. Tusc. pract. conclus. lit. R. conclus. 303. num. 3. & communis Theologorum Schola docet.

Justificatur hujusmodi assumptum, & axiomatò, quia confessio contra Deum, & contra proximum committitur ex furto, rapina, & similibus, & propterea ultra satisfactionem requiritur contritio, & confessio, Franch. in cap. peccatum num. 4. de reg. jur. in 6. Federic. de sen. conf. 18. col. sin. & conf. 22. num. 2. in fin.

Preludium VI.

ARGUMENTUM.

Malè ablata, si restitui dilatentur ab hæredibus, num ex hoc Anima illius, qui abstulit, in Purgatorio detineatur.

SUMMARIUM.

- 1 Restitutio male ablatorum post mortem pœnitentis non liberat à pœna in alio seculo purganda, nec absolutionis dilationem ab hærede facta Anima in Purgatorio detinetur.
- 2 Pœna Purgatorii est temporalis.
- 3 Differentia inter Purgatorium, & Infernum datur.

EX multis quidem turatur *Sot. de just. & jur. lib. 4. quæst. 6. art. 1.* quod restitutio male ablatorum post Mortem pœnitentis non liberat à pœna in alio sæculo purganda, nec propter ipsius solutionis dilationem Anima in Purgatorio detinetur, sicque communi calculo per Theologos habemus receptum in 4. dest. 16. probant Novarr. in man. cap. 17. nu. 68. & Cardin. Bellarimin. de Purgat. lib. 2. cap. 16. Quæ sanè opinio venit omnino amplecten-

da, aliàs iniqua esset lex divina, quæ statueret Animam defuncti in gratia decedentis ex culpabili mora hæredum de non restituendo in Purgatorio detineri.

Præterea, quia ex eadem mora culpabili, pœna Purgatorii temporalis, natura sua, fieret æterna, non ex propria defuncti, sed hæredum culpa, & consequenter Purgatorium eidem animæ redderetur infernus, cum pœcipua inter utrumq; differentia ex perpetua, vel temporali temporis diuturnitate, quod attinet ad pœnalitatem defumatur, & est de fide, eliciturque ex *Sacr. Conc. Trid. sess. 6. can. 30.* fateatur Divus Bonaventura in 4. pist. 20 nu. 34. ubi Ovan. proposit. 4. distin. 44. quæst. 18

Et hanc opinionem latius novissimè probat Barbof. in cap. peccatum, de reg. jur. in. 6. numer. 7. ubi num. 8. respondit ad text. in cap. in litteris, de Raptorib.

Finis Sectionis primæ, & Præludiorum.

JO. Mariæ NOVARII

J. C. LUCANI

De Malè Ablatorum Privilegiis.

SECTIO SECUNDA

Continens casus, in quibus pro malè ablatis Relicta Privilegiata reperiantur.

PRIVILEGIUM I.

ARGUMENTUM.

Legatum pro malè ablatis, dicitur pium, & omnibus piæ causæ privilegiis imò majoribus potitur.

SUMMARIUM.

- 1 Pia causa quotupliciter consideretur, & num. 7. & 11.
- 2 Leges favent judiciis testatorum quæ quidem semper prædominantur, num. 5.
- 3 Judicia hominum exitum habere publicè interest, & ideo servanda sunt, num. 4.
- 6 Voluntas testatoris, nec à Principe subverti potest, licet bene a Papa, qui illam in totum destruere valet.
- 8 Dos dicitur pia causa, & omnibus piæ causæ prærogativis fruitur, num. 9. Item, & fisci privilegiis potitur, num. 10.
- 12 Legata pro incertis, & malè ablatis, in piam causam relicta dicuntur, & potiuntur privilegiis piæ causæ. num. 13.

Regulam firmo, piam causam tripliciter in jure nostro considerari posse, largissimè scilicet, largè, & strictè.

Largissimò inquam consideratur, ubi humanitatis intuitu favor aliquis à jure adhibetur; ut circa deficientium voluntates testamentaque; Jo. Mariæ Novarii Tract. de Privil. Tom. II.

contingit, cap. fin de re jud. l. si pars ff. de inoffic. testam. cum enim ad ipsorum morientium voluntates amplius non redeat arbitrium, l. 1. C. de sacros. eccles. meritò leges humanitatis, ac pietatis intuitu testantium judicia favoribus prosequuntur, l. in condition. ff. de condit. & demonstr. l. fideicommissa §. item si quis ff. de leg. 3. unde illud oritur axioma, vestigia testatorum semper esse sectanda, ut in l. eum quidam C. de neces. seru. hæred instit. quæ si perspicua sint, non est exquirenda ratio, cur ita senserint aut ita voluerint, cum sufficiat pro ratione voluntas, §. disponat auth. de nup. Binius consil. 266. Prat. de in interpr. ult. vol. lib. 5. interpr. 1. dub. 1. & plenè Card. Mantica de conject. ult. vol. lib. 3. tit. 3. publicè enim expedit suprema hominum judicia exitum habere, l. vel. negare ff. quemadm. testam. aper. Spin. de testam. glos. 38. num. 5. & 6. Galvan. cons. 47. num. 7. idè servandam eam dicimus cap. tua nobis de testam. l. cum antiquitas, & l. si testamentum, ubi Castrenf. & Corn. C. detestam. §. si quis autem collat. 1. authent. de hæred. & falcid. piumque est, non irati, & tanquam pium deber esequi jura clamant ad text. in l. contra voluntatem C. de testamen. manum. Covar. in cap. cum esses nu. 12. de test. Valasc. decis. 183. num. 4. Galvan. in l. gallus in princ. cap. 4. nu. 134. ff. de liber. & posthum. Bursat, cons. 226. num. 22. Morot. cons. 92. nu. 18. Burz. cons. fin. n. 186. Card. Tusch. conclus. 90. n. 12. lit. T. etiam in dubio Eugen. cons. 25. nu. 14. Honded. cons. 77. n. 54. vol. 1. Turret. cons. 73. vol. 3. Cavagnol. cons.

conf. 62. num. 58. vol. 2. Men. de præf. lib. 4. præf. 141. n. 40. Cavalc. decis. 3. nu. 10. par. 3. Mant. de conjectur. ultim. volunt. lib. 1. tit. 6. nu. 4. Berrell. conf. 44. num. 40. centur. 1. ita quod conjecturam testatoris voluntatem semper prædominari fatentur, Bologniet. conf. 15. n. 5. Molin. de primog. lib. 1. cap. 4. n. 28. Pancirol. conf. 59. num. 32. Alvarat. de conjecturat. ment. defunct. lib. 1. cap. 4. nu. 28. Surd. decis. 210. nu. 15. Marta decis. 178. nu. 5. Raudens. variar. resol. lib. 1. resol. 37. num. 89. qui in tract. de analog. cap. 34. numer. 117. & 124. firmavit, ut eam nec Princeps subvertere posset, vide latè per eundem decis. Rot. Pisan. 44. Alban. consil. 143. Socc. Jun. conf. 65. n. 11. vol. 2. Menchac. lib. 1. contrav. jur. c. 12. Sarmient. select. lib. 1. c. 8. Peregr. de fidei commiss. art. 52. Monal. conf. 31. n. 24. vol. 2. Petra de potest. Princip. c. 24. n. n. 19. Mattebeac. de legat. c. 22. Fachin. controvers. jur. lib. 8. c. 63. Card. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 11. tit. 3. nu. 9. Castil. controvers. jur. lib. 2. c. 28. ubi alios citat Marescott. var. resol. lib. 12. resol. 88. p. 5. ubi bene tractat, si Princeps testatorum voluntatem circa fideicommissa, & majoratus, possit mutare, alterare, vel illis derogare, quinimò nec alterare, l. si testamentum C. de testam. de quo latius D. Reg. Tapia decis. supremi Senatus Italiae 20. nec non videndus in materia Monet, in suo tr. de commut. ultim. volunt. c. 5. q. 3. quod speciale est in Papa, Clem. quia contingit. de relig. dom. Genuen. in praxi c. 19. Grass. de arbitr. confess. c. 69. lib. 2. & noviter D. Ricc. decis. Cur. Archiep. Neap. 171. par. 4. qui plura cumulat circa materiam, & intellectum dicti tex. qui quidem Papa non solum alterare poterit voluntatem testatoris, sed etiam illam abrogare & in totum destruerè, ut apud Phæb. de c. Lusitan. 37. n. 9. tom. 1. ita ut derogatio juris quæsit, non est necessaria in commutatione, vel derogatione voluntatis per Papam facta, ut plena manu tutatur, Gratian. discept. forens. lib. 3. cap. 458. ubi etiam quod citatio non requiritur, quando Princeps, & sic Papa aufert jus alterius ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, vel cum clausula non obstantibus de qua materia latius videndus est Moneta in speciali tr. de commut. ult. volunt. c. 7. q. 2. 3. & 4.

7 Large autem causa pia dicitur, si mulierem pauperem respectu ejus dotis respiciat: animæque favor versatur, cum enim dotis causa præcipua, & favorabilis ubique sit, quia per eam ad matrimonium devenitur, sicque civitatis liberis hominibus repletur, ita ut ex hoc publicus in ea favor versatur, l. 1. ff. solut. matr. l. 2. ff. de jure dot. l. 2. ff. de privil. cred. l. hoc legatum, ff. de condit. & demonstr. hinc dotis jura causam explicitè favorem appellari, probatur in c. fin. de sent. & re judic. eademque ratione ipsam piam causam esse cautum est, in l. cum is, §. si in ea, ff. de condit. indeb. & ultra antiquiores tradiderunt Cened. in suis quæst. canon. c. 27. Illust. Episcop. D. Ricc. in decis. Cur. Archiepiscop. hujus inclitæ Civitatis Neap. 206. n. 3. p. 2. Molfes. in summa tract. 12. de contractib. cap. 16. num. 47. & tract. 13. cap. 15. n. 160. in tit. de ult. volunt. par. 2. Mangilius in suo tract. de imput. & detract. legitim. quæst. 120. num. 28. Genuens. in practicab. Eccles. quæst. 252. Monet. de com-

mut. ult. volunt. cap. 4. qu. 2. n. 43. unde illam omnibus piæ causæ prærogativis gaude-
re fatentur, Mascard. in tract. de prob. concl. 176. nu. 24. & Marta in l. 1. art. 4. n. 21. ff. solut. matrim. nam ejus causa in jure semper, & ubique præcipua est, l. 1. ff. solut. matr. & noviter prosequitur Rodriq. in tr. de concurs. credit. p. 1. art. 1. pag. 22. prout in fisco paribus passibus ambulare statuit glos. in l. 2. C. de privil. fisci, & in l. dotis sue C. de jur. dot. & probavit Bart. in l. 1. n. 26. ff. solut. matr. ubi etiam Parpal. n. 36. Soccin. Jun. n. 260. & Barbosa. in 7. par. n. 16. Card. Mant. de tacit. & ambig. conven. lib. 11. tit. 25. n. 3. & noviter Modernus Gaitus in suo tr. de credito cap. 4. quæst. 11. ubi hoc axioma per plures casus declarat.

Tandem strictè causa pia appellatur illa, quæ animæ favorem concernit, & sic cum pauperibus erogatur, §. si unum authent. cum de appellat. cognosc. ibi, & (& ipsorum quoque animæ ex hac piissima causa subleventur,) & §. si quis autem pro redemptione aurb. de Eccles. tit. ibi (& hujusmodi pium opus impleri) Confert tex. in §. sed hoc præsentis ad fin. in authent. de sanctiss. Episc. ibi (in redemptionem captivorum, aut egentium alimoniam) & ita causam piam declarat Bald. Novell. in tr. de dot. par. 5. n. 1. 2. & 3. Sim. de Prat. in tr. de interpr. ult. volunt. lib. 4. dub. 1. n. 3. Rustic. lib. 2. de fideicommiss. c. 3. n. 93. in fin. Molin. de justit. & jur. tr. 2. disput. 34. in prin. Navar. de reddit. Eccles. q. 1. monit. 26. n. 3. affirmans n. 4. idem esse si relictum fiat consanguineo, vel amico pro anima, dummodo sint pauperes, quod etiam tradunt Menoch. de præf. lib. 4. præsumpt. 115. n. 9. & 12. Sanchez. de matr. lib. 1. disput. 4. n. 9. molin. in tr. de rit. nuptiar. lib. 3. q. 13. n. 32. & vide de Mangil. de imput. d. disp. 20.

Hinc tutò concludere possumus, quod, ita & singula, quæ pro incertis, & malè ablati relinquuntur, in piam causam utique relictæ dicuntur, nam pro conscientie exoneratione, animæque testatoris salute relictæ censentur, juxta Bar. Theoricam quam reponit in l. 1. n. 35. & seq. C. de sacros. Eccl. ubi Bal. quoque in eandem devenit sententiam n. 5. quod pariter confirmavit in l. hereditas. l. si defuncto, ff. de petit. hered. in l. lect. ubi etiam Angel. & ita similiter scripserunt Abb. in cap. cum sit n. 6. & ibi Felym. in fin. de jud. Jas. conf. 110. n. 2. vol. 1. Aretin. conf. 63. cap. 19. Soccin. in l. moribus num. 32. ff. de vulg. Per alt. tit. in l. si quis Titio, ff. de leg. 2. Florian. in l. cum quidam, §. si dies ff. de usur. Covar. in cap. nos quidem testam. §. fin. num. 13. Tiraquell. in l. si unquam glos. libertis nu. 88. C. de revoc. donat. in tract. de pia causa in præfat. col. 20. vers. item relictum, Spin. de testam. glos. 31. nu. 40. Sylvestr. in summa in verb. legatum il quarto, Menoch. de præf. lib. 4. d. præsumpt. 115. n. 28. Molfes. in sua summa tr. 13. n. 172. tom. 2. Cancer. var. resol. in tit. de legatis casu 20. n. 103. Gratian. discept. forens. cap. 329. nu. 13. & 14. Moneta in suo tract. de commut. ultim. volunt. cap. 4. qu. 2. num. 52.

Et consequenter affirmare debemus, ut singulis privilegiis piæ causæ concessis potiatur hujusmodi legata quare omnia à Tiraquell.

io de privileg. pia causæ, congesta, uti huc spectantia accommodabis, sic, & alia plura adducta per *Surd.* in tract. de alimentis tit. de privileg. aliment. licet non per hoc intendam firmare conclusionem à contrario sensu, quod in casibus, in quibus non reperitur privilegiata pia causa, neque sint privilegiata legata pro incertis, & male ablatis, si quidem multa prohibentur etiam piæ causæ, quæ conceduntur hujusmodi legatis, tanquam magis favorabilibus, & privilegiatis, & proinde talia legata majoribus fruuntur privilegiis, quibus pia causa fruitur, prout sic praticari quandoque vidi in variis factorum contingentis.

PRIVILEGIUM II.

ARGUMENTUM.

Legatum pro malè ablatis, ut æs alienum detrahitur.

SUMMARIUM.

- 1 Legatum pro incertis, & malè ablatis debetur jure debiti.
- 2 Dans elemosinam debitum suum adimplet.
- 3 Legata pia ante omnia solvenda sunt, sic pariter legatum dotis. n. 4.

Regulam firmo in favorem legati pro male ablatis, quod illud, ut æs alienum detrahat; cum potius jure debiti, quam legati relinqui videatur, glos. & DD. in cap. quanquam de usur. in 6. Bald. conf. 82. vol. 1. Mascard. de probat. conclus. 1180. nu. 155. Card. Tusch. concl. 23. lit. M. Magdal. de n. test. intest. cap. 2. n. 26. par 2. Costa. de scient. & ignorant. centur. 2. dist. 2. n. 26. Rustic. de fidei commiss. lib. 2. c. 3. num. 3. & 17. nec præstat beneficium, qui impendit debitum, l. i. & ibi Bart. n. 1. C. de imponend. lucr. descript. lib. 10. Alex. conf. 198. n. 11. vol. 6. cum nec à voluntate procedat, quod ab eo sit, qui cogi poterat, nam paria sunt aliquid ex necessitate facere vel necessitatis timore, l. novis. 95. quod à fals. ut act. est quem tex. ad hoc singularem dicunt Anch. conf. 19. Jas. in l. 2. n. 4. C. de transact. Aldov. conf. 15. n. 8. Crot. singul. 572. Suar. alleg. 23. & post alios *Surd.* de alim. tit. 7. q. 12. n. 19. satisque coactus dicitur, qui tactus cordis dolore intrinseco propter animæ salutem restituit, aut restitui mandat ipsa enim cum sit pretiosior omnibus; cæteris præponenda est, l. sancimus C. de sacros. Eccles. l. fin. C. ad l. Jul. repetund. Suar. in tit. de las duedas n. 7. ubi quod si dat pauperibus, non est opus charitatis, sed justitiæ, qui enim elemosynam dat, potius debitum adimplet, quam donat, l. i. C. mendic. lib. 11. reddimus namque id quod nostrum non est, Binsfeld. in c. cum tu concl. 6. q. 7. de usur.

3 Ultra quod legata simpliciter pia ante omnia solvenda esse, tanquam æs alienum, tradiderunt Bertacch. in tract. de Episcopo part. 4. lib. 4. n. 84. *Surd.* conf. 209. n. 7. vol. 2. Genuen. in practicabil. Eccles. qu. 329. tricen. 11. & Molf. latè in cons. 13. post comment. ad consuet. Neap.

4 Prout quoque legatum dotis tanquam æs alienum deduci, asseverant Bart. in l. 2. §. 1. ff. de privileg. credit. Casr. in l. si quis testamen. §. apud Jul. n. 4. in fin. ff. de leg. 1. Alex.

in l. si cum dotem §. si pater n. 7. ff. sol. matr. Bal. Novel. in l. 1. n. 471. ff. sol. mat. Nact. conf. 25. vol. 6. quos refert, & sequitur *Surd.* de tract. de alim. tit. 8. priv. 30. n. 4. & diximus in tr. de privil. miserab. person. privil. 12. n. 5.

Et pro corroboracione principalis conclusionis confert, nam secundum communem Theologorum sententiam turpis lucri acquiritor, non dicitur dominus, sed ille in quo ablatum fuit secundum legem saltem divinam, Alens. p. 3. quæst. 66. membr. 4. Silvest. in vers. usura illesto dub. 1. Riccard. in 4. dist. 15. quæst. 4. & 5. Medin. de rest. fol. 140. Card. Tusc. conclus. 348. lit. V. & latè Cajet. in suo opusc. de usur.

PRIVILEGIUM III.

ARGUMENTUM.

Legatum pro malè ablatis, latissime interpretari debet.

SUMMARIUM.

- 1 Legatum in dubio strictè interpretandum est ratio conclusionis est, ut in nu. 2.
- 2 Legatum factum pro incertis, & malè ablatis, latissime debet interpretari, prout si pro pia causa.
- 3 Legatum factum conjunctis personis latissime interpretari debet, ubi declaratur etiam, quando legatum conjunctis personis, est factum rei alienæ.
- 4 Anima cunctis rebus est anteponenda.
- 5 Testator quando mandat calicem fieri Ecclesiæ ab hærede, debet intelligi de calice aureo, non argenteo, vel stanneo.
- 6 Privilegia piæ causæ latissime sunt extendenda.
- 7 Voluntas testatoris ambigua pro pia causa interpretatur prout in dubio in causa dotis.

Regulariter, legatum in dubio strictè est interpretandum, l. apud Julianum §. scio ff. de leg. 3. l. unum ex familia §. si rem ff. de leg. 2. Jas. in l. non dubitum num. 43. C. de eg. Dec. in l. in testamentis nu. 1. ff. de reg. jur. & alii recentiores communiter.

Cujus conclusio ratio est, nam testator in dubio censetur minus gravare hæredem quam sit possibile, l. Titia §. qui invita ff. de leg. 2. l. si ita relictum, & l. Sempronius ff. de leg. 2. l. servus §. qui Marg. ff. de leg. 1. l. nummis, & l. qui concubinam §. 1. ff. de leg. 3.

Tamen ubi legatum factum est pro incertis & malè ablatis, latissime debet interpretari, prout sit pro pia causa Dec. & Cagnol. in l. semper in obscuris ff. de reg. jur. Abb. in cap. indicante col. 2. de testament. Soccin. conf. 247. num. 6. vol. 2. Gozed. consil. 60. num. 15. quos refert & sequitur *Surd.* de c. 298. nu. 10. & in tract. de alim. tit. 2. quæst. 10. num. 17. vol. 2. Cavnagnol. dec. 55. nu. 5. legatum enim pro anima largè est interpretandum, quia cunctis rebus est præponenda, Roman. in l. si mulier nu. 17. ff. solut. matrim. Soccin. conf. 145. n. 6.

Pro cujus corroboracione confert illud simile de legato facto conjunctis personis, quod pariter latissime interpretari debere consuluerunt Nacta conf. 626. nu. 20. Rol. à Vall. conf. 16. n. 38. vol. 3. *Surd.* dec. 88. nu. 13. & conf. 72. n. 16. Magnon. dec. Florent. 146. nu. 2. & 8. Carocc. decis. 56. numer. 13. & 18.

Fontanel de pact. nuptial glos. 3. part. 4. claus. 6. nu. 52. Amat. decis. Rot. Marchia 44. num. 20. Et 24. Vivius decis. 417. ante numer. 10. qui ideo num. 6. 7. Et 12. firmat, ubi legatum rei alienæ, est factum conjunctæ personæ, ut puta matri, patri, fratri, vel sorori, ac cæteris personis conjunctis usque ad quartum gradum, Addit. ad glos. in § non solum instit. de legat. sive testator sciverit, sive ignoraverit legatum prædictum valet, & hæres tenetur ad illius consignationem, ut etiam scripserunt. Menoc. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 116. num. 15. Et Ludovic. decis. Perus. 23. num. 37. quem videas in facti contingentia.

5 In tantum, quod favor religionis ampliandus est, nam ratio summa est, quæ pro religione facit, & anima cunctis rebus est anteponenda, l. sanc. C. de sacros. §. si de præd. in fin. authen. ut cum de appellat. cognosc. cap. cum infirmitas de penit. Et remiss.

6 Quare tuto firmare possumus, quod si testator mandaverit calicem Ecclesiæ fieri ab hærede, intelligitur de calice aureo, & non argenteo, vel stanneo Bart. in l. Titia §. Seja ff. de auct. Et argent. leg. Cavagnol. decis. 55. numer. 7. lib. 2. Genien. in practicab. Eccles. quest. 153. passim enim ampliatur legatum inspecta conditione personæ, cui fuit relictum, ita ut præsumatur testatorem legasse, quod majus est, non quod minus, l. sicchus ff. de leg. 3. Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 25. num. 11. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 11. nu. 10. cum etiam in relegata, præsumatur magis dilectus legatarius quam hæres, l. si quis eum, Et ibi Bald. ff. de condit. Et demonstrat. Simon. de Petr. in tract. de interpret. ultim. volunt. interpret. 1. dub. 2. num. 7. Gratian. lib. 4. discept. forens. cap. 700. num. 16. ubi latè tractat, quando habens facultatem eligendi, possit eligere bona mediocria, & deteriora, & convenientia, ipsi relicto, & causæ, propter quam relinquitur, tam in ultimis voluntatibus, quam in contractibus, & quid in causa pia.

7 Accedat pro corroboracione, quoniam privilegia piæ causæ latissimè sunt extendenda, glos. in l. nulli licere C. de Epis. Et cler. Tiracuell. de privileg. piæ caus. privil. 162. Megal. decis. sive cons. 27. num. 2. & voluntas testantis ambigua pro pia causa interpretatur, idem privileg. 165. prout in dubio in causa dotis pro ejus favore judicatur, Palat. in cap. per verbas de donat. inter vir. Et uxor. num. 4. Covar. lib. 1. variar. cap. 2. num. 6. Sayr. in clavi regia lib. 12. c. 19. num. 15. Galganet. de jur. public. lib. 2. tit. 37. num. 56. qui num. 55. ait quoque, quod in causa libertatis ad favorem hominis liberi pronunciat, Cassan. in consuet. Burgund. fol. 302. num. 12. cum seq. prout ad favorem testamenti semper judicatur Men. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 10. n. 12. sicq; favore alimentorum in dubio pro illis est judicandum Lara in l. si quis à liberis §. utrum num. 57. ff. de liber. agnosc. Surd. de alim. tit. 9. q. 15. num. 12. sic etiam sententia in dubio ferenda est pro fisco, quando causa agitur cum persona non privilegiata, Menoch. cons. 395. n. 90. Garcia de nobil. glos. 25. num. 9. Peregrin. de jur. fisc. lib. 7. tit. 3. num. 43. Farinac. in fragm. crimin. num. 187. lit. F. par. 1.

PRIVILEGIUM IV.

ARGUMENTUM.

Donatio facta pro malè ablatis, est latissimè interpretata.

SUMMARIUM.

- 1 Donatio interpretanda.
- 2 Error præsumitur in donatione quando est in facto proprio, Et sic debitor solvens pro carcerato, præsumitur solvisse animo compensandi, Et non donandi, ut in num. 3.
- 4 Ut excludatur donatio quælibet conjectura est accipienda, etiam si actus inutilis reddatur.
- 5 Donatio largissimè est interpretanda, quando est facta pro incertis, Et malè ablatis.
- 6 Argumentum an valeat de legato ad donationem.
- 7 In donationibus latior fit interpretatio, quam in dispositis in ultima voluntate.
- 8 Donatio facta pro incertis, Et malè ablatis, non dicitur vera donatio, sed neris alieni restitutio.

Regulariter, donatio strictè est interpretanda, quia donare est perdere, l. filius fam. ff. de donat. l. cum de indebito ver. qui non solvit ff. de probat. latè Mascard. de prob. conclus. 555. Surd. de aliment. tit. 6. quest. 1. nu. 4. cum seq. Illustriss. Episc. D. Ricc. decis. Curia Archiepisc. 173. n. 2. par 4. unde donare suum nemo præsumitur, l. fin. C. de novat. l. si cum alium ff. de solut. l. Campanus ff. de oper. libertor. cap. super hoc de renunci. quia nemo creditur velle jactare suum patrimonium, & ideo lex omnibus modis præsumptioni donationis resistit, & captiosam liberalitatem interpretatio prudentum fregit, l. cum Aquiliana ff. de transact. & ideo in dubio dicimus magis favendum esse repetitioni, quam adventitio lucro, l. non debet §. in re dubia ff. de regul. jur. & nota Jas. in l. sufficit num. 1. ff. de condit. indeb.

Quare potius præsumi errorem, quam donationem, docuit glos. in l. generaliter in verb. causam, & ibi Bald. Et Angel. num. 5. de non numer. pecun. Soccin. Sen. cons. 96. num. 9. lib. 1. Menoch. cons. 1. num. 215. Paris. de resignat. benefic. lib. 9. quest. 19. num. 5. Sessa decis. 182. num. 5. Mascard. de prob. conclus. 1263. num. 6. Et 7. ubi præsumi errorem in donatione, si esset in facto proprio; & quælibet tacita conjectura excludit donationem, l. dispensatorem ff. de solut. quam adducit Bald. in l. 1. nu. 2. in fin. C. de dot. promiss. Alex. cons. 47. num. 15. lib. 6. Deo. in cap. cum accessissent num. 43. de constit. Cravett. cons. 461. num. 56. D. Ricc. dec. Cur. Archiepisc. 74. num. 3. part. 4. & voluit Rota in Romana pecuniaria de Zahveriis die 20. Maji 180. apud Laurentan. unde deducitur, quod si quis donat id, ad quod est obligatus animus compensandi magis præsumitur, quam donandi, Sever. in l. frater à fratre num. 52. ff. de condit. indeb. D. Ricc. d. decis. 74. n. 1. quare si debitor solvat pro carcerato, magis præsumitur solvisse se animo compensandi quam donandi, Invol. in l. quamvis num. 2. ubi pariter Alex. n. 7. ff. si cert. pet. Bal. in l. sed, Et ideo ff. eod. tit. & si quis pro alio solvit, & non sit debitor magis præsumitur negotium ipsius gerere, quam ei donare, l. sed si ego §. fin. ff. ad Vellejan. & ita tradit Bald. in l. 1. n. 5. C. eod. tit. & in dubio

dubio magis præsumitur mutuum, quàm donatio, *Bal. conf. 236. numero 4. lib. 2. Ruin. conf. 19. num. 4. Cravett. conf. 619. num. 1.* ex quo datur intelligi, quod quamvis traditio intercesserit, donatio minimè præsumitur, ubi alia conjectura capi potest. Hinc si extraneus sit debitor mulieris, & dotem ei dederit, magis præsumitur dedisse animo compensandi, quàm donandi, *Ancher. conf. 7. numero 4. Corn. conf. 265. numero 14. & seq. lib. 1. Ruin. conf. 16. numero 7. lib. 3. Menoch. de arbitr. Judic. casu 88. numero 43. de quo vide Mant. de tacit. & ambig. convent. lib. 13. tit. 13. numero 10. & seq. prout si quis mandatum susceperit ad faciendos aliquos sumptus, & fecerit majores, præsumitur eos fecisse magis contemplatione mandati, quàm ex causa donationis, & ideo sine dubio potest eos repetere, etiam si fuerint inutiles, quia mandatum excludit præsumptionem donationis *l. qui proprio §. pen. vers. item contra ff. de procur. Salic. in l. 1. numero 4. C. de neg. gest. & si testator vivens, aliquid dederit hæredi scripto, vel filio, magis præsumitur dedisse, ut sibi imputet in falcidiam, vel legitimam, quam animo simpliciter donandi, Bald. & Alex. per illum tex. in l. cum quæstio §. final. ff. ad legat. falcid.**

Quinimo ad excludendam donationem, quælibet alia conjectura accipienda est, etiam si actus inutilis reddatur legat. si non sortem §. si falso ubi *Bart. & Aret. numero 2. ff. de condit. indeb. Cravett. consil. 635. numero 5. Nacta conf. 103. num. 5. & etiam si ex tali conjectura actus illicitus redderetur, quoniam potius actus illicitus præsumitur quam donatio, ut probatur in l. si cum autem ff. de solut. & in l. eleganter §. qui reprobos ff. de pign. act. in l. si procuratori falso ff. de condit. indeb. Corn. conf. 61. numero 15. lib. 1. & generaliter fraus potius præsumitur quàm donatio, præsertim immoderata, *Cephal. consil. 37. numero 78. donatio semel resoluta, & extincta numquam reviviscit, Bart. in l. Titia §. Imperator numero 1. ff. de leg. 2. Valasc. decis. 31. numero 11. Fontanell. de pac. nuptial. claus. 5. numero 63. glos. 8. p. 2. tom. 2.**

His, & aliis licet veris existentibus, tamen aliud dicendum est favore donationis factæ pro incertis, & malè ablati, quoniam in tali casu donatio largissimè est interpretanda, ex traditis per *Genuen. in suis practicab. eccles. q. 2. cum aliis adductis per Nos in tract. miserabil. person. privileg. 23. ubi firmavimus ita pariter procedere favore miserabilium personarum, donationibus similibus enim multus favor exhibetur, prout piæ causæ, cap. fin. de re judic. cujus favore, & causa meritò videmus oriri præsumptionem donationis, quam in dote etiam perpendit Bart. in l. quæ dotis numero 6. ff. solut. matrim. Car. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 13. tit. 11. ubi latè tractat, quando ex causa pietatis conjectura donationis capi possit.*

Confert pro corroboracione, quia supra in legato facto pro incertis, & malè ablati, conclusimus illud esse latè interpretandum, & valet argumentum de legato ad donationem, quia legatum est quædam donatio *l. legatum ff. de leg. 1. §. instit. de legat. Gomez. var. resol. tom. 1. cap. 12. num. 3. Donel. in comment.*

jur. civil. lib. 8. cap. 1. Pecch. de testam. conjug. lib. 5. cap. 26. numero 2. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 59. numero 5. Card. Tusch. concl. 495. numero 3. lit. A. ergo dispositum in uno, debet procedere in alio.

Ultra quod in donationibus latior sit interpretatio, quam in dispositis in ultima voluntate, *cap. cum dilecti de donat. cap. quia circa de privil. l. fin. de constit. Princip. Corn. conf. 141. numero 13. & seq. lib. 2. Jas. in l. si quis id quid numero 23. in fin. ff. de jurisdict. omn. judic. Card. Mantic. de tacit. & ambig. convent. lib. 13. tit. 21. numero 1. ubi ex hoc infert quod sicut masculinum in legatis; & fidei commissis concipit fæmininum, & filiorum appellatione, filia, fæminæ pariter continentur, l. si ita scriptum ff. de leg. 2. l. qui duos, & l. semis ff. de leg. 3. & l. si quis ita in princ. ff. de testam. tutor. ita similiter in donatione, filiorum appellatione filia debent contineri, ex Corn. in conf. 177. numero 4. lib. Jason. in l. si quis id quod num. 23. ff. de jurisdict. omn. jud.*

Tandem quia hujusmodi donatio facta pro incertis, & male ablatis, non dicitur vera donatio sed æris alieni restitutio, quia non est donare, quod suum non est, prout in simili, donatio remuneratoria, nec donatio appellatur ut latè probavimus *lib. 1. q. for. cap. 53. & novissimè comprobat doctissimus ille vir nunquam satis laudatus, & semper prædicandus Dominus meus Marchio Corleti olim Dom. Regens Constantius in suis lucubrationibus ad tres posteriores libros Codic. in l. 1. num. 67. C. de vendit. rer. fiscal. qui meritò ex antesignana ratione, quod quis non dicitur donare, quod suum non est perbellè infert, quod in remittendis pœnis pecuniariis, quamvis summam excederent quingentorum aureorum; non requiri insinuationem, quia ut dixi, non est donare, quod suum non est, sed nolle acquirere, ita inquam firmavit in l. 1. C. pen. fiscal. credit. præferri. numero 59. ubi allegat Bald. in l. 1. C. si rector. Provinc. & conf. 261. lib. 1. qui dicit remissionem pœnæ non esse donationem, sed lucri omissionem, sequitur Alex. in l. mulier ff. de condit. ob caus. Imol. in l. Aquilinus ff. de donat. Rom. in l. Modestinus numero 13. ff. de donat. latè Tiraq. in l. si unquam in verb. donatione largitus numero 148. & seq. C. de revoc. donat. quod etiam annuebam in causa Francisci Lombardi, cum Cæsare Lombardo ejus nepote.*

PRIVILEGIUM V.

ARGUMENTUM.

Legatum pro malè ablati filiorum legitimam minuit, & ante omnia est præstandum.

SUMMARIUM.

- 1 Lex naturæ defert filiis legitimam in bonis parentum, ac etiam in bonis maternis, ut in numero 2.
- 3 Legitima filiorum voluntate patris diminui nequit, idem est, quando sunt legata pia, ut in numero 4.
- 5 Legata pia pro exoneracione conscientia, & incertis, & malè ablati minuunt legitimam: quamvis Surd. in suo tract. de aliment.

ment contrariam teneat opinionem num. 6. sed
declara ut num. 8.

7 Legatum detrabi debet tanquam æs alienum.

Regula est, quod ex lege naturæ filius defertur legitima in bonis parentum l. nam & si parentibus ff. de inoffic. test. l. cum ratio ff. de bon. damn. in l. si arrogatur ff. de adopt. Card. Tusc. conclus. 181. lit. L. Crass. de success. §. legitima quæst. 2. & filialius Cavagnol. in decret. Montisferrat. decret. 73. q. 1. numero 3. etiam in bonis maternis, l. 3. l. filium, l. testamenti, & l. filiis matrem C. de inoffic. testam. & ideo merito statutum est, quod pater teneatur filium hæredem instituere; vel cum legitima ex causa exhæredare, alias enim ejus testamentum est ipso jure nullum, l. inter cetera ff. de liber. & posthum. nam paterna hæreditas dicitur debita filiis, l. fin. §. pen. C. de codicill. l. fin. C. de curat. furios. l. 1. C. de impon. lucrat. desert. lib. 10. §. 1. authent. de trien. semiss. unde licet regulariter cuilibet liberum sit arbitrium disponendi de bonis suis §. disponat. authent. de nupt. cap. ultima voluntas 14. q. 1. nihilominus parentes refrænatam habent disponendi potestatem, cum teneantur saltem suorum bonorum legitimam portionem liberis relinquere, quæ tanquam æs alienum à toto patrimonio deducitur, l. Papinianus §. si quis impubes ff. de inoffic. testam. ei; filiis debetur libera absque onere, l. quoniam in prioribus C. eod. ita ut etiam onus reciproce substitutionis inter filios à legitima rejiciatur, ut ex magis communi DD. opinione, refert Gratian. in decis. Rot. Marchiæ 112. num. 9. cum sep.

3 In tantum quod filiorum legitima patris voluntate diminui nequit, Bald. conf. 99. vol. 2. Alex. conf. 69. vol. 1. Paris conf. 30. vol. 3. Tusch. concl. 188. lit. L. numero 11. & 33. & ideo illam legatis non minui asseverant, Bursat. in conf. 132. numero 4. Pinel. in l. 1. numero 87. par. 3. C. de bon. matern. Mago decis. 85. numero 2. & 3. Carpan. in statut. Mediol. statut. 485. numero 22. par. 2. nec liberalis donatio illam minuit, Bart. in l. litia §. Imperator ff. de leg. 2. Paris. conf. 42. numero 28. vol. 1. Crass. in d. §. legitima q. 44. numero 2. Gratian. discept. for. cap. 247. numero 57. quia lex omnem abhorret modum quo fraudari possit filius in legitima, Alex. conf. 47 numero 3. vol. 1. Cacher. dec. 172. numero 7. & 12. Card. Tusc. d. concl. 188. numero 4. & si minus legitima fuerit filio relictum cum expressa conditione, ne plus petere possit, & ipse legatum simpliciter, & absque ulla protestatione agnoscat nihil sibi præjudicet, quin ejus supplementum petere possit, l. si quando §. & generaliter C. de inoffic. testam. Rub. conf. 43. numero 10. Dilect. de arte testand. tit. 3. caut. 3. Duen. reg. 359. limit. 4. Turrett. conf. 1. vol. 2. ubi contrarius respondet Surd. conf. 357. numero 33. plenè Peregrin. de fideicom. art. 36. numero 8. cum seq. Aded quod si generalem fecisset quietationem hæredi, non tamen censeretur legitimæ supplemento renunciassè, ut inquit Boer. in decis. 4. numero 36.

4 Quinimo, etiam si essent legata pia, neque minuere legitimam filiorum, asseverarunt, DD. in l. si quis ad declinandam C. de episcop. & cler. quod verissimum esse, & nullam habere dubitationem, tradidit Ruin. in conf. 89.

numero 7. lib. 3. Succ. de legitim. in verb. nec usu fructus sub numero 90. quia iniquum sanè est sua legitima privari filium pietatis colore, Alex. conf. 4. numero 10. vol. 7. Card. Tusc. conclus. 187. numero 7. lit. L. Borrell. conf. 99. num. 23. & seq. & legitimam deduci debere ante solutionem fideicommissorum etiam ad pias causas, notant Costa de portione rata q. 140. & voluit Gratian. dec. Rot. Marchiæ 162.

His licet veris existentibus totum contrarium verius est in legatis piis pro exoneratione conscientiæ, & incertis, & malè ablatis, quæ minuunt legitimam, & ante ipsius detractionem solvendum est, & illi præfertur, ut necessarium pro salute animæ, Soc. in l. moribus num. 32. & in l. cum avus num. 46. ff. de condit. & demonstr. Bal. & alii in l. Titius ff. de lib. & posth. Aret. conf. 93. & conf. 154. Zanc. in l. hæredes mei §. cum ita num. 1110. ff. ad Trebell. Jas. in l. praci. bus num. 8. & ibi Dec. num. 14. & de impub. & aliis substit. Magd. de num. test. par. 2. c. 3. n. 94. & 95. Costa de scient. & ignor. cent. 2. distinct. 2. num. 26. Intregliol. de substit. cent. 3. q. 73. num. 289. Navizant. in silva nuptial. lib. 6. n. 48. Cott. in suis memorab. in verb. anima, qui fatetur esse bonam cautelam ad privandum filium legitimam Peregr. dec. Rot. Patav. 85. num. 2. Roland. conf. 65 n. 29. vol. 1. Card. Tusc. conclus. 303. lit. A. concl. 23. lit. M. ubi allegat Dyn. conf. 12.

Et licet Surd. in tr. de aliment. privil. 95. nu. 9. tr. 8. quem refert Viscont. in suis concl. jur. in verb. legitima debetur fol. 162. col. 2. circ. fin. sit in contraria opinione, ut nec per tale legatum factum ob restitutionem malè ablatorum legitima minuat.

Tu autem non recedas à firmata conclusione, quæ de jure est verior, & æquior, quidquid dicant isti, nam certum est hujusmodi legatum detrahi tanquam æs alienum, ut dictum est priv. 2. nec dubitatur æs alienum debere prius solvi, & minuere legitimam, quoniam bona dicuntur deducto ære alieno l. subsignatum §. bona ff. de verb. signif. & ideo deducto prius illo legitima debetur, l. Papinianus §. quarta ff. de inoffic. testa. l. proponenda C. ad l. falcid. Alex. conf. 45. n. 12. vol. 1. Nonius conf. 18. n. 22. & 23. Crass. in §. legitima q. 1. Seraph. decis. 976. n. 4. D. Ricc. collect. dec. collect. 105. plenè Tusc. conclus. 183. 186. & 188. lit. L. inde est filios in petitione legitimæ, creditoribus etiam chirographariis non præferri, Wesemb. conf. 50. n. 30. vol. 1. & ubi æs alienum hæreditatem superat de filii legitima agendum non est, Bald. in l. fin. §. in computatione quæst. 3. C. de jur. deliber. Jas. conf. 182. vol. 2. Misinger. conf. 3. numero 23. & 24. decad. 12. Felic. alleg. 38. nu. 13. par. 1. cum potentius sit jus creditorum, quàm filiorum, Seraphin. dec. 416. numero 5. incertaquæ, legitima est, donec liquidum sit æs alienum, Jas. in l. non amplius §. fin. n. 11. ff. de leg. 1. Schenard. conf. 9. n. 9. vol. 2. Seraphin. decis. 669. num. 3.

Declara autem hanc opinionem procedere dummodo verè constet de malè ablatis, si sequi velis opinionem Alex. conf. 45. in fin. n. 12. & conf. 18. lib. 4. quem refert, & sequitur Cardin. Tusc. concl. 188. num. 21. lit. L.

PRIVILEGIUM VI.

ARGUMENTUM.

Filiorum favor non præfertur legatis factis pro malè ablati.

SUMMARIUM.

- 1 Filiorum favor causa Religionis, & Ecclesiæ est potior.
- 2 Fortior est præsumptio pietatis paternæ erga filios, quæ erga causam piam.
- 3 Barbatii declaratio contrarium affirmare videtur in hoc assumpto.
- 4 Causa filiorum duplici onere suffulta prævalere debet.
- 5 Causa filiorum præfertur piæ causæ.
- 6 Præteritio facta à patre ignorante se habere filium, extinguere legata relicta etiam ad pias causas.
- 7 Potior est causa filiorum apud patrem testatorem quàm causa religionis.
- 8 In legatis factis pro exoneratione conscientiæ, & pro incertis, & malè ablati filiorum favor minimè præfertur, cum agatur de salute animæ ipsius testatoris.
- 9 Legata quando sunt relicta Ecclesiæ pro malè ablati, Ecclesiæ præfertur, & filiis in sua legitima.

1 Regulariter filiorum favor causa religionis, & Ecclesiæ potior est, Bart. & alii in l. Papinianus §. Imperator ff. de inoffic. testam. Alex. cons. 45. num. 21. vol. 1. Rim. Jun. cons. 131. num. 12. Turrett. cons. 40. num. 53. vol. 2. Magdalen. de numero testium in test. requisit. par. 2. cap. 3. num. 57. Gabr. conclus. 1. num. 10. de legit. Malvas. cons. 125. num. 53. Mant. de con-ject. ultim. volunt. lib. 6. tit. 3. numero 11. etiam ultra legitimam, Costa de scient. & ignorant. cent. 2. dist. 2. num. 22. Intrigliol. de subst. cent. 3. quæst. 73. num. 289. latè Menoch. de præsump. præf. 189. num. 126. cum seq. lib. 4.

2 Cujus conclusionis ratio est, quia fortior est præsumptio pietatis paternæ erga filios, quæ erga causam piam, ita probat text. cap. fin. 17. quæst. 4. quo loco dixit Divus Augustin. non esse exhæredandum filium, ut Ecclesiæ instituatur verum scribit Glos. in l. si quis ad declinandum C. de Episc. & Cler. & in l. Pap. §. 1. ff. de inoffic. testam. Augustinum loqui respectu legitimæ tantum non autem quoad reliqua, quàm sanè interpretationem veram non esse, ait Barbat. in l. cum acutissimi num. 74. vers. quid autem C. de fideicom. cum verius sit D. Augustinum loqui de tota ipa successione, & eo loci exhæredatio sumitur pro exhæredatione totius successionis juxta declaracionem Bart. & aliorum in Auth. ex caus. C. de libert. præf. Non enim loquitur D. August. de exhæredatione facta ob causam ingratitudinis cum illa à Justiniano centum post annos à dicto D. Augustino introducta fuerit, & si aliter testium præcitato loco Barbat. voluit ergo docere Augustin. quod pater non debet privare filium

suâ successione, ut Ecclesiæ instituatur, quippe suam ipsam malitiam malumque animum non debet hoc colore tegere. Et confert, quod dum pater relinquit filiis est pietas, l. nam, & parentibus ff. de offic. testam. & pietas etiam est quod testator relinquet piæ causæ, l. si quis Titio ff. de leg. 2. §. sin autem, authent. de Eccl. & ibi Ang. atque ita utraque causa est privilegiata, at qui cum duo privilegiati concurrunt, is præfertur, qui tractat de damno evitando, ita scribunt Bart. in auth. quas actiones numero 3. C. de sacros. Eccles. Dec. in l. non debet actori §. in re obscura ff. de regul. jur. Marsil. singul. 99. & plures alios congerit Oddo de restit. in integr. quæst. 18. num. 33. filia autem agit de damno evitando, ex quo sibi debita est dos, l. qui liberos ff. de rit. nupt. ergo ejus causa præfertur causæ piæ, cum testator nihil teneatur relinquere, & à simili confirmatur, quia pro filiis concurrunt votum parentum, ac ratio naturalis, & sic duæ causæ, pro Ecclesiæ verò una tantum nempe votum testatoris, juxta c. defunctorum 13. quæst. 2. & propterea causa filiorum duplici onere suffulta prævalere debet, authent. itaq. C. commun. de success. & hanc considerationem faciunt Barbat. in d. l. cum acutissimi num. 71. B. de fideicom. & Soccin. in l. cum avus num. 42. ff. de condit. & demonstr. & Dec. in l. licet. numero 5. in fin. C. de pact. His accedit quod licet Ecclesiæ habeatur loco liberorum §. sed, & hoc præfenti authent. de Sanctiss. Episcop. authent. nisi rogati C. ad Trebell. & in c. in præsentia de probat. Attamen ubicumque Ecclesiæ concurrat cum liberis, Ecclesiæ non habetur loco liberorum, ita Barbat. in d. l. cum acutissimi 71. vers. 7. post glos. & Salyc. in authent. si qua mulier C. de sacros. Eccles. & glos. in d. c. in præsentia.

Constat ergo causam filiorum præferri piæ causæ, & hæc est magis communis, sive recepta opinio, ut leges magis faveant filiis, & succedant eorum parentibus etiam ultra legitimam, quàm Ecclesiæ, Soccin. Jun. cons. pen. num. 76. lib. 2. ubi Concord. citat.

6 Suffragatur pariter pro comprobatione opinio illorum asserentium præteritionem factam à patre ignorante se habere filium, extinguere legata, etiam relicta ad pias causas, quia si pater de filiis cogitasset, illa non reliquisset, Bar. in l. 1. num. 59. C. de sac. Eccl. ubi etiam Bal. num. 5. & in l. filio præterito num. 8. ff. de injust. & rupt. test. Barbat. in d. l. cum acutissimi num. 72. C. de fideicom. & suffragatur doctrina Bal. in l. 1. num. 58. C. de sac. Eccl. scribentis, quod si pater titulo legati relinquat filio legitimam, & Ecclesiæ in residuum instituatur, non valet testamentum favore Ecclesiæ, cum verius sit, ait. Bal. causam filii esse favorabiliorem, sequuntur Salycet. Mathesii. quos recenset Soccin. in d. l. cum avus num. 42. ff. de cond. & demonstr.

7 Patet ergo ex his, & aliis, quæ brevitate causa omittuntur, potior esse causam filiorum apud patrem testatorem, quam causam Religionis.

Benè verum, hæc regula suam patitur fallentiam, quoties sumus in legatis factis pro exoneratione conscientiæ, & pro incertis, & malè ablati factis, quia in tali causa filiorum favor minimè præfertur, cum agatur de salute animæ ipsius testatoris, quæ cunctis, & singulis

singulis rebus est præferenda, & anteponenda, l. Sancimus C. de sacros. Eccles. Amat. dec. Marchia 10. num. 32. & 37.

- 9 Quod probatur etiam, non videmus quod quando legata sunt relicta Ecclesiæ pro malè ablati, Ecclesia præfertur etiam filiis in sua legitima, ut suo loco in particulari privilegio dictum est.

PRIVILEGIUM VII.

ARGUMENTUM.

Conditio (si finè liberis decesserit) non subintelligitur quando Testator reliquit piæ causæ pro malè ablati.

SUMMARIUM.

- 1 Descendentes à testatore jussi hæreditatem post mortem suam restituere, ita demum in eadem re gravati censentur si finè liberis decesserint ne videatur testator alienas successiones suis anteponere.
- 2 Hæc regula habet etiam locum in filio naturali quem pater hæredem instituit.
- 3 Justii liberi dicuntur nati ex justis nuptiis.
- 4 Existentibus masculis fæminæ excluduntur.
- 5 Si causa pia fuerit, substituta, filio subintelligitur conditio (si sine fine filiis decesserit).
- 6 Legatum factum piæ causæ pro malè ablati, ac pro exoneratione conscientiæ, hoc casu non debet subintelligi conditio.

- 1 **R**egula est, quod descendentes à Testatore jussi hæreditatem post mortem suam restituere, ita demum censentur in eadem re gravati, si finè liberis decesserint, ne videatur testator alienas successiones suis anteponere ita quidem patet apertè in l. cum avus ff. de cond. & demonst. & in l. cum acutissimi C. de fideicom. & in l. generaliter §. cum autem C. de inst. & subst. & hoc tam si filius sit, quam si filia, & sic sive masculus, sive fæmina cum idem sit in uno, quod in altero, sicuti omnes passim admittunt ex tex. manifesto in d. l. cum acutissimi, & tradunt Bart. & Castr. in dict. l. cum avus, & Ryn. in consil. 77. num. 15. lib. 2. qui intelligit veram esse, etiam quando fæmina esset exclusa à statuto ob masculos, ut in Regno nostro ex Constit. in aliquibus, & si Dec. in consil. 15. col. pen. & in consil. 181. num. 4. & Rym. Jun. conf. 535. numero 23. lib. 4. contrarium teneant, quos ego in facto sectatus fui in causa Raymundi Torbettæ.

- 2 Quæ sanè Regula habet locum etiam in filio quem pater hæredem instituit in ea portione, quam ei, secundum juris dispositionem relinquere potuit; Non tamen si pater instituit post mortem suam restituere alteri intelligitur si decesserit finè filiis, d. §. cum autem. Nam & conjectura pietatis locum habet erga nepotes ex filio naturali respectu portionis quæ reliqui potuit ipsi naturali. Nec extensio intelligitur de filio propriè naturali secus de spurio, ita post alios. Suar. in alleg. 27. nu. 12. & 17. Padill. in d. l. cum acutissimi nu. 13. C. de fideic. Bero in c. in præsentia nu. 305. de prob. & est ratio, quia hic patrem non habet quem ostendere possit, & ob

id ei nil relinqui potest, & procedit, ut hoc locum habeat in filio naturali vel spurio legitimito instituto in totum; Nam & hic gravatus restituere post mortem suam intelligitur gravatus si finè liberis decesserit, ita Soc. in d. l. cum avus n. 57. ff. de cond. & demon. quem hoc in casu loqui intelligo, & prius Bal. in d. cum acutissimi n. 7. & ibidem Barb. n. 229. Alex. col. 1. in fin. Jaf. n. 7. Dec. n. 12. de fideicommiss. Tiraq. in l. si unquam in verb. suscepit liberos nu. 69. post Rip. ibid. qu. 30. & alios nonnullos refert Padill. in d. l. cum acutissimi n. 17. & veram esse sententiam existimo: Et si enim Justin. in d. l. generaliter §. cum tamen in fin. C. de inst. & subst. dixerit quod constitutum fuit injustis liberis se extendere ad naturales quoad portionem quæ eis relinqui potest, & justii liberi dicantur nati ex justis nuptiis l. filium ff. de his qui sunt sui, vel alien. jur. Attamen filii legitimatedi dicuntur consecuti jura legitimorum, §. licet in auth. quib. mod. natur. offic. sui ibi, nil à legitimis differentes, illa dictio nihil est universalis negativa, quæ omnino negat, & si in una parte esset falsa, in omnibus falsa redderetur, l. is qui ducenta §. utrum ff. de reb. dub. Menoch. de præsump. lib. 4. qu. 89. num. 24. Card. Tuse. concl. 313. lit. D. Barbof. diction. dict. 182. Præterea, & accedit quod sicuti legitimatus excludit substitutum vocatum sub conditione, si hæres decessisset finè filiis legitimis, ut dixit Menoch. de præsump. in præsump. 78. lib. 4. quia legitimatus existit verè legitimus, ita etiam à patre institutus in totum intelligit gravatus secundum hujus legis dispositionem, & suffragatur, quod stante statuto, ut filiis masculis existentibus, fæminæ excluduntur, prout in Regno vigore Constitut. in aliquibus. Masculi legitimatedi adhuc fæminas excludunt, cum legitimatedi sint verè legitimi, ita Bal. in l. cum quam n. 26. & in l. cum acutissimi n. 27. & ibi Jaf. col. 2. C. de fideicom. idem scripserunt Castr. in l. sed si hac §. patronum ff. de in jus vocan. Picus in l. Titia cum nuberet nu. 65. de leg. 2. Menoch. alios adducens in dicta præsumpt. 78. Idemque dicendum est in filiis susceptis, à filio ipso gravato dum fuit in deportatione, ita Bal. in l. cum acutissimi col. pen. & ibidem Padill. nu. 42. referens Soc. in d. l. cum avus nu. 100. attestantem esse communem opinionem, & pariter firmatur in filio arrogato, quia in arrogatoris potestatem transit, juxta l. cum adoptivus §. 1. de adopt. ita affirmavit in specie Soc. in d. l. cum avus nu. 56. vers. sed tu considera, cujus quidem sententiam comprobatur à fortiori autoritas eorum, qui idem dixerunt in filio verè adoptivo.

Hujus autem casus ea est ratio, quod hic concurrunt jura civilia, & naturalia, hoc est, ratio sanguinis, quam conjecturam pietas inducit, & legis civilis dispositio, quæ effecit hunc esse successorem patris adoptantis, & propter in eo locum habet ratio l. cum acutissimi in fine, ne scilicet testator videatur voluisse alienas successiones propriis anteponere & dispositionem, sive conclusionem præfatam procedere etiam in filio instituto, & gravato à matre, vel ascendente per lineam asseveravit, glos. 2. in fin. l. generaliter §. cum autem C. de pact. & subst. ubi etiam Bart. n. 1. Aret. in l. 2. in fin. C. de inoffic. testam. Corn. in consil. 197. col. pen. lib. 3. Jaf. in d. §. cum autem col. 2. vers. tertio extende & ibidem Dec. num. 4. & idem Dec. in consil. 591. colum. 2. & in consil. 416. col. 1. & Tiraquell. in si unquam in verb. patronus num. 1. C. de revocan. donat. qui,

qui, & alios recenset *Costa in cap. si pater in verb. si absque liberis n. 5. de testam. in 6. par. 1. & procedere etiam in filio emancipato post Bart. & Comens. in d. l. cum avus voluit ibidem Socc. num. 51. & sectatur Padill. in l. cum acutissimi nu. 14. & procedere etiam quando pater una cum filio instituit extraneum, utrumque gravavit restituere, hoc etiam casu in personam filii subintelligitur conditio hæc, si sine filiis decesserit, & in personam extranei subintelligi non possit, ita docuit *Soccin. in d. l. cum avus num. 54. de cond. idem Soccin. in l. hæredes mei §. cum ita n. 19. ad Trebell. & idem respondit Corn. in cons. 197. num. 2. & num. 9. lib. 3. & sequitur Padill. in d. l. cum acutissimi nu. 29. C. de fideicommiss. & ita ego dicebam requisitus de voto à Magnifico Iudice Civitatis Nolæ in anno 1626.**

5 Quibus veris existentibus (prout verissima esse fateor) adhuc si causa pia fuerit substituta filio, subintelligitur conditio (si sine filiis decesserit) ita scripserunt *Bald. Castr. Felin. Ruyn. Dec. & Socc. Jun. & alii apud Gabriel. concl. 2. nu. 14. de fideicommiss. Paris. cons. 19. nu. 95. lib. 2. quibus accedunt plerique alii relati à Pinello in l. 3. nu. 26. C. de bonis matern. idem affirmarunt Ancheran. & Barbatia commemorati à Tiraq. in tr. de privil. piæ causæ privil. 17. & his accedunt Riminald. Sen. in cons. 183. nu. 15. lib. 1. cons. 70. in fin. & in consil. 86. nu. 14. lib. 2. Costa in cap. si Pater, in 1. part. in verbo si absque liberis, nu. 17. de test. in 6. Gomes. in lib. 1. variarum resol. cap. 5. nu. 38. Bertaz. in cons. civ. 78. lib. 1. & Padill. in dict. l. cum acutissimi n. 8. qui testantur hanc esse communem opinionem rationibus illam fulciens comprobant *Maurica de conjecturis ultimarum volunt. lib. 10. tit. 7. num. 4. ubi intelligit hanc opinionem procedere, quando agitur de omnibus bonis ipsius testatoris, vel saltem de majori eorum parte, at secus si de re aliqua particulari, & parvi valoris non in tali casu minimè intelligitur præfata conditio ex Soccino in cons. 125. nu. 28. lib. 1. Decian. cons. 1. nu. 205. lib. 2.**

6 Favore tamen legatorum pro incertis, & malè ablati aliud dicendum est, nam quando testator reliquit piæ causæ pro malè ablati, atque ita pro exoneratione conscientiæ. Hoc sanè casu non debet subintelligi conditio hæc tacita (si decesserit sine liberis) quemadmodum rejecta opinione *Joan. Sperelli* scripserunt *Caccialup. in dicta l. generaliter, §. cum autem, Codic. institut. & substitut. Soccinus in d. l. cum avus, col. 2. & Decian. in d. §. cum autem, nu. 7. vers. videtur tamen, quos retulit, & visus est sequi Gabr. cit. conclus. 2. nu. 15. Eandem probarunt Barbat. in dicta l. cum acutissimi, nu. 182. C. de fideicommiss. Costa in cap. si pater, in verbo si absque liberis, nu. 18. de testam. Gabriel. in conclus. 2. nu. 15. de fideicommiss. Tiraquell. in l. si unquam, in verbo libertis n. 18. C. de revoc. donat. Menoch. de præf. lib. 4. præsump. 89. num. 124. Carocc. dec. 7. num. 9. Rustic. in lib. 2. de fideic. cap. 3. n. 13. qui tamen intelligit hoc, dummodo verificent malè ablata, & pauperes sint substituti, vel Ecclesiæ, non si uxori conjunctus, vel vicinus, prout novissimè sequitur *Giurb. in consuet. Messan. cap. 11. glos. 12. p. 1. nu. Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II.**

10. in fin. & ita respondi in causa Jo. Angeli Pistachii cum Cappella Venerabilis Sanctissimi Sacramenti Terræ Sulmonis.

PRIVILEGIUM VIII.

ARGUMENTUM.

Uxor prohibita legare marito diviti, potest ei legare pro malè ablati ad suæ conscientiæ Exonerationem.

SUMMARIUM.

- 1 Statutum prohibens ne uxor possit legare viro diviti, si dicat, se marito legare pro exoneratione conscientiæ, an valeat legatum.

Regulam firmo, quod si statutum prohibeat, ne uxor legare possit viro diviti, si ipse dicat se marito legare pro exoneratione suæ conscientiæ, quia fortè aliquid surripuit, vel rebus suis secreto damnum intulit, valet legatum, ut apud *Capyc. in decis. 7. sub nu. 15. & noviter habetur per Giurb. in consuet. Mess. c. 2. gloss. 12. part. 1. nu. 12. ubi quod licet ulli sic asserenti alias non credatur, nisi probabilibus hoc deduxerit argumentis ex Rot. Aven. dec. 105. Pecch. de testam. conjug. lib. 4. cap. 17. in fin. Gall. in consuetud. Alexan. gloss. viginti quæst. 8. num. 48. Cioff. consil. 42. num. 11. vol. 1. Purpur. consil. 461. vol. 2. Crot. cons. 194. num. 2. Mascard. de probat. conclus. 359. nu. 25. Cavagnol. in decret. Montis Ferrat. stat. 74. §. igitur quia nec juratæ testatoris confessioni standum est, Rustic. de fideicommissis, cap. 3. nu. 17. lib. 2. in locis tamen, ubi tale statutum viget, secus esse dicit, si in ultimis suis uxor viro, aut alteri leget pro malè ablati, & suæ conscientiæ exoneratione, & hæc est veritas, secundum quam consuli requisitus quid sentirem, & præcipuè in causa Nuntii de Aversa, cum hæredibus Magnificæ Clericis Quintanæ, de Anno 1625. Quamvis novissimè *Hodiern. in repetit. l. hac edictali C. de secundis nupt. q. 37. conetur probare legatum à conjuge in arbitrium secundi viri relictum, ut illud pro anima distribuat subiacere dispositione d. l. hac edictali.**

PRIVILEGIUM IX.

ARGUMENTUM.

Favor pro malè ablati est potentior favore legati ad pias causas simpliciter, & ideo ambobus concurrentibus, præfertur ille legati pro malè ablati.

SUMMARIUM.

- 1 Legata pro incertis, & malè ablati sunt potentiora ceteris legatis ad pias causas.
- 2 Major est utilitas testatoris in legato pro incertis.

- incertis, & malè ablati, quàm in cæteris legatis ad pias causas.
- 3 Privilegiatus potentiori privilegio præfertur alteri privilegiato.
  - 4 Ecclesia cui fuit relictum legatum pro malè ablati est præferenda alteri Ecclesie pro legato ad pias causas.
  - 5 Regula quod concurrentibus duabus piis causis in aliqua dispositione privilegium cessat.
  - 6 Privilegia utriusque in exercitio concurrunt, hoc est, quando est privilegiatus in specie, secus quando est genere, ut ibidem.

Regulam firmo absque ulla dubitatione quod legata pro incertis, & malè ablati sunt potentiora, & magis privilegiata, quàm cætera legata ad pias causas, cum ipsa respiciant exonerationem conscientie testatoris; & ideo potentiora debent appellari, quia legatum pro incertis tractat de evitando damno animæ testatoris, quæ bona aliena usurpavit, legatum verò ad pias causas tractat de lucro tantum animæ testatoris, ut ex illo legato ad pias causas aliquod refrigerium sentiat anima sua, & tale donum Deo factum eximat se à parte poenarum, quas pati teneretur ob sua peccata juxta tradita per nos in praxi elect. & variat. fori quæst. 62. numer. 24. sect. 4. ubi quod potentius dicitur, & judicatur privilegium ejus qui tractat de damno evitando, quam alterius qui certat, ut lucrum consequatur, Bartol. in Authent. quas actiones vers. si vere, C. de sacrosanct. Eccles. Albert. in l. votum §. fin. numer. 7. de minor. Ceph. consil. 508. numer. 33. volum. 4. quare videmus quod una Universitas, vel Respublica, quæ tractat de damno evitando, restituitur adversus aliam Universitatem, vel Rempubicam, quæ certat, ut lucrum consequatur Castr. cons. 37. numer. 5. part. 2. & hinc una Ecclesia tractans de damno evitando restituitur adversus aliam Ecclesiam, quæ tractat de lucro captando, Roman. cons. 166. numer. 14. quia magis favendum est ei, qui tractat de damno evitando, quàm de lucro captando, Anton. variarum resol. lib. 2. resolut. 8. num. 60. Oter. lucub. Rom. disput. 2. n. 8.

2 Accedit pariter pro comprobatione, nam major est utilitas testatoris, in legato pro incertis, & malè ablati, quàm in cæteris legatis ad pias causas, cum in illis tractetur de exoneratione suæ conscientie, ergo potentiora illa debent appellari, cum privilegium potentius dicatur, in quo major vertitur utilitas. Decian. cons. 147. Bald. in l. hac consultissima, col. 16. qui testamentum facere poss.

Additur quod duabus causis egregiis institutis duobus testamentis utraque succedat nisi altera esset magis pia, quæ præferretur, Dec. in l. fin. n. 54. C. de edict. div. Adrian. tollend. Patron. de acquirend. possess. q. 14. num. 47. Thomas tract. de ultim. voluntat. tract. 10. cap. 173.

3 Qua Regula vera existente, cum habeamus alteram non falsam, ut privilegiatus potentiori privilegio præferatur altero privilegiato, l. verum §. finali. ubi Bartol. & Bald. ff. de minor. idem Bartol. in d. authent. quas actiones C. de sacrosanct. Eccles. Dec. d. cons. 147.

Ideo merito fatemur, quod si concurrat una Ecclesia pro legato facto pro incertis, & male ablati, & alia pro legato ad pias causas, illa Ecclesia, cui fuit relictum legatum pro male ablati est præferenda.

Quamvis, si ambæ concurrerent pro legato ad pias causas, tunc conquassarentur privilegia, quia Regula est clara, ut concurrentibus duabus piis causis in aliqua dispositione privilegium cessat, ex quo privilegiatus contra pariter privilegiatum, suo non utitur privilegio, l. verum §. fin. ff. de excus. tut. c. caus. de præbend. l. 2. C. de priv. Fisc. latè D. Reg. Tapia, in l. fin. cap. 8. ff. de const. Princ. & nos plenius docuimus in praxi elect. & variat. fori d. quæst. 62. ubi lubeat videre quia utilia sunt cumulata.

Notare tamen non desinas ad ornatum talis Regulæ, quod ipsa locum sibi vendicat, quando privilegiatus propter aliquam causam, vel qualitatem concurrat cum privilegio ejusdem qualitatis; & sic quando uterque est privilegiatus in specie respectu causæ, de qua agitur, & sic privilegia utriusque in exercitio concurrunt; At secus quando quis est privilegiatus in genere, sed non est in ea causa, de qua agitur; nam tunc privilegiatus utitur privilegio suo, contra alterum privilegiatum, ut probatur in l. finali, ff. ex quibus caus. major. & tradunt communiter Gloss. Bart. Bald. Castrenf. & Jas. in dicta authentica quas actiones C. de sacrosanct. Eccles. Abb. in cap. ad aures, extra de rescript. latissimè Trentacinq. variar. resolut. lib. 1. tit. de rescript. ubi plura cumulat.

PRIVILEGIUM X.

ARGUMENTUM.

Donatio omnium bonorum præsentium & futurorum facta Ecclesie, vel alteri pio loco pro exoneratione conscientie, & pro malè ablati bene valet.

SUMMARIUM.

- 1 Donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum est invalida.
- 2 Stipulatio contra bonos mores non valet.
- 3 Definitio donationis.
- 4 Donatio invalida dicitur, quando est contra civilem, & naturalem rationem.
- 5 Donatio omnium bonorum si in ea intervenit juramentum neque valet.
- 6 Donatio hac si fuerit facta Ecclesie, vel alteri pio loco non valet, & vide n. 8.
- 9 Donatio quando fieret alicui Ecclesie, Xenodochio, hospitali, vel alteri loco pro exoneratione conscientie, & pro incertis, & malè ablati, valet.

Regula est, quod donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum est invalida, & nulla in totum Bartol. & DD. in l. stipulatio hoc modo concepta n. 5. & in l. finali, n. 12. & 16. C. de pact. Bald. in c. in præsentia n. 36. de probat. Angel. in l. 1. in princ. n. 2. ff. de pig. & communem fate.

fatetur *conf. 365. num. 1. Roman. conf. 171. num. 2. Castr. in l. Julianus, num. 3. de acquir. hered. Abb. conf. 48. nu. 1. & 2. lib. 2. Aret. conf. 54. num. 2. & in conf. 514. n. 1. Corn. conf. 251. num. 3. & 6. lib. 3. Dec. in l. fin. numer. 30. C. de pact. & conf. 30. num. 1. Ruin. consil. 65. num. 3. lib. 4. Crot. in l. stipulatio hoc modo concepta, num. 57. ff. de verbor. oblig. asserens in consulendo, & judicando ab hac opinione non esse recedendum, sequuntur Ripa in l. resp. c. 14. n. 1. lib. 3. Caphal. conf. 485. num. 125. Alciat. in dicta l. fin. num. 35. C. de pact. & Men. in conf. 184. n. 1. Clarus in §. donatio q. 19. Vivius op. 207. Gam. dec. 386. Præses de Franch. dec. 594. Peguer. decis. 136.*

2 Quæ sanè regula fulcitur primò, quia si quis ità stipulatus fuerit, si me hæredem non fecerit tantum dare spondes, non valet stipulatio ea ratione, quia est contra bonos mores dicta l. stipulatio, & ratio rationis illa est, quia per eam aufertur libera testandi facultas, ut dicunt omnes Doctores per illum *textum*; ergo simili modo non debet valere donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, quia per eam etiam indirectè aufertur libera facultas testandi, non enim potest aliquem hæredem invenire argum. l. quod de bonis, §. 1. ff. ad leg. falc. nam falcidia locum non habet in donatione inter vivos, l. ubi ità donatur, de don. caus. mort. & hanc rationem probat etiam *Castrens.* per illum *textum* in l. Julianus in princ. n. 3. de acquir. hered.

3 Secundò pariter probatur, quia hæc donatio in effectu complectitur hæreditatem, quæ est successio in universum jus, quod defectus habet, l. nil aliud est hæreditas, ff. de verbor. signific. atque prohibita est donatio hæreditatis l. hæreditas C. de pactis convent. l. cum donationis C. de transact. ergo similiter censetur prohibita donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum, quia non verbis, sed rebus leges imponimus, l. scire leges ff. de leg. l. 2. in fin. C. commun. deleg. & l. fin. C. de usur. nam lex sic debet intelligi, ut non possit circumscribi, & reddi elusoria, c. si civitas de sentent. excommun. lib. 6. l. 2. §. sed quia veremur, & sequenti de jurejur. propter calum. & l. 1. §. pecuniam, col. sequen. ff. de calumn. Glos. in c. quamquam de usur. lib. 6. & quod in fraudem legis factum est ipso jure nullius est momenti, l. hoc modo de condit. & demonstr. l. non dubium, C. de leg. l. si Libertus, ff. de jure patr.

4 Et tandem tertio considerare debemus, quod hujusmodi donatio est contra civilem, & naturalem rationem, quia per eam liber homo in tali statu constituitur, ut nihil sibi possit acquirere, & consequenter non possit tentari, l. inter stipulantem §. sacram, ff. de verb. oblig.

5 In tantum, quod etiam si interveniat juramentum adhuc talis donatio non valet, ità *Bart. in dicta l. stipulatio, hoc modo concepta num. 5.* & alii communiter sequuntur, ut testatur *Castrens. in conf. 82. lib. 2. Abb. consil. 48. n. 1. Corn. consil. 60. nu. 9. & 10. Socc. sen. conf. 126. n. 8. lib. 3. Rimin. conf. 514. nu. 5. & 6. Curt. jun. conf. 25. n. 9. Rip. respons. l. 3. c. 14. n. 2. Purpur. in l. fin. n. 240. & ibi etiam Cagnol. n. 220. C. de pact. quam Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II.*

etiam communem fatetur *Cravett. consil. 129. n. 9. & sequitur Roland. in conf. 39. & consil. 65. lib. 1. Valer. in diff. inter utrumque forum in verbo donatio diff. 9. eà nimirum ratione, quia cum auferat liberam testandi facultatem intelligitur contra bonos mores, d. l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. obligat. cui consequens est dicere, & juramentum superinde interpositum nullius sit momenti, cap. non est obligatorium, de reg. jur. in 6. & ità pariter tradunt *Honded. conf. 39. volu. Pasc. de patria potest. p. 2. c. 8. n. 116. Viscont. in conclus. Jur. in verbo donatio omnium bonorum.**

6 Quinimo si donatio hæc fuerit facta Ecclesiæ, vel alteri pio loco neque erit valida, *Angel. conf. 179. n. 5. & conf. 365. nu. 2. Anchar. consil. 231. n. 2. Rom. in l. pactum dotali n. 7. C. de collat. & plenius in d. l. stipulatio hoc modo concepta n. 10. ubi etiam Alex. n. 20. & Butrigar. n. 12. nam hujusmodi donatio est bonis moribus inimica, & ex parte recipientis directo contradicit caritati, cum hominem liberum constituat in statu perpetuæ paupertatis, quod Ecclesiæ, & Religioni minimè congruit, quia donatarius ad antidota est obligatus, l. sed & si lege, §. consuluit. ff. de pet. hered.*

7 Ultra quod illa conventio, per quam impeditur libera testandi facultas bonis moribus est contraria, & apud homines sæculares utique ità habetur ad *textum* in pluribus cit. l. stipulatio, ergo à personis Religiosis multò magis debet observari, ne bonis alienis, & lucris temporalibus videant inhiare, cum cælestibus magis debeant inhiare, cap. ex parte in fin. de censibus, qua ratione omnis actus, qui bonis moribus non congruit in personis Ecclesiasticis, & Religiosis multò magis improbatur, §. cogitandum, in authent. de Monach. quo axioma utebar in quadam causa vertente inter Lucam Statellum, & Nardum Scallum.

8 Contrarium tamen tenent *Bartol. in l. final. n. 13. C. de pact. Bald. in authent. si qua mulier, n. 15. C. de sacrosanct. Eccles. Abb. conf. 58. n. 3. lib. 2. qui fatetur esse communem opinionem, Dec. consil. 448. n. 4. & 5. sequitur Ruin. conf. 82. n. 12. & conf. 128. lib. 1. Crot. in dicta l. stipulatio hoc modo concepta, ubi pariter hanc communem opinionem appellat *Felyn. in cap. in presentia num. 7. & 8. de probat. & alii recentiores.**

9 Quidquid sit in casu simplicis piæ causæ, ego firmiter credo, quod quando talis donatio fieret alicui Ecclesiæ Xenodochio orphanotrophio Hospitali, vel alteri pio loco pro exoneratione conscientiae, & pro incertis, & malè ablatiis, tunc donatio omnium bonorum præsentium, & futurorum bene valeret, & ità consului ad favorem Venerabilis Cappellæ Sanctissimi Sacramenti Civitatis Sueffe in anno 1623. & iterum in causa Venerabilis Monasterii Sancti Francisci de Paula, siti in hac Urbe Neapol. extra Portam Capuanam.

P R I V I L E G I U M X I.

A R G U M E N T U M.

Filius non solvens legatum paternum pro incertis, & malè ablati privari debet legitimâ.

S U M M A R I U M.

- 1 Hæres extraneus non adimplens testatoris voluntatem, privatur ipsa hæreditate.
- 2 Filius monitus à Judice Ecclesiastico legata pia relicta in paterno testamentoolvere si intra annum neglexerit, legitima portione privatur, sed idem n. 3.
- 4 Filius negligens in libertate concedenda ex testamento patris non amittit legitimam.
- 5 Filius non adimplens legata pia relicta in testamento patris, non amittit legitimam.
- 6 Legatum, quando est factum pro exoneratione conscientie, & pro malè ablati, tunc si filius illa non curaverit executioni demandari debet privari legitima.
- 7 Legata quando respiciunt commodum animæ paternæ, debent quam citius adimpleri.

- I **R**egula est, quod hæres extraneus, qui non adimplet testatoris voluntatem privatur ipsa hæreditate, l. si patroni §. quid ergo, l. fideicommissariam §. legatum, ff. ad Trebell. authent. hoc amplius, C. de fideicommiss. Covarr. in cap. si hæredes n. 5. de test. quod quidem existimant Doctores ipso jure fieri, quia verbum privatio de quo in dicta authentica denotat privationem ipso jure, ità Glos. in l. criminali, C. de jurisdic. omn. judic. & in §. si quis autem in auth. de hæred. & falcid. & probat tex. in cap. licet universis de voto, ibi (ordine genituræ privandum) & verbum privetur dicunt Doctores ibi, & ut ipso jure fiat privatio, non expectata sententia, quam opinionem sectantur Bal. & Salic. & Jas. dicens communem in Authent. hoc amplius, Spin. in Specul. testam. glos. 28. n. 67. quamvis ego in facto ad favorem Jo. Aloysii Sancini, in anno 1623. contrarium prætenderim ex Purpur. in conf. 482. vol. 2. ubi concordantes refert Gloss. in l. jubemus nulli, §. æconomus in verbo privetur. C. de sacr. Eccl. & in c. cum tu, in verbo privetur dos de usur. & in c. propter, in verbo privetur, ubi Abb. not. de elect. Gloss. in c. præterea, de jure patron. & in c. cupientes. §. si verò in discordia, in verbo privetur de elect. in 6. Hostiens. in cap. de multa de præbend. Doctores in c. 1. ne prælat. vic. suas, latè Tiraq. qui plura in proposito cumulat, in l. si unquam, in verbo revertatur, n. 166. & seq. de revoc. donat. ubi n. 9. resolvitur in dubium esse sumendam interpretationem, ut privatio fiat per sententiam, & non ipso jure, quam opinionem sequitur Padill. in dicta Authent. hoc amplius, n. 24.
- 2 Et si filius comminatus à Judice Ecclesiastico legata pia relicta in paterno testamento

solvere intra annum neglexerit, etiam legitima portione privabitur, ità Archid. & Domin. in cap. Sylvester 11. q. 1. per illum textum Joan. Andr. Anch. Butr. & Hostiens. in cap. si hæredes de testament. ubi Imol. dicit communem opinionem arg. tex. in d. Authent. hoc amplius, C. de fideicom. & l. licet, C. de Episcopis, & Cler.

Verum totum contrarium dicunt esse verius post alios antiquiores Cytier. intra de primog. lib. 3. q. 6. Cucch. de legitim. in Rubric. legitima Nullum gravamen admittit, n. 42. & eam approbatam, & veriore opinionem fatetur Vasq. de success. §. legitima quaest. 46. Covar. in d. cap. si hæredes, num. 9. ubi probat hanc opinionem variis mediis.

Primo, quia dicta auth. loquitur in legato libertatis, & tandem filius negligens in libertate concedenda ex testamento patris non admittit legitimam; ergo bene sequitur, quod filius negligens legata piaolvere non perdit legitimam, quia legatum libertatis est pium, l. 1. §. si autem, C. comm. serv. manum. ubi & Jas. cum aliis quos retulimus in praxi elect. & variat. fori quaest. 51. sect. 2.

Secundò, quia in jure minimè legitur filium amittere suam legitimam, ex eo quod non adimpleat legata pia relicta in testamento patris, neque hæc est de causis contentis in auth. ut cum de appell. cogn. §. aliud quoque Capitulum, collat. 7. c. Quintavallis, de jurejur. maximè quia legitima non est lucrum, quod filius consequitur ex hæreditate paternâ, sed quasi debitum patrimonium; l. si quis legatum, fin. ubi gloss. ff. de fals. l. fin. §. non enim, C. de cond. insert. ergo cum tantummodo lucrum testamentarium auferatur, si negligentes fuerint in adimplendo pia legata, sequitur quod illa pœna lucri ad legitimam filiorum non potest extendi, ità Segur. in l. 3. §. fin. ff. de liber. & posthum. Lopez in l. Hisp. fin. tit. 10. par. 6. in vers. legitima.

Quidquid tamen sit in casu piæ causæ aliud dicerem esse, quando agitur de legato facto pro exoneratione conscientie pro malè ablati, nam tunc si filius non curaverit illa executioni demandare juxta ordinem, & mandatum patris, debet privari suâ legitimæ in pœnam.

De qua quidem opinione datur ratio, si quidem talium legatorum præstatio executioni debet mandari, quam citius cum illa respiciant commodum paternæ animæ, à qua filius omne esse, & bonum habet, ità quod dum filius ipse spernit gerere id, quod miser pater reliquit pro exoneratione suæ conscientie, & in ipsius animæ disgravamen redundat videtur esse multum ingratus, & propter ingratitudinem debet excludi à dicta portione, quia ingratitudo exsiccat fontem pietatis, ut probat Riccius Collect. 197. Additur noviter Thomas in tract. de ult. volunt. tract. 10. cap. 164. Quatenus probat filium privari prælegatis ob non soluta legata pia, Alvarad. de conject. ment. defunt. lib. 2. cap. 2. n. 29.

P R I V I L E G I U M X I I .

A R G U M E N T U M .

In legato relicto pro exoneratione conscientiae pro malè ablatiis, & incertis contra hæredem debet fieri major interpretatio, quam illa quæ fit in simplicibus legatis piis.

S U M M A R I U M .

- 1 *Ampla interpretatio in testamentis adversus hæredem fieri non debet.*
- 2 *In legatis piis, quod majus est interpretari debet.*
- 3 *Gradus piæ causæ tres reperiuntur.*
- 4 *Legatum factum Ecclesie pro vasis, & ornamentis, hoc casu debet fieri interpretatio magis ampla, & lata.*
- 5 *Res Ecclesie possunt alienari pro redemptione captivorum.*
- 6 *In legato relicto pro exoneratione conscientie, & malè ablatiis esse faciendam interpretationem amplissimam.*

1 **R**egula est, quod in testamentis ampla non fieri debet interpretatio adversus hæredem, ut communiter esse receptum fatetur Cagnol. in l. in testamentis ff. de regul. jur. num. 3. ubi etiam illam sequitur Dec. Gloss. fin. in l. si plures ff. de cond. inst. quam ad hoc commendat Jas. in l. pecuniam ff. si cert. pet. num. 2. & illam probat Tex. in l. apud Julianum §. Sejo, ff. de leg. 1. & in l. nam quod liquide ff. de pen. leg. & in l. nummis ff. de leg. 3.

2 In legatis tamen piis quod majus est, interpretari debet, ut probat tex. in d. l. Titia §. Sejo ff. de aur. & arg. leg. secundum literam veriore ut commendat Rom. singul. 515. & est communis DD. sententia, ut fatetur Barbat. in cap. judicante num. 12. de testam. ubi alii id testantur, & præsertim Covarr. n. 5. Gom. in l. 36. Thaur. sub num. 2. in fin. vers. 12. ubi quod licet regulariter quando legatum fit genericè, & obscurè, & debeat intelligi de minori re, vel summam, tamen fallit, si fiat propria causa, Capra conf. 3. n. 2.

3 Sunt tamen qui putant reperiri tres gradus causæ piæ, quorum antesignanus est, quando aliquid relinquitur Ecclesie pro clericis, & presbyteris, sive religiosis, quo in casu, licet favorabilis causa censeatur, sufficit tamen, si minimùm præstetur, ad tex. in c. ex parte de testam. juxta verum intellectum dicti text.

4 Secundus gradus est quando aliquid relinquitur Ecclesie pro vasis, & ornamentis, quæ immediatè conceduntur pro cultu Dei, & hoc casu debet fieri interpretatio magis ampla, lata, quàm in præcedenti, & consequenter in eo præstatur id quod minus est ad text. in c. fin. de testam. & in citata l. Titia Seja.

5 Tertius gradus est quando aliquid relinquitur pro redemptione captivorum, & hic Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II.

premus est, & præfertur secundo, ad tex. in c. Apostolicos, & in cap. Sanctorum 12. quæst. 2. l. sancimus C. de sacros. Eccles. §. sanctissimos auth. de alien. emphyteus. in quibus iuribus cavetur, quod res Ecclesie possunt alienari pro redemptione captivorum, continent enim maximam pietatem captivos redimere, ad tradita per Padill. in l. cum quidam ff. de leg. 2. ubi etiam Sarmien.

Ego autem quartum addendo dico, in legato relicto pro exoneratione conscientiae, & pro malè ablatiis, & incertis esse omnino faciendam interpretationem amplissimam contra hæredem, ita quod si concurrent legata pia, & familia facta pro incertis, & malè ablatiis, deberent omnino præcedere ampliatio in legato facto pro malè ablatiis, & ita dicebatur in facti contingentia in Tribunali Rev. Fabricæ S. Petri hujus Civitatis.

P R I V I L E G I U M X I I I .

A R G U M E N T U M .

Donatio ob supervenientiam liberorum non revocatur, ubicunque illa pro incertis, & malè ablatiis est facta.

S U M M A R I U M .

- 1 *Donatio revocatur ipso jure ob supervenientiam filiorum.*
- 2 *Si instrumento donationis expressè esset renunciatum, neque donatio revocatur.*
- 3 *Quod non procedit in donatione facta pro incertis, & malè ablatiis, ac pro exoneratione conscientie.*
- 4 *Donatio onerosa non appellatur donatio, quia potius dicitur solutio.*

1 **R**egula est, quod donatio ipso jure revocatur ob supervenientiam filiorum juxta vulgatum tex. in l. si unquam C. de revoc. donat. ubi omnium latissimè, Tiraq. in verb. revertatur, Clar. in §. donatio q. 22. Vivius in sylva comm. op. concl. 210. Gabr. concl. 2. de don. quod procedit in utroque foro, ut post alios probat Seraph. dec. 829. & 837. & Molf. in sua summa in tit. de contract. c. 17. n. 65. tom. 2. latè Fontanell. de pact. nupt. clausul. 5. glos. 8. par. 3. tom. 2.

2 Quinimo etiam si expressè in instrumento donationis renunciatum esset, d. l. si unquam adhuc procreatis liberis illam revocari asserendum est saltem quoad legitimam quia secundum Clar. loc. cit. vers. sed contraria non posse revocari beneficio dictæ legis magis benigna, & aqua est opinio, secundum illam plures judicatum maximè in Senatu Mediolanensi, de quo meminit Thesaur. decis. 112. post. n. 7. Surd. in tract. de aliment. tit. 8. privil. 31. q. 2. Mising. observ. 63. n. 4. cent. 5. Franciscus Steph. & ibi addit. dec. 35. Costa de portio. rata q. 152. Mart. decis. 9. Pascal. de patria potestat. part. 1. cap. 8. n. 111. ubi post Guttier. in tract. de contract. jurat. cap. 9. n. 10. & seq. distinguit hujusmodi renunciationem valere quoad ipsum donantem, itaut non possit illam amplius impugnare sub prætextu filiorum postea susceptorum, verum eam re-

nunciationem nihil operari quoad ipsos liberos postea susceptos, quin possint pro eorum interesse donationem à patre factam impugnare, ità ut saltem usque ad eorum legitimam revocetur, quoniam favore filiorum tale prodit privilegium juris, quo quidem filii postea nati habent actionem proponendi quærelam inofficiosæ donationis pro legitima eis debita in bonis paternis, *totò tit. C. de inoffic. donat.* & ideo filiis quoque hanc revocationis actionem competere, ait *Molf. loco cit.* prout donans Ecclesiæ omnia sua bona retento usufructu, si postea habeat filios revocari quoad legitimam, talem donationem firmat *Valer. in different. inter utrumque forum in verb. donans differ. 10.*

3 Quidquid tamen sit tex. in dict. l. si unquam C. de revoc. donat. non procedit in donatione pro incertis, & malè ablati facta ab aliquo ad suæ conscientiae exonerationem, ut probat *Tiraq. ibid. in verb. libertis nu. 72.* & post eum firmarunt *Mascar. de probat. concl. 1280. nu. 155. & Caroc. dec. 7. num. 8.*

4 Assignatur hujus dicti ratio si quidem non est, quod gratuitum, sed rei debitæ restitutio, *Rustic. de fideicommiss. lib. 2. cap. 3. nu. 3.* Nec d. l. si unquam in onerosa dispositione procedit, sed in gratuita l. 1. ubi notat *Bald. C. de pact. & ibid. Rip. nu. 24. & 25.* ubi testatur de communi DD. sententia, *Tiraqu. loc. citat. in verb. donatione largitius num. 140. Gabriel. conclus. 2. num. 4. de donat. Cancer. variar. resol. lib. 3. cap. 15. nu. 74.* quia onerosa non appellatur donatio, sed potius solutio ut infra in privileg. sequenti probatum fuit, & ità communi voto pronunciatum ad favorem Marii Torelli reminiscor.

PRIVILEGIUM XIV.

ARGUMENTUM.

Donatio facta à Novitio pro restitutione incertorum, & malè ablatorum absque solemnitatibus sacri Concilii Tridentini, valida est.

SUMMARIUM.

- 1 Renunciatio facienda à Novitio qualiter, & quando fieri debet, & vide nu. 6. 7.
- 2 Licentia requisita in donatione, sive renunciatione facienda à Novitio, an possit concedi ab Episcopo nondum consecrato.
- 3 Qui possunt concedere hanc licentiam, & an requiratur quid sit in scriptis concessa num. 4.
- 5 Duo menses de quibus loquitur Concilium sess. 15. de Regular. c. 16. qualiter computatur.
- 8 Donatio facta à Novitio pro incertis, & malè ablati absque solemnitatibus Concilii valet, & quare nu. 9. idemque esset ubi donatio fieret ob remunerationem, num. 10.
- 11 Donatio remuneratoria est species permutationis, debiti solutio, & titulus onerosus, dicitur facta ob causam, & ideo nativitate filiorum non revocatur n. 12.

Regula est, quod dispositio bonorum temporalium fieri prohibetur à Novitiis cum primum recipiunt habitum, sed intra duos menses ante professionem intervenientis Episcopi, vel ejus Vicarii licentia, ut dispositum est per sacrum Concilium Tridentinum sess. 25. de Regularibus cap. 16. sub horum verborum formula, *Nulla quoque renunciatio, aut obligatio ante facta etiam cum juramento, aut in favorem cujuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive ejus Vicarii fiat intra duos menses proximos ante professionem, & non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione, aliter vero facta, etiam cum hujus favoris expressa renunciatione etiam juratè fiat, sit irrita, & nullius effectus.* De cujus materia tractaverunt *Miranda in Manual. Prælatorum question. 33. tom. 1. Aegid. in repetit. leg. unic. Codic. de sacrosanct. Eccles. part. 4. §. Antonin. variar. resolut. lib. 1. casu 62. Gratian. decision. Rotæ Marchiæ 37. De Ricc. collectan. dec. 454. Valasc. de partit. bonorum caput. 16. Garcia de beneficiis parte 11. capit. 9. num. 10. cum seq. Molf. in commen. consuetud. Neapol. questione 16. & questione 17. titul. de renunciat. & ut alios omittam Sanch. in sua summa lib. 7. capite 5. tom. 2. firmans num. 65. hanc licentiam sufficere obtineri ab Episcopo confirmato, quamvis nondum consecrato, eo quia illis à tempore confirmationis competunt singula tangentia jurisdictionis exercitium, quale est id, deducens præterea num. 65. Archiepiscopum consecratum, qui nondum pallium recepit, posse talem licentiam in sua diocesi impartiri, nec non hujusmodi facultatem quoque tributam esse Capitulo Sede vacante, vel ejus Vicario, ut firmat num. 67. prout quoque illam concedere posse Abbates, & reliquos inferiores habentes jurisdictionem quasi Episcopalem nullique Episcopo subjectos in eorum diocesi annuit, num. 68. ubi etiam assentitur Archiepiscopum in suffraganei carere potestate elargiendi talem licentiam, nisi Ordinario eam denegatæ ad illum via appellationis causa devolveretur, addens num. 75. Prælatos Regulares hujusmodi facultatem concedere minimè posse in monasteriis exemptis, & sibi subjectis, quia hoc Concilii decretum tantum Episcopi licentiam ad hanc renunciationem petit, & ità pariter affirmavit *Rodrigu. quæst. regul. tom. 2. qu. 47. art. 14.**

Quæ quidem Episcopi licentia, aut supradictorum jurisdictionem quasi Episcopalem habentium licentia non requiritur, quod sit in scriptis, quia Concilium loco cit. nullam de scriptura mentionem faciat, licet non sufficiat; quod sit petita, sed requiritur, quod cum effectu fuerit obtenta & quamvis præcedere debeat, sufficit tamen eam esse tacitè habitam ex ratihabitione de præsentis, ut in propriis terminis sigillatim advertit *Sanch. loco nuper citato num. 76. & seq.* Advertens insuper num. 80. circa aliam ejusdem Concilii solemnitatem petitam, nempe, ut renunciatio, & obligatio fiat intra duos menses, & perfectioni proximos non esse necessarium illam fieri integro bimestri ante professionem, sed sufficere, quod fiant toto illo bimestri, licet immediatè ante professionem virtute (dictionis intra) qua utitur Concilium.

5 Et num. 81. annuit computandos esse prælibatos duos menses de numero ad numerum secundum quod occurrit mensis in Kalendario, affirmans num. 82. nihil referre facta semel renunciatione bimestri illo ante professionem legitimam faciendam, ut quia transacto bimestri est completa ætas, & annus novitiatus differri professioni, & quocumque causâ dilatio contingat, ut decisum refert *Armen-dariz. in addit. ad Recopil. leg. Navar. lib. 2. tit. 18. l. 7. de relig. num. 18.* affirmans quoque decisum num. 22. subsistere renunciationem quam aliquis fecit ante professionem per duos menses, licet ante expletum 16. annum.

7 Et juxta *Sanchez. loco sæpius cit. numer. 83.* advertendum est, ut stante dispensatione Pontificia, ut Novitius nono mense professus sit, vel minor 16. annorum, neque poterit renunciari bimestri justo ante professionem, sed renunciatio est facienda, ut eodem, vel præcedenti die, dicens similiter observandum num. 84. quod si Novitius ante finem anni professionem deferat, sive tacita, sive non factâ renunciatione, & iterum pænitentia ductus redeat, renunciatio illa, quæ ipso egressu irrita reddita erat non convalescere.

8 His autem licet veris, existentibus firmandum est tamen quod donatio facta à Novitio pro incertis, & malè ablatis absque prælibatis *Concilii Tridentini* solemnitatibus valida est eorum favore.

9 Si quidem donationem taliter factam non esse veram donationem, immò alieni debiti restitutionem, patet ex dictis per *Cardin. Tusc. conclus. 144. lit. L.* ubi quod non præstat beneficium qui solvit debitum; & quando Novitius facit donationem, vel renunciationem, aut obligationem, non animo gratuito donandi, sed potius solvendi, quod debet *Concilii*, dispositio in hoc capite non procedit, ut dicit in terminis *Cenedus in quæst. canon. cap. 6. numer. 12.* per ea quæ pulchrè advertit *Rodriq. in summa cap. 7. num. 4. par. 2.* & nos diximus *quæst. forens. 53. num. 13. part. 1.* ubi meritò firmavimus donationem remuneratoriè factam à Novitio absque solemnitatibus Sacri Concilii validam

10 esse, ex eo quia ipsa non dicitur donatio, sed improprie, nam est quædam species permutationis debiti que solutio, & titulus onerosus, ad text. in l. *Aquilius Regulus ff. de donat. cum adductis per Card. Mant. de tacit. & ambig. convent. lib. 13. tit. 2. num. 7.* dicitur donatio ob causam, & non simplex

11 *Cabed. decis. Rot. Lusitan. 119. numer. 12. part. 2.* Regens *Tapia decis. Supremi Senatus Italiae 6. numer. 24.* & ideo illam non revocari natiuitate filiorum, firmat *Phebus decis. Portugal. 86. tom. 1. quod habui in facto in causa Mariana Cicale cum hæredibus Pancilli de Storace.*

P R I V I L E G I U M X V.

A R G U M E N T U M.

Legatum factum pro incertis, & malè ablatis spatio triginta annorum, non præscribitur.

S U M M A R I U M.

- 1 Legatum spatio triginta annorum ab hærede præscribitur.
- 2 Legatum dotis etiam præscribitur tali tempore, procedit etiam cum mala fide, & antequam legatarius acceptet, ut in n. 3.
- 4 Legatum pro incertis, & malè ablatis nullatenus præscribi potest, neque legatum factum Ecclesiæ num. 5.
- 6 Mala fides an consideretur in hærede, quando legatum ab eo non petitur.
- 7 Præscriptiones tot requiruntur in legato annuo quot sunt anni.
- 8 Relicta Ecclesiæ, & oblata censentur relicta potius pro redemptione animæ Testatoris, quam pro Sacerdotis commodo.

Regulariter legatum spatio triginta annorum ab hærede præscribitur, §. pro temporali auth. de Eccles. titul. Corn. conf. 224. col. 1. *Clemen. in tr. de patr. potest. effect. 16. nu. 51. Grass. de success. lib. 2. §. collatio bonorum q. 13. n. 4.* ubi de communi Doctorum voce testatur *Vivius decis. 465.*

Unde legatum dotis præscribi tali tempore, 2 apparet ex l. in rebus §. fin. C. de jur. dot. tradunt, *Rub. conf. 6. & Decian. conf. 13. nu. 55. lib. 2.* sic pariter legatum alimentorum, ut consului *Bald. conf. 484. num. 3. lib. 4. quem sequitur Becc. conf. 48. in princip.* prout similiter legitima, *Bald. in l. si quis filium num. 6. C. de inoffic. testam. Alex. conf. 8. num. 25. lib. 3. Marzar. conf. 31. num. 4.* ubi testatur de communi, *Tiraq. de tract. lign. §. 36. glos. 2. num. 37. Pinel. de bon. matern. num. 21. Bald. de præscript. q. 2. 3. part. prin. nu. 5.* & loquendo in supplemento legitimæ, tradiderunt *Castr. conf. 109. lib. 1. Dec. conf. 14. Paris. conf. 32. vol. 3. Suarez,* qui testatur de communi in l. quoniam in prioribus num. 7. C. de inoffic. testam. *Puteus decis. 127. lib. 2. Palaez. de major. Hispan. q. 6.* ubi pariter omnis actio, & via agendi spatio triginta annorum diruitur, l. 1. §. ad hæc, C. de Annal. except. l. 2. C. de constit. pecun. Bal. in conf. 137. in fine lib. 5. & ante eum glos. in l. nemo potest de leg. 1.

Quorum sanè opinio procedit etiam cum 4 mala fide antequam legatarius acceptet; nam per spatium annorum triginta adhuc hæres præscribit, ut censuit *Becc. conf. 48. vol. 1. & testatur Roland. à Vall. conf. 21. nu. 55. vol. 2.* & plenè *Caval. in tract. de usufr. mulier. relict. num. 186.* quos refert, & sequitur *Pascal. in tract. de patr. potest. part. 2. cap. 4. num. 166. addo Surd. conj. 6. nu. 16.* ubi alios citat concordantis.

His tamen veris existentibus, totum contrarium determinandum est in legato facto 5 pro incertis, & malè ablatis, nam nullatenus

præscribi potest spatio triginta annorum, quoniam censetur relictum pro redemptione animæ Testatoris, & non pro commodo alterius, in tantum quod legatum hujusmodi nullo tempore præscribi potest, *Rota in una Imolen. legati coram R. P. Lugdunen.*

Pro cujus opinionis confirmatione conferunt ea, quæ consideravit *Genuen. in practicabil. Eccles. qu. 586.* ubi legatum factum Ecclesiæ, & intra quadraginta annos non petitum, nullatenus posse dici præscriptum, firmavit per hæc verba.

Quæstio est notabilis, an legatum annuum relictum Ecclesiæ pro anniversariis, vel aliud legatum non annuum præscribatur si non fuerit acceptatum sive agnitum, vel petitum per quadraginta annos, & videtur quod nullo tempore præscribatur per malam fidem hæredis qui scribebat legatum esse relictum in testamento; malæ fidei enim possessor nullo tempore præscribit *cap. fin. de præscript. regula mala fidei, eodem in 6.* Contrariam opinionem tenet *Anchar. in cap. sine possessione de reg. jur. in 6.* ex quo dicta regula quod malæ fidei possessor nullo tempore præscribit procedit, ubi agitur de jure quæsito tollendo secus ubi agitur de jure quærendo, quod quis potest acquirere, & non acquirit, non petendo, nec acceptando legatum, tunc enim non potest considerari mala fides in eo à quo non petitur legatum. Facit quod hæreditas antequam adeatur, & jus adeundi non dicitur esse in bonis nostris, *l. pretia rerum ff. ad leg. falcidiam, & ibi DD.* & hanc opinionem tenet *Soccin. Sen. cons. 2. lib. 2. Bald. de præscript. 2. part. tertia partis princ. q. 13. Covarr. variar. resol. lib. 1. cap. 9. n. 5. Natta cons. 498. lib. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 135.* sequitur *Thessaur. lib. 1. qu. forens. q. 81.* videtur enim ex longi temporis taciturnitate inducta quædam legati remissio, *l. apud eum ff. de censibus l. si eo tempore ff. de remiss. pign. & secundum opinionem Anch. in Senatu Pedemontano tradit Thessaur. loco citato, ut admitteretur præscriptio præteritis*
⁷ pensionibus annuis legatis pro anniversariis, quia in legato annuo tot requiruntur præscriptiones quot sunt anni, *l. 3. ff. de annuis leg. l. si Stichum §. stipulatio ff. de verb. obligat.* eandem opinionem etiam *Anchar.* meliorem dicit alios allegans *Gratian. discep. foren. cap. 118.* Nisi daretur culpa hæredis in occultando testamentum, vel non monendo legatarium de legato, quia tunc hæres peccat, & facit contra conscientiam, ideo non potest præscribere, ut tradit *Cuman. cons. 137.* & dicit *Gratian.* procedere etiam si ageretur præscribendo legato facto pauperibus, non enim imputandum hæredi, quod sit in mala fide, sed potius legatario non agnoscendo legatum, nam illud non acceptando, & negligendo poenitere videtur abjecisse, & ibi eleganter distinguit inter ea, quæ sunt facultatis, an & quando possint præscribi, ad quem te remitto. Hæc autem omnia, & si fortè possint procedere in legato facto privatæ personæ; in legato tamen facto Ecclesiæ dico opinionem *Anchar.* nullo modo posse procedere, quia jus adeundi hæreditatem, vel agnoscendi, legatum dicitur esse in bonis nostris quando est in nostra facultate adire, vel non adire, acceptare, vel non acceptare legatum, secus autem quan-

do possumus compelli actione, vel officio Judicis adeundum, ut in fideicommissario qui potest officio Judicis compellere hæredem, ut adeat tunc tale jus dicitur esse in bonis nostris, ita *Rip. singulariter in l. cum filio familias 75. ff. de leg. 1. alleg. l. rem in bonis ff. de acq. hæred. actiones, & officium Judicis sunt transmissibiles ad hæredes, l. Pantenius ff. de acq. hæred. l. unica C. ut actiones in hæred. Ecclesiæ vero semper datur officium Judicis qui potest compellere Rectorem ad adeundum, & acceptandum legatum, ut clarum est, & sæpius diximus; ergo tale jus dicitur esse in bonis Ecclesiæ, & sic cum agitur de jure quæstio secundum eund. *Anchar.* non procedit præscriptio contra legatarium, quod est adeò verum, quod si prælatus potuit Ecclesiæ acquirere, & non acquisierit quocumque modo tenetur refarcire de suo, & debet puniri *cap. quicumque 14. q. 2.* & alibi diximus item facit *glos. notab. in cap. contingit de senten. excommun.* ubi dicit quod actio injuriarum non est in bonis nostris ante litem contestatam, *l. injuriarum ff. de injur. & tamen prælatus non potest remittere injuriam factam Ecclesiæ, quia est procurator, non dominus, cap. fin. 12. q. 1.* satis est sit quæsitæ actio Ecclesiæ. Præterea legatum factum Ecclesiæ continet refrigerium animæ potius, quàm commodum Rectoris, *cap. Pontifices 12. q. 3.* ibi ille qui donat Ecclesiæ pro redemptione animæ suæ, non pro commodo Sacerdotis, & probatur offerre, & sic in legato facto Ecclesiæ agitur principaliter de refrigerio animæ Testatoris, cujus consensus non potest præsumi in non acceptando legatum, & ille principaliter attendi debet cum secundariò veniat ad commodum Rectoris *dict. cap. Pontifices*, qui non potest præjudicare animæ defuncti cujus voluntas fuit, ut præstaretur legatum, & post mortem mutari non potest, & quod principaliter fit, attendi debet, & quia agitur de favore animæ omnes juris facultates sunt abjiciendæ, *Archidiacon. communiter receptus in cap. scriptum est 6. q. 3.* Concludo igitur legatum factum Ecclesiæ nullo modo ab hærede posse præscribi.*

PRIVILEGIUM XVI.

ARGUMENTUM.

Segetes, seu victualia seminata, & adhuc non recollecta sublegato mobilium continentur, maximè si legatum sit factum pro restitutione malè ablatorum.

SUMMARIUM.

- 1 Mobilium appellatione quid veniat, & num segetes appellatione mobilium veniant, numer. 2. & vide numer. 10. & 19.
- 3 Fructus à solo separati connumerantur inter mobilia, at secus fructus pendentes numer. 4. & sunt pars fundi numer. 5. ita quod de eis potest fieri supplementum legitima numer. 7.
- 6 In confiscatione rerum mobilium non veniunt fructus. 8 Ha-

- 8 *Habens partem in fructibus habet partem in prædio.*
- 9 *Prohibitus alienare aliquam rem, prohibetur fructus pendentes alienare.*
- 11 *Vendito fundo, fructus pendentes quoque veniunt.*
- 12 *Feudum publicans, fructus pendentes quoque publicat.*
- 13 *Res ubi restitui debet, intelligitur cum fructibus.*
- 14 *Res feudalis, vel emphyteuticaria absque assensu domini alienari nequit.*
- 15 *Vassallus nequit constituere usumfructum in feudo.*
- 16 *Verba legati intelliguntur secundum tempus testamenti, & vide n. 17.*
- 18 *Quæ destinantur ad unum usum pro factis habentur.*
- 20 *Aloysius Riccius Doctissimus vir, & clariss. Eques, ab Authore memoratur.*

- 1 **R**egulariter mobilium appellatio generalis est pro omni re, quæ alienis viribus movetur, & proinde sub tali nomine veniunt ea, quæ de loco ad locum moveri possunt, dicuntur alias se moventia, l. moventium ff. de verb. signif. Oldrad. cons. 219. Dec. cons. 472. num. 4. Parlad. lib. 2. rer. quotid. cap. fin. par. 5. §. 3. num. 7. Masc. de gener. statut. interp. concl. 3. num. 15. Card. Tusc. concl. 103. lit. B. ubi latè discutit materiam.
- 2 Num autem segetes, seu victualia seminata, & adhuc non recollecta sub legato, mobilium contineantur quæstionis est in cujus resolutione aliorum lapsus considerare volens, Gasp. Thess. in sua forens. quæst. 26. lib. 1. sub n. 1. cum seq. ipse meo quidem iudicio in foveam cecidit, nam tenet talia sub legato mobilium venire non posse.
- 3 Quam suam opinionem fundare videtur, ex eo, quia inter mobilia fructus à solo separati connumerantur, l. fin. ff. de requir. reis, Rebuff. in d. l. moventium, quod esse de proprietate sermonis dicit Nat. in cons. 117. in fin. quia de uno loco ad alium moveri possunt, Dec. cons. 44. num. 86. lib. 4. Card. Mant. de conject. ult. volunt. lib. 9. tit. 3. num. 6. addimus Card. Tusc. in memor. conclus. 103. & adducimus pro ejus sententia quod fructus pendentes inter immobilia reponuntur à Spec. in tit. de fruct. & interess. §. 1. vers. sed pone prælatus. Flor. in l. si fur. ff. de usufr. Bal. in c. 1. col. fin. ubi etiam Alvar. & Affl. de pace ten. glos. in c. 1. §. sciendum in verb. coherentibus de feud. cogn. ubi ex hoc dicit feudum posse in his constitui, sequuntur Alvar. & Card. Alex. ibid. & Zas. in epitb. feud. par. 4. col. 1. ubi id dicit communiter teneri à DD. Nam huiusmodi fructus pendentes sunt pars fundi, l. fructus pendentes ff. de reivend. Idque non solum in reivendicatione, sed, & in actione personali, l. ult. §. fructus ff. quæ in fraud. cred. & planè declarat Bar. in l. si filiusfamilias §. cum secundum in fin. & ibi Bal. Ang. Bapt. Imol. Paul. de Castr. & Alex. ff. de verb. oblig. Bal. plenius Salyc. in l. fructus C. de act. empt. & Angel. cons. 33. col. 1. Aret. in l. cum filio. & ibi quoque alii recentiores ff. de leg. 1. Ideo & de his iudicandum est, ut de feudo cum quæritur, an cedant mobilibus, an immobilibus, secundum

dum Bal. in cap. 1. col. ult. vers. quæro quid de fructibus tit. de pace tenen. Propterea Affl. in constit. Regni col. 3. in 4. notab. scribit, quod in confiscatione bonorum mobilium non veniunt fructus pendentes cum sint pars soli, quod, & idem voluit in constit. incip. si quando aliquem in 9. notab. & iterum ante fin. & reprobatur glos. ibi contrarium tenentem & in ante eum videtur sensisse Bal. quem eum allegat in d. c. 1. de pac. ten. & ibi quoque Laud. col. 2. vers. quæro cum tex. aicat., & Alex. col. pen. vers. cujusdam initii.

Et adeo hi fructus censentur pars fundi, ut Ang. in d. l. fructus ff. de reivend. adseveraverit, posse de huiusmodi fructibus fieri supplementum legitimæ filio, quamvis habere debent ipsam legitimam de substantia bonorum patris & non de fructibus, l. scinius §. repletionem, & auth. novissima, & utrobique Doct. C. de inoffic. test. quod dictum dicit Jas. in d. l. cum filiosam. col. ult. ff. de leg. 1. sed, & hoc voluit licet Jas. non meminerit, idem Ang. in l. centurio col. 2. ff. de vulg. & pup. subst. & ante eum Butr. quem citat Ang. in posteriore loco in l. jubemus C. ad Treb. & eos sequitur Socc. cons. 93. circ. princ. col. 8. vers. prob. etiam dicta opinio lib. 1.

Et ex hoc fit, ut qui habet partem in fructibus ratione decimæ, aut alias habet partem, & in fundo cum fructus sint pars fundi, ideo potest prohibere domino, ne fructus eo inscio colligat, ut hac ipsa ratione voluit Spec. & post eum Jo. And. & Bal. in addit. ipsius tit. de decim. §. 1. col. ult. vers. ultimo quæritur, idem Jo. And. post alios antiquiores à se ipso relatos in c. ex par. il. 2. & ibi quoque Collect. & Panor. ext. eod. t. Luc. de Pen. in l. 2. col. 5. in ver. aspect. C. quan. & quib. lib. 10. Flor. cons. 146. Alex. in l. divorcio §. ult. col. ult. vers. juxta hoc unum ff. sol. mat. Guid. Pap. qui ita dicit fuisse iudicatum in Curia Delph. dec. 283. & cons. 20. n. 1. vers. ad primum, Aufr. in dec. Thol. q. 109. & qu. 432. Jac. à S. Geor. qui hos non citat, sed alios qui id tamen non dicunt in tract. de royd. sive oper. col. ult. vers. rursus quæro homines mei.

Quibus illud quoque consequens fit, ut quemadmodum fundus ipse res est immobilis, ita, & fructus quoque pendentes cujus pars sunt, immobiles sunt, eo argumento, idem juris esse in parte, quod in toto l. jurisgent. §. ideo vers. si agitur in totum ff. de pact. & l. quæ de tota in princ. & ibi glos. & Bar. ff. de rei vend. & l. pars ff. pro derelict. & l. qui scit in princ. ff. de usur. & l. si servus ff. de acquir. hered. & c. pastoralis §. sed cum totum de offic. deleg. cum similib. sicut ergo in fundo integro locum habet retractus, ita, & in parte ipsius idest in fructibus pendentibus habere debet, ut pars suo toto conveniat, c. quæ contra 1. dist. & ita tenuit expressim Affl. in tract. prothom. col. 10. vers. tertio nota, & etiam nulla illius mentione facta Casfan. in consuetud. Burgund. de retract. §. 1. in verb. heritaige, & in l. 2. vers. sed juxta hoc quæro, & Ferro loquens de magnis arboribus nondum excisis dividendis in consuetudinem, Burgund. de retract. §. 15. per l. Quintus ff. de act. empt. & loquens generali-

ter in fructibus pendentibus videlicet 125. ejusd. tit. in fin.

- 9 Nam & alias videmus, quod prohibitus alienare aliquam rem, prohibetur, & ejus fructus nondum perceptos alienare; quod hinc planum fit, quod ejus rei non potest constitui usus, & usufructus, l. ult. C. de reb. alien. &c. non liceat in princ. ibi, nec in usufructu jura dare 12. q. 2. & notat Bart. in l. codicil. §. instituto ff. de leg. 2. & Fulgos. conf. 93. col. 2. vers. item loquitur, & facit auth. novissima C. de inoff. test. & de feudo voluit glos. ut solet à nostris citari in c. 1. §. 1. in verb. alienationes de c. Cor. Blan. in sua summa tit. quib. mod. feud. amittatur verb. numquid possit usufructum. Arditz. etiam in sua summa eod. tit. §. cum prædictum sit vers. numquid poterit usufructus, Iser. in cap. Imperialem in princ. de prohib. feud. alien. per Fed. Alex. qui eam glos. dicit communiter approbari conf. 18. col. 1. lib. 5. quod reperitur consil. 118. lib. 6. Jac. de S. Giorg. in tract. feud. in verb. ita etiam quod si ipsi col. pen. vers. subsequenter quæro, Curt. Jun. in eod. tract. in 4. par. princ. col. 44. vers. decimo quinto, quæro Affl. in d. c. 1. §. si quis hominem col. 2. n. 12. t. de pace ten. & idem de emphyteusi tenuit Rom. sing. 222. Tortus in l. jubemus la 2. in princ. C. de sacr. Eccl. sed nec aliter potest vassallus, vel emphyteuta vendere futuros fructus feudi, vel emphyteusis secundum Azon. in summa instit. de usufr. §. 1. in fin. sed, & si quis ex statuto non possit ultra quartam partem bonorum relinquere extraneo, nec notatur quoque de fructibus disponere ultra eam partem, ut ex facto respondit Soc. d. conf. 93. in 3. dub. quod est in 2. col. ver. circa tertiam dubitationem, & duab. col. seq. lib. 1. ubi ad hoc multa allegat.

- 10 Ego tamen cum Lauren. in decis. 16. Rot. Avenion. descendo in opinionem contrariam sub legato. s. mobilium, grana seminata, & adhuc non recollecta, venire, & deberi legatario ut ante eam voluerunt Castr. in conf. 132. lib. 1. & Dec. in conf. 482. quos sequuntur Machael patroc. 15. & 16. & Duran. caut. 53. in tit. de leg. in tract. de art. testan.

- Et rationabiliter quidem, nam certum est primam opinionem fundari ex eo, quia fructus pendentes sunt pars fundi, quod ipse planè fateor cum considerantur tamquam accessorii, ac veluti appendices ipsius fundi, s. vendito fundo fructus pendentes comprehendantur in venditione cum adhuc illi inhæreant, l. Julianus §. si fructib. ff. de act. emp. & d. l. ult. §. fructus ff. de his quæ in fraud. cred. & idem in fundo dato solutum, respondit Aret. conf. 190. colum. 6. vers. circa quintum, & idem in concessio ad affectum respondit etiam Rom. conf. 10. & idem quoque in legato fundō, ut etiam fructus veniant, dicunt, Jac. Aret. & Bal. in l. si quis verum ff. de leg. 1. col. 2. vers. quæro quid de fructibus C. de usur. & fruct. leg. cum concord. tradit à Corn. conf. 200. col. 3. vers. ex quo infertur lib. 4. & est bonus tex. in leg. si pendentes ff. de usufr. & in leg. falcidia placuit ff. ad legem falc. idemque de fideicommissio respondit Jas. conf. 331. col. pen. vers. quinto dum quæritur lib. 2. & idem in feudo concessio in feudum voluerunt Dyn. Bar. Salyc. Imol. Florian. Raphael. Cumon. Paul. Cast. Pet. Belu. Ang. Aret. Alex. Fran. Aret. &

Jas. in l. cum filiofamil. ff. de leg. 1. & Bal. in l. 1. q. 14. ff. de rer. divis. per d. §. fructus. & idem Bal. in d. consil. 1. col. ult. vers. adde quod dicit, & ibi quoque Alex. col. 2. vers. not. text. ibi tit. an agnat. vel filii per d. §. si fructib. Anch. & Imol. in c. per tuas ad fin. ext. de don. & Alvar. in c. 1. §. his consequenter, t. hic fin. lex. & qui secundum diverso amittit, & fructus quoque pendentes omittit, Bal. in d. c. 1. col. ult. vers. quærit an agna vel filii, & qui fundum publicat, & fructus pendentes publicat, Bal. in c. 1. in princ. col. ult. tit. de pace ten. Aret. conf. 10. col. 1. ubi id dicit valde notabile, & qui fundum vendere certo pretio damnatus est, nullus fructus rei excipere potest quia id pretium ad totam causam fundi pertinet, l. qui concubina §. si fundum ff. de leg. 3. & cum res restitui debet intelligitur cum fructibus pendentibus, Bal. in c. 1. v. si qui ex parte in ver. succedere tit. de pace constan. & sententia quæ rem adjudicat; cum iis quoque fructibus intelligitur, ut videre licet apud Affl. dec. 188. col. 1. & si dominium fundi in alium transfertur ipso jure intelligitur cum fructibus pendentibus; quod ex facto respondit, Bertran. conf. 8. lib. 1. & qui sacerdotio quod vulgò beneficium vocant renunciat, & illius quoque fructibus pendentibus renunciare dicitur, Alber. in l. divortio vers. ex prædictis ff. sol. matr. & rei vindicatio, quæ datur ad fundum competit etiam accessorie ad fructus pendentes, & ita intelligitur d. l. fructus pendentes, quæ ob id sita est sub t. de rei vend. & aliæ similes, & in natione pignoris fundi comprehenduntur fructus pendentes, ut est tex. in l. filiusfam. §. 1. ff. de verb. oblig. vide glos. & DD. ibi reddentes rationem differentie, & Glos. in l. videamus la secunda §. actionem ff. de usur. & Alberi in l. ultim. §. non solum n. 1. ff. qui in fraud. cred.

Verum si separatim, & divisim considerentur, ut quia sine fundo, statim à fundo separandi, debent censerī, tamquam si jam essent separati, tum arg. tex. in l. cetera §. sed si separavit, & ibi not. ff. de leg. 1. & l. pen. ubi Bart. ff. de mil. test. qui quidem Bar. in l. divortio §. interdum vers. quando quidam ff. sol. matr. dicit per gl. in vers. reddet, quod fructus proximè recolligendi habentur pro collectis, & sequitur Jas. ibi col. fin. & in l. admonendi col. 11. ff. de jur. jur.

Tum etiam, quia finis ad quem quodlibet negotium tendit, potius inspiciendus est, quia quod præsens est, l. si idem §. ult. & ibi Cast. ff. de jurisdict. omn. jud. & l. si domum ff. locat. & l. qui bona §. qui inter ff. de dam. infec. & l. adeo §. illud ff. acquir. rer. dom. Nam finis ipse declarat qualis sit res censenda l. sed, & si quid §. 1. de usufr. &c. fraternitatis §. ult. ff. de frug. & malefic. & voluit per eos tex. Specul. ex hoc probans aliquid esse censendum, mobile, vel immobile secundum finem in t. de fruct. & interesse §. scias igitur vers. sed quid si habeo, nam, & istud est à fine omnia denominari, secundum Aristotel. quem citat, ex nostris Bald. conf. 272. col. 1. lib. 1. & idem dicit ipse Bal. in repet. l. Emilius col. 4. vers. & scias quod libellus ff. de minor. & Alb. in l. 1. col. 2. vers. & an sit ff. de orig. jur. per l. novam C. de jud. & alia jura & Signor. conf. 23. col. 3. sub n. 16. & facit etiam l. si qui adulterii C. de adult. & l. repre-

reprehendenda *C. de inst. & subst. & quod scribit ipse Bal. cons. 250. col. 1. lib. 1. & Socc. in rub. ff. de V. O. col. ult. paulò ante fin. ubi dicit, quod ejus natura est finis ejusdem sunt, & ea quæ tendunt ad eum finem per l. Oratio ff. de spons. At finis, intentioque eorum qui hor fructus emunt eisque uti fruique volunt, ea est ut statim quam maturi fuerunt, eos ad eorum usum decerpant & ita mobiles faciant, ut proinde furti teneantur qui eos à fundo separaverint omnino contrectandi, d. l. fin. fur. ff. de usufr. & l. si certæ, & l. si servus communis §. locavi, & l. inficiando §. ult. l. Fullo §. 1. ff. de furt. quamvis ea actio pro solis mobilibus detur, l. quare ff. de usufr. cap. & §. quod autem inst. eod. tit. ex quo illud planum fit hos fructus pro mobilibus censerì.*

Tum postremo, quia non necessario concludit illud argumentum de toto ad partem glos. in l. 1. §. si ex dodrante in verb. argumentum ff. de collat. bonor. nec simpliciter quidem sed secundum quid, ut voluit glos. in l. si quid earum §. 1. ff. de leg. 3. & horum est bonus text. in l. si quis aliam ff. de solut. & in l. tutor vergentibus §. 1. ff. de minor. & in l. statu liberos, l. 1. §. 1. ff. de stat. lib. Numquam vero procedit cum est diversa ratio totius, & partis, l. cum de indebito vers. sed hoc ita, & ibi Saly. in 4. not. ff. de prob. & l. sed si lege §. adeo, & ibi glos. in ver. dimidiam ff. de peti. hered. & l. Papinianus §. sed nec impuberi ff. de inoffic. test. & l. ex mille ff. de evict. & tradit alia quoque glos. in l. qui hominem in pr. in verb. Titio de solut. Petr. de Bellapert. in repet. l. jurisgent. §. adeo col. 2. in 2. compos. & ibi quoque Bar. etiam in 2. oppos. Alber. col. 2. vers. item opponit, & etiam recentiores ff. de pact. Cyn. Saly. & alii in l. cum notissimi §. in his C. de prescript. 30. vel. 40. annor. Alber. in l. si plures paulo ante fin. ff. de accus. Card. Flor. Panor. Barb. & Felyn. in cap. pastoralis §. item cum totum ext. de offic. deleg. Corn. cons. 10. col. 4. vers. nec obstat argumentum lib. 3. Dec. in l. cujus effectus ff. de reg. jur. & Everard. in locis legalibus in loco de toto ad partem, inde videmus fructus pendentes non censerì partem fundi in nonnullis aliis casibus scilicet in extinctione fundi donati ad effectum insinuationis, neque enim fructus ipsi augent extinctionem, l. in edibus §. 1. & l. cum de donatione ff. de don. quod non ob aliud est, quam quod in eo casu est diversa quæpiam ratio. At hic longè est diversa ratio utriusque scilicet fundi, & fructuum, imò verò in fructibus cessat omnino ratio nostræ consuetudinis, quæ est ut bona conserventur in familia, nam manere non possunt fructus statim perituri, sive eos decerptos, sive intactos in feudo relinquant, cum manere id tantum dicatur, quod durat, l. ult. §. ult. ff. de liber. legat. & cap. quia in omnib. in fin. de usufruct.

14 Et hinc videmus, quod licet feudum vel emphiteusis non possint alienari, vel obligari sine consensu domini per jura vulgata; nec item accipi in causam judicati, ut per omnes contra glos. in l. finita §. si de vestigialibus ff. de dam. infec. Possunt tamen eorum fructus vendi, vel donari ad modicum tempus, vel etiam quamdiu vixerit vassallus secundum diversitatem opinionum, possunt item

in causam judicati, ut de primo scilicet alienatione voluit Andr. de Iser. in cap. Imperialem in princ. & ibi Bald. col. 3. vers. quæro nunquid si ex consuetudine; ubi tamen distinguit Alvar. & Mart. Laud. col. 2. vers. nunquid vassallus & Alex. col. 4. vers. quæro an vassallus possit, de prohib. feud. alien. per Feder. ubi dicunt quod licet vassallus non possit constituere usumfructum in feudo, l. arboribus §. ult. de usufr. potest tamen vendere fructus totius illius temporis, quo fundum apud se facturum est, quia prohibetur vendere rem non prohibetur vendere fructus illius, d. l. codicillis §. instituto ff. de leg. 2. & l. pater in pr. ff. de leg. 3. Item Isernia in c. eod. tit. de leg. Corr. & in c. 1. tit. an agna & inst. Const. Regni incip. Constitutionem divæ memoriæ in fin. & ibi Affl. cons. 7. vers. item quæro utrum habens Andr. in sum. tit. quib. mod. feud. amitt. §. item quæritur an possint vendere jus recipiendi fructus, Alber. in l. monumenta in fin. C. de leg. Bal. in l. voluntas col. 2. vers. illud certum est C. de fideic. ubi dicit, quod vassallus potest vendere fructus ad modicum tempus, quia illud non est alienatio, & in l. usufructu, col. ult. vers. illud est certum, & ibi Alex. in pr. ff. solut. mati. ubi idem dicit ipse Bald. in c. donare in princ. tit. qualit. feud. alien. potest. Nam non dicitur (inquit) rem alienare qui fructus alienat, argum. d. l. in edibus §. 1. ff. de don. & idem Bald. in c. §. aut si libellario col. 6. quib. mod. feud. amitt. l. 1. per illos tex. & l. peto §. prædium ff. de leg. 2. & l. communi dividundo §. cum de usufructu ff. communi dividundo, Rainal. in §. habitio col. xi. in parvis, vers. quæro cum quid vassallus de probi. feu. alien. per Feder. Alex. cons. 68. lib. 1. & cons. 165. lib. 2. col. 3. & d. cons. 18. col. 2. lib. 4. Jas. in l. filius §. divi col. 11. vers. duodecimo limita ff. de leg. 1. in 2. lect. Affl. in Const. Regni incip. si quis post litem col. 5. Zasius in epit. feud. par. 10. char. 11. vers. tertia conclusio.

Nec tenendo hanc opinionem obstat, quod 16 verba legati intelliguntur secundum tempus testamenti, l. si ita ff. de aur. & arg. leg. uxorem §. testamento ff. de leg. 3. Ideo cum tempore testamenti, & mortis adhuc exterminata in terris, & non à solo separata inter mobilia non videbatur contineri, l. si cognatis ff. de reb. dub. Capella Tholoj. in decis. 190.

Nam respondetur, talia legata regulari secundum tempus testamenti, quia testator legando argentum suum, vestes, vel domos suas non excogitavit se habiturum aliud argentum, vestes, vel domos, nimirum si acquisita post testamentum non veniant, Ruyn. cons. 122. num. 13. lib. 2. sed si testator tempore testamenti divinasset, vel cæpisset habere illud quoque contineretur, qui habuit ortum à tempore legati propter spem quam habebat, ut illud consequeretur, l. & si non sint, §. quid ergo de auro ff. de aur. & arg. leg. Bar. in l. cætera §. fin. ff. de leg. 1. & in l. fin. ff. de requir. reis; ita similiter seminata devinatione patrisfamilias inter mobilia censerì debent, ut per Castr. de quo memor est Rota Aven. apud Laurent. in dec. 16. in fin. quæ pariter sub n. 3. quod licet pugnare videantur juris regulæ, quod de conjunctis, & accessoriis loquitur:

loquitur: Tamen inquit illa, quia in habitu sperantur fieri res mobiles, & ad hoc ordinati sunt isti fructus, & destinati secundum eorum propriam naturam, perinde est, ac si tempore testamenti essent mobiles, *argum. tex. in l. fundi §. fin. cum l. seq. ff. de act. emp.* si Regulæ detractæ ab ædificio, ut reponatur ædibus accedunt ita quæ sunt in fundo reposita, ut deinde amoveantur, non debent dici esse fundi, *arg. à contrario sumpto l. 1. §. 1. ff. de offic. ejus cui mand. est jurisd.*

18 Idem quia quæ destinantur ad unum usum pro factis habentur, *l. si quid earum §. inter emptum ff. de leg. 3. l. & si non sint d. §. quid ergo ff. de aur. & arg. leg.* Grana enim feruntur terris, ut deinde colligantur, nam, ut ibi perpetuò maneant & sic non debet haberi ratio illo modico tempore quo fundo fuerunt adjecta, cum parum duraverit, *l. si pro parte §. versum ff. de in rem verso.*

19 Quæ omnia considerando tantò magis illa procedere asseverabam, dum legatum de quo agebatur erat factum Cappellæ Sanctissimi Sacramenti cujusdam Civitatis ad exonerationem conscientiae pro incertis, & malè ablati, ubi enim de favore animæ agitur apices juris non sunt attendendi, tantò magis, quia dum hæc scribo terræ motus in hac Civitate sunt adeò frequentes, ita ut quotidie illis inesse negare non possum credo propter peccata mea (ne dicam & totius Urbis) quæ certè Dei respiciens iram adeò pœnitentiæ, ciliciis, & religioni se dedit, ut speculum, & sanctitatis imago videatur, assistente, in ejus Cathedrali Ecclesiâ loco Apostolorum Dei verbum prædicante Admodum R. P. F. Hiacynto à Casali Ordinis Capuccinorum, qui hodie in domino requiescit; & respectu Sedis vacantis gubernante tamquam Vicario Generali Illustriss. & Reverendiss. illo Equite clarissimo, & totius legalis scientiæ optimo genitore D. Aloysio Riccio numquam satis laudato viro, nunc Episcopo Vici Equense.

PRIVILEGIUM XVII.

ARGUMENTUM.

Legata aliqua quantitate pro incertis, & malè ablati, si postea aliqua pars dictæ quantitatis fuerit irrita per Testatorem soluta, debetur quoque aliud residuum.

SUMMARIUM.

- 1 Quantitas aliqua quando legatur, si postea pars per Testatorem solvatur in vita, censetur adeptum legatum, sed hoc procedit quando legatum est simplex, & non in causa dotis, ut in n. 2.
- 3 Patre legante quadraginta pro dote, si deinde vivius maritavit filiam cum ducentis, alia ducendum minimè debentur.
- 4 Legatum factum cum taxatione quantitatis numquam diminuitur per adjectionem causæ.
- 5 Favore legati pro incertis, & malè ablati, si est soluta pars debet repeti residuum.

1 Regulariter quando aliqua legatur quantitas, si postea pars per Testatorem solvatur in

vita, censetur adeptum legatum, unde pater legavit filiæ dotem in testamento, & deinde superveniens filiam nuptui tradat, & eandem, vel majorem summam pro dote promittat, legatum censetur extinctum, & cum dote compensatur, *l. filia legatorum*, cum ibi not. per doct. C. de leg. & *l. Lucius la prima ff. de leg. 2.* prout in specie affirmant Socc. Jun. conf. 79. num. 18. lib. 3. Ruyn. conf. 81. num. 7. lib. 2. Surd. conf. 119. num. 10. & seq. lib. 1. Phanuc. de lucro dot. glos. 8. num. 83.

Quæ sanè conclusio procedit etiam si legatum esset, simplex, & non in causam dotis, prout ex magis communi DD. opinione tutantur, *Jas. in l. hujusmodi §. cum pater num. 16. & seq. ff. de legat. 1. Menoch. in tract. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 109. num. 24. Anna* qui alios citat concordantes *conf. 91. num. 5. & seq.*

Quod si pater legavit quadringentum pro dote, & deinde vivius maritavit filiam cum ducentis, alia ducentum minimè debentur, ita quod residuum nullatenus potest peti iusta Dyn. sententiam in dict. *l. Lucius ff. de leg. 2.* ubi etiam *Imol. Cast. & Cuman. Imol. in cap. filius extra de testam. & in dict. l. hujusmodi §. cum pater ff. de leg. 1.* quorum sanè opinioni non adversatur regula *tex. in dict. l. Lucius in fin.* ubi permittitur petitio residui, quia ibi legatum relictum erat absque causa, sed isti loquuntur in legato pro dote.

Contrarium tamen tutantur *Oldr. in cit. l. Lucius, Ancher. d. cap. filius, Angel. Bald. Jacob. Castr. & Salyc. in l. filia legatorum C. de leg.* qui tenent filiam posse petere residuum ex eo, quia legato facto cum taxatione quantitatis numquam diminuitur per adjectionem causæ, *l. creditor, & l. si inter ff. mand. l. Lucius ff. de aliment. leg.* & hanc esse communem DD. vocem testatur *Ann. dict. conf. 91. adde Præf. de Franch. decisione 422. n. 6.*

Quidquid tamen sibi ipsis contradicant Doctores in hoc casu, tu tamen intrepidè firma, quod favore ligati pro incertis, & male ablati, si fuerit aliqua quantitas pro tali causa legata, & deinde Testator superveniens aliquam partem solverit, debetur quoque aliud residuum, ita quod non censetur per solutionem partis revocatum residuum, ad instar quando quis legat mille pro dotanda cappella, & deinde supervivens eam dotaverit cum ducatis quingentis, eo decedente non mutata voluntate debetur residuum usque ad integram quantitatem legatam, ut fuit originalis opinio *Jacobini in dict. l. filia legatum n. 5.* quem sequitur *Covar. in cap. officii num. 10. in fin. de testam. & Ann. dic. conf. 91. num. 19.* & modernè post hæc scripta visus *Paschal. in tract. de patr. potest. part. 2. cap. 6. num. 38.* juxta quorum sententiam requisitus de voto respondi in causa *Joan. Felicis Sallani hæredis Magnif. Pauli Æmilii Ronchegalli*, qui legaverat ducentos aureos pro ædificanda quadam cappella sub titulo, & invocatione Constantinopolis, & deinde vivens impenderat centum viginti aureos, dixi consultus posse peti residuum ab Oeconomis dictæ Cappellæ.

P R I V I L E G I U M X V I I I .

A R G U M E N T U M .

Legata pro incertis, & malè ablatis non comprehenduntur sub statuto, quod de legatis solvatur Gabella.

S U M M A R I U M .

- 1 Statutum ut delegatis solvatur Gabella non comprehendit legata pro incertis, & malè ablatis.
- 2 Statutum quod de legatis ad pias causas solvantur duo denarii pro libra, non valet, sed pro oneribus respicientibus causam piam potest cogi, ut in nu. 3.
- 4 Idem est ubi imponeretur gabella pro reparanda Ecclesia, vel pro liberanda Civitate ab aliquo morbo contagioso. Idem est quando imponeretur pro manutenendo studio in Civitate, ut num. 5.
- 6 Privilegium l. si quis Decurio C. de decur. lib. 10. quando non procedat.

1 **R**egula fit quod statutum, ut de legatis solvatur Gabella, non comprehendit legata pro incertis, & malè ablatis, Bald. in l. si servo ff. de hered. inst. Brunor. à Sole in suo compend. resol. in verbo Gabella. Corset. in suis singul. in verb. statutum il. 18. Rust. de fideicom. lib. 2. c. 3. num. 6. Carocc. dec. 7. nu. 10. quoniam hujusmodi legata nullum debent agnoscere onus.

2 Quinimò asseverant infra citandi Authores, nec esse validum statutum quod de legatis ad pias causas solvantur duo denarii pro libra, Butr. conf. 40. & 45. Felin. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ num. 94. de constit. Abb. conf. 25. lib. 1. Masc. de gener. stat. interpr. concl. 1. nu. 22.

3 Licet pro oneribus respicientibus causam piam, quilibet possit cogi ad solutionem gabellæ, etiam si sit privilegiatus, & alias immunis, si quidem conclusio illa, ut privilegiati, & exempti à solutione Gabellarum non possint cogi à gabellotis, non procedit, neque locum habet, quando onus imponitur pro causa, quæ respiceret pietatem, ut pro satisfaciendo prædicatori, vel pro solvendo Medico, Bellamer. conf. 47. num. 1. Bursat. conf. 16. num. 23. lib. 1. Natta conf. 311. num. 4. lib. 2. Cavalc. decis. 44. numer. 10. Alvar. in spec. jur. pontif. cap. 35. vers. & dicitur munus, Remigius de Gonn. in tract. de caritat. subsid. q. 62. num. 37. Capra regul. 96. num. 18. Guttier. alleg. 10. num. 2.

4 Idemque esset ubi Gabella imponeretur pro reparanda Ecclesia, Aloys. de Leo in auth. cassa num. 19. C. de sacrosanct. Eccles. Surd. conf. 62. num. 12. ut pariter quoties Gabella imponeretur pro liberanda civitate ab aliquo morbo, seu contagio, ut puta à peste. Duen. regul. 100. fallen. 17. Put. in tract. de reintegr. feud. cap. 14. numer. 26. ubi loquitur de Ecclesia, Menoch. conf. 800. num. 21. Sfort. Odd. conf. 746. num. 4. lib. 1. Decian. conf. 14. num. 24. lib. 1. Caval. dic. decis. 44. num. 100. ubi etiam, quod Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II.

pietatem respicere dicitur quando gabella imponeretur pro manutenendo studio in Civitate, quod etiam approbârunt Rim. Jun. conf. 574. num. 4. lib. 5. & alii supra allegati, & ratio est, quia causa studiorum fruitur privilegiis Ecclesiarum, & clericorum, illisque æquiparantur, Bald. & Jaf. in l. 1. ff. solut. matrim. Lutus in tract. de privileg. scholar. privil. 2. per tot.

Quare meritò privilegium l. si quis decurio C. de decur. lib. 10. concessum patribus habentibus duodecim filios, non habere locum, in illis oneribus, quæ pestis, vel belli causâ imponuntur, cum ab eis nemo immunis, & exemptus censeatur, tradiderunt Bursat. conf. 16. num. 51. lib. 1. & Thesaur. lib. 1. q. for. q. 13. num. 5. quos refert, & sequitur Eruditissimus D. Marchio Corleti olim Regens Constantius in suis comment. ad tres libros Codic. d. l. si quis decurio nu. 44. ubi inter cæteras limitationes hanc præcipuè adducit, atque reponit.

P R I V I L E G I U M X I X .

A R G U M E N T U M .

Legatis mille aureis pro malè ablatis, si non sint tot malè ablata, residuum non debet remanere penes hæredem, sed erogatur in pium usum.

S U M M A R I U M .

- 1 Quando Testator mandat dari mille pro malè ablatis, si non appareant tot malè ablata superfluum quod debetur, sed vide num. 2. & 3.

1 **R**egulam firmo, quod quando Testator mandavit dari mille pro malè ablatis, deinde non apparentibus tot malè ablatis, superfluum quoque erogabitur in pium usum pro anima Testatoris.

2 Quamvis Butrig. & post eum Bald. fingendo casum in testatore, qui mandavit distribui in pios usus mille pro tot malè ablatis, si deinde non appareant superfluum deberi hæredi concludat, nisi aliter testatoris voluntas fuerit, puta quod in aliam causam converterentur, & videtur in eadem residere opinione Genuens. in pract. eccles. qu. 526.

3 Sed ego à firmata regula minimè recedo, nam cum testator firmaverit certam summam pro malè ablatis, tantam esse præsumendum est, sufficit enim assertio testatoris, nec aliunde probanda sunt malè ablata, ut infra in eodem opusculo firmatum fuit particulari privilegio.

Quare caveant exequutores testamenti fortè dati in contrariam inclinare partem sed omnia erogent in beneficium pauperum, vel alterius piæ causæ.

P R I V I L E G I U M XX.

A R G U M E N T U M.

Donationes factæ pro incertis, & malè ablati infra quindecim dies à tempore stipulationis, locis, quibus factæ sunt, per Notarios denunciari debent, legata autem infra idem tempus à die aperturæ testamenti.

S U M M A R I U M.

- 1 Donationes factæ pro exoneratione conscientie, vel pro malè ablati debent denunciari per Notarios loci, quæ denunciatio debet fieri infra quindecim dies.
- 2 Legata facta Hospitalibus, & aliis locis debent denunciari per Notarios infra mensem.
- 3 Terminus unius mensis currit à die publicationis ad denunciandas dictas dispositiones, sed de faciendis constituitur tantum terminus quindecim dierum.
- 4 Legatum quod est factum alicui Hospitali, quod multum distaret à loco ubi residet Notarius duplicatur terminus dicto Notario ad denunciandum.
- 5 Legata pia denunciari possunt à quolibet de populo.

1 **R**egula sit in hoc nostro Regno Neapol. quod donationes factæ pro exoneratione conscientie, vel pro malè ablati, debeant denunciari per Notarios loci, quibus factæ sunt infra quindecim dies à tempore stipulationis, & si fuerint legata, sive fideicommissa, aut codicilli infra idem tempus, & terminum à die aperturæ testamenti notificare debent locis, quibus relicta sunt, ita cautum est in prag. 1. sub rubr. de legatis piis, quæ quidem fuit confirmata ab Illustriss. & Excellentiss. Comite Mirandæ Regni Prorege per aliam pragmaticam situatam in rubric. de Notariis, & propriè est finalis, ut testatur Rovit. in comment. ad citat. prag. 1. in princ.

2 Et quamvis novissimè Horatius Viscontus in suis conclus. jur. in verb. legatum licet alicui factum sit fol. 158. col. 1. vigore dictæ prag. 1. editæ per Eminentissimum Cardinalem de Granuela, asserat infra mensem debere Notarios legata facta Hospitalibus, & aliis piis locis denunciare.

3 Tu tamen Regnicola adverte, nè erres, nam pragmatica illa, dum assignat mensem Notariis ad denunciandum donationes, legata, fideicommissa, & dispositiones, loquitur de donationibus, & aliis dispositionibus factis per prius, & illis pragmatica dat terminum unius mensis à die publicationis ipsius ad denunciandas præfatas dispositiones, sed de faciendis constituit tantum terminum quindecim dierum.

4 Bene verum velim notes pro coronide, quod si legatum esset factum alicui Hospitali, quod multum distaret à loco ubi residet Notarius (ut puta, esset factum legatum Regii Ecclesiæ Civitatis Gaetæ) tunc hoc distantiam loci, esset

multiplicandum tempus Notario ipso, ita quod licet infra terminum quindecim dierum non denunciasset Oeconomis dictæ Ecclesiæ legatum factum, excusaretur Notarius quousque videbitur arbitrio boni viri, & sic Judicis.

Nec definens observare, quod de jure communi legata pia denunciari possunt à quolibet de populo, Bald. in l. nulli num. 13. C. de Episcop. & cler. Surd. de aliment. tit. 3. q. 8. num. 4. ubi etiam, quod quilibet de populo potest implorare judicis officium, per quod exequutor cogatur voluntatem testatoris executioni mandare, ex Roman. cons. 69. nu. 3. sicque pariter firmat favore alimentorum, ut videre poteris.

P R I V I L E G I U M XXI.

A R G U M E N T U M.

Legatum pro incertis, & malè ablati, per alienationem rei legatæ non censetur revocatum.

S U M M A R I U M.

- 1 Legatum fundi, domus, vel alterius rei censetur revocatum ex ipsorum alienatione voluntaria, quæ conclusio procedit etiam si donaretur res legata num. 2.
- 3 Ex alienatione rei legatæ, præsumitur revocatio quamvis legatum esset factum pie causæ.
- 4 Res legata pro exoneratione conscientie, & pro malè ablati non censetur adempta si alienetur.

Regulariter legatum fundi, domus, vel alterius rei censetur revocatum ex ipsorum alienatione voluntaria, §. si rem inst. de legat. l. rem legatam ff. de adimend. leg. l. fideicommissum §. si rem ff. de leg. 3. Menoch. de præsumpt. lib. 4. cap. 167. firmans præsumpt. 37. num. 13. lib. 3. alienationem voluntariam cognosci quando testatori nulla necessitas urget alienandi, & tamen alienat.

Quæ sanè conclusio procedit, etiam, si donaretur res legata, gloss. in d. §. si rem inst. de leg. in verb. alienaverit; quinimò etiam si alienatio esset invalida, Mascard. de prob. conclus. 1280. nu. 93. Surd. de aliment. privil. 21. numer. 2. tit. 8. Mantie. de conject. ultim. volun. lib. 12. tit. 6. num. 2. & etiam si alienatio esset facta cum pacto de retrovendendo, Gomez. var. resol. tom. 1. cap. 12. in tit. de leg. fol. 132. de quo memor est Præf. de Franch. decis. 183. num. 2. nisi tamen tempus adjectum in tali pacto adhuc non esset elapsum, Ludovic. dec. Perus. 23. dub. 2.

Et ex rei legatæ alienatione revocationem præsumi asseverant infra citandi Doctores procedere, quamvis legatum esset factum pie causæ, nam hoc non obstante per ipsius rei legatæ voluntariam alienationem revocatum censetur, ut consuluit Natt. cons. 613. & scribunt Fusc. in singul. jur. lit. L. plenè Mascard. de prob. dic. concl. 1280. numer. 102. cum seq. Menoch. de præsumpt. dic. c. 167. numer. 17. Mantie. de conject. ult. volun. lib. 12. tit. 6. num.

num. 5. *Surd. de aliment. dic. privil.* 21. ubi tractat si legatum pro alimentis factum super aliqua re, si voluntariè alienetur, censeatur revocatum, & quid si postea recuperetur.

- 4 Bene verum ubicumque legatum alicujus rei esset factum pro exoneratione conscientiae, & pro malè ablati, tunc licet res ipsas voluntariè alienentur, non per hoc censetur ademptum, legatum quia ut alias dictum est, tale legatum est onerosum, & ideo detrahetur ut æs alienum, certumque est, quod revocatum non censetur legatum per alienationem, ubicumque legatum fuit factum ex titulo oneroso, *Ceph. conf.* 379. nu. 49. *Simon. de Pret. de interp. ultim. volunt. lib. 4. num. 9. Alex. conf.* 169. num. 4. & seq. lib. 5. *Gabr. conf.* 103. num. 4. lib. 1. *Menoch. conf.* 154. nu. 5. lib. 3. quos refert, & sequitur *Gratian. lib. 2. discept. forens. cap. 251.* quo in loco plenissimè explicat, quando legatum censeatur revocatum per alienationem rei legatæ voluntariam, sive necessariam pignorationem, locationem ad longum tempus, constitutionem usufructus, vel census permutationem. exactionem debiti sponte, vel coactè factam, aut receptionem in solutum, & in similibus casibus, de quo pariter ultra allegatos Authores poteris videre *Costam in tract. de portione rati q. 232. & Ludov. concl.* 24.

PRIVILEGIUM XXII.

ARGUMENTUM.

Contractus factus à muliere, vel alia persona prohibita contrahere absque aliqua solemnitate valet, si fuerit factus pro malè ablati, & incertis pro exoneratione conscientiae, quamvis solemnitas à statuto requisita non fuerit servata.

SUMMARIUM.

- 1 Statutum prohibens mulieres minores, & similes, contrahere nisi cum præsentia duorum conjunctorum, non procedit quando donant pro exoneratione conscientiae ob incerta & malè ablata.
- 2 Mulier donans pro eleemosyna pauperibus vel pio loco, ladi non potest.
- 3 In causa pia statutarie solemnitates minimè sunt necessariae, sed num Statutum hoc procedat in oblatione facta Ecclesiae n. 4.

1 **R**egula sit quod si fortè in aliqua Civitate (prout in Alma Urbe) vigeat statutum, ut Mulieres minores, & similes personæ non valeant contrahere nisi cum præsentia duorum conjunctorum, & mulier donet aliquam pecuniæ quantitatem pauperibus, vel alicui loco pro pro exoneratione suæ conscientiae ob incerta, & malè ablata, quamvis in tali contractu non fuerit servata solemnitas interven-tus duorum propinquorum juxta statuti mandata, non per hoc rescindi potest contractus donationis factæ.

- 2 De qua quidem regula dubitandum non est, cum ratione non careat, si quidem dum mu-
Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II,

lier, sive alia similis persona donat pro tali causa pauperibus, vel pio loco, non læditur, prout ratio finalis statuti dictat, cum eleemosyna utilissima sit, ad præsentem, & futuram vitam, ad *tex. in §. 1. vers. nam corporalis 42. dist.* eamque faciens, non solum abundantiam fructuum recipit, sed etiam sanitatem corporis, & animæ consequitur *cap. decimæ 16. q. 1.* tantò magis quia donatio facta pro incertis, & malè ablati, non dicitur facta in vim eleemosynæ, sed potius in debiti solutionem, & oneris disgravamen, ut pluries alias diximus.

Ultra quod generaliter in causa pia statutarie solemnitates minimè sunt necessariae *glos. in l. si quis Titio ff. de leg. Bart. in l. Lucida inde alimen. legat. Corn. conf.* 38. in fin. lib. 3. & voluit Rota Toletana pecuniaria 26. Januarii 1590. coram R. P. Perusino, & alias in Romana datis 29. Maii 1602. coram R. P. D. Ottembergo, ubi latè discutitur quando statutum generaliter loquens comprehendat causam dotis.

Unde videmus quod tale statutum non 4 procedit in oblatione facta Ecclesiae, quia si mulier, vel minor offerat se sua bona, vel tantum sua bona non requiruntur solemnitates hujusmodi statuti; nam si offert se, & sua alicui loco pio est actus spiritualis, super quo statutum non potest disponere, si verò offerat solum bona est devotio, in qua locus pius est privilegiatus, *Abb. in cap. relatum, & ibi Add. de testam. Bald. in l. generali C. de sacrosanct. Eccles. Dec. in cap. præsentia num. 35. de probat. Vivius in sua Sylva commun. opin. concl.* 796. ubi communi DD. voce testatur *Granut. theorem. jur.* 25. num. 37. ubi sic firmat in contractu facto à minore, vel muliere cum Ecclesia, vel alio pio loco, & in quocumque alio contractu ad pias causas testimonium perhibens de magis communi scriptorum sententia, *Felyn. in cap. quæ in Ecclesiarum num. 71. de constit. Ceph. conf.* 109. numer. 18. lib. 1. *Veral. dec.* 194. part. 3. *Carpan. in statut. Mediolanen. cap. 328. num. 111. Bocat. in Const. Marchie glos.* 8. numer. 48. *Tiraq.* qui alios concordantes coacervat de *leg. connub. glos.* 8. num. 162. licet *ibid.* num. 165. multos allegando pro contraria parte illos fovet, & comprobatur pluribus rationibus usque ad num. 173. ut ibi videre poteris.

Quare meritò novissimè *Gratian. discept. forens. lib. 5. cap. 831.* firmavit recognitionem bonæ fidei pro exoneratione conscientiae potuisse fieri per mulierem absque solemnitatibus, juxta notata per *Præsid. de Franch. dec.* 237. num. 2. & 4.

PRIVILEGIUM XXIII.

ARGUMENTUM.

Legata pro incertis, & malè ablati debentur quamvis malè ablata aliter non consentiant quam testatoris assertionem.

S U M M A R I U M.

- 1 Legata facta pro incertis, & malè ablatis tenent quamvis non constet nisi ex testatoris assertione.
- 2 Bart. & alii dicunt, quod legata facta pro incertis, & malè ablatis debent constare per testes vel instrumenta.
- 3 Satis durum videtur ea quæ in conscientia hominis consistunt testibus probanda esse.
- 4 Quæ dependent à conscientia alterius statur ejus dicto.
- 5 Assertioni miserabilium personarum eligentium forum se perhorrescere potentiam adversariorum statur.
- 6 In his quæ dependent ab animo statur simplici dicto cujusque in foro conscientie.
- 7 Donatio ob merita requirit probationem meritorum.

1 **R**egulam firmo, omnino deberi legata facta pro incertis, & malè ablatis, quamvis talia malè ablata aliter non constent, nisi ex ipsiusmet testatoris assertione, ut patet ex Carroc. decis. 7. n. 13.

2 Et licet non desint contrarium tenentes, qui firmarunt malè ablata debere constare per testes, vel instrumenta ut fuerunt Bart. in l. qui uxori. ff. de aur. & argen. l. & in l. 1. col. 7. vers. tertio quæro C. de sacros. Eccl. ubi Bald. in repet. q. 9. col. pen. Alex. conf. 46. numer. 17. vol. 1. & conf. 17. lib. 4. Rol. in tract. de lucr. dot. q. 80. num. 7. Cost. in tract. de scientia cent. 2. dist. 2. nu. 29. Peregr. de fideicommissis art. 4. sub num. 14. Laurent. decis. Avenion. 105. qui omnes affirmant talia malè ablata, & incerta esse probanda aliter quam per assertionem testatoris.

3 Tu tamen potius stabili ratione, quam Doctorum numero contentus non recedas à regula, nam durum satis videtur ea, quæ in conscientia hominis consistunt, & absque testibus plenius committuntur, testibus probanda esse, & gravare (si nam probetur) defuncti conscientiam propriis terminis post hæc scripta visus tutatur noviter Giur. in consuet. Messan. cap. 2. glos. 12. part. 1. num. 15. ubi dicit, statutum suum huic difficultati occurrere, & ideo mandari, ut credendum sit testatori absque testibus.

4 Quæ quidem opinio confirmatur ex illo juris axiomate, ut quæ dependent à conscientia alterius, statur ejus dicto, Bald. conf. 423. col. 1. Alban. conf. 60. num. 7. Alex. conf. 16. latè Illustrissimus Riccius magno cum populi Neapolitani applausu Archiepiscopalis Curie Vicarius generalis & deinde Episcopus Vici Equensi decis. ejusdem Curie 4. part. 1. Nam certior probatio, quam per assertionem ejus in cujus animo qualitas consistit, haberi nequit §. aliæ instit. de act. l. si cui §. iidem ff. de accus. Bar. in l. inter omnes §. recta ff. de furt. & ideo, quæ in animo consistunt curata assertionem, probantur Roman. conf. 76. n. 5. Seraph. in tr. de privil. juram. priv. 1. Masc. de prob. concl. 954. n. 5. & in iis quæ ab animo alicujus dependent, sive si in affirmativa, sive si in negativa ejus assertioni statur gl. communiter recepta in cap. significasti il. primo ext. de homic. Hercul. qui alios adducit concordantes in tract. de

negativa proband. num. 375. Pacian. de prob. lib. 1. cap. 39.

Quare merito in prax. elect. variat. fori. q. 2. sect. 1. firmavimus standum esse assertioni miserabilium personarum eligentium forum, qui dicunt, perhorrescere potentiam adversariorum sequuti sententiam Affl. & Foller. in const. statuimus, Rot. in antiq. decis. 23. de prob. & in novis dec. 3. de rescript. & Trentacinq. var. resol. lib. 2. resol. 2. n. 14. de citat. tom. 1. de quo juramento perhorrescentiæ plura noviter Carleval. de Judic. disp. 2. quæst. 6. n. 629. sect. 7.

Quinimò in his quæ dependent ab animo, statur simplici dicto cujusque in foro conscientie cap. si vero de sentent. excomm. ubi Felyn. Valer. in different. inter utrumq. forum in verb. instrumentum diff. 1.

Quamvis donatio ob merita requirat probationem meritorum, Navarr. in summa cap. 17. num. 145. idem Valer. in verb. donatio differ. 1. Clar. in §. donatio q. 3. num. 2. Cardos. qui alios citat concordantes in prax. Jud. & Advoc. in verb. donatio num. 7. Franc. Stephan. in decis. 26. ubi tractat quando merita donationi inserta à donatario probanda sint, Valasc. dec. 55. num. 5. Mantie. de tac. & ambig. convent. lib. 13. tit. 15. num. 41. Bellac. tom. 2. commun. opinion. lib. 8. tit. 32. num. 174. & seq. Mantie. de tac. convent. lib. 13. tit. 15. nu. 41.

P R I V I L E G I U M XXIV.

A R G U M E N T U M.

Donatio pro incertis, & malè ablatis excedens summam quingentorum aureorum valet, & si fuerit facta absque insinuatione.

S U M M A R I U M.

- 1 Donatio excedens summam quingentorum aureorum debet insinuari.
- 2 Donatio favore piæ causæ valet, licet insinuatione vallata non reperiatur, & presertim favore donationis factæ pro incertis, & malè ablatis, ut in num. 3.
- 4 Donatio prædicta præsumitur facta pro exoneratione conscientie.
- 5 Pater donans filio summam ascendentem ad legitimam ex causa dictæ legitimæ videtur dari ad sui exonerationem.

Regula est, quod donatio excedens summam quingentorum aureorum debeat insinuari ut in l. sancimus, & in l. penul. ubi glos. C. de donat. adeo quod si absque illa fuerit facta non valet Gom. de contract. cap. 4. num. 6. Clar. in §. donatio qu. 7. Capoll. cautel. 33. etiam si insinuationi expresse renunciatur, ut per Guid. Pap. conf. 33. & per Rebel. de oblig. just. part. 2. lib. 18. q. 6. lib. 6. Gom. loco cit. qui dicit communem nisi tamen adesset juramentum Castr. in leg. si quis pro eo ff. de fidejuss. Corn. conf. 69. lib. 2. Clar. qui de communi testatur dict. §. donatio qu. 18. Seraph. decis. 472. Molf. in summ. tract. 12. de contract. c. 17. n. 50.

Tamen favore piæ causæ bene valet hujusmodi donatio licet insinuatione vallata non

non reperiatur, *Spec. in tit. de instrum. edit.* §. porro vers. item nota, latè *Tiraq. in tract. de pia causa privileg.* 124. *Gabr. concl.* 1. de donation. *Portius concl.* 15. lib. 1. *Rimin. de donat.* §. 2. num. 96. & seq. *Azor. instit. moral.* lib. 11. c. 7. par. 3. *Mant. de tacit. & ambig. convent.* lib. 13. tit. 38. *Thomas* qui alios adducit de ult. volunt. tract. 10. lib. 2. c. 115. *Santarel. variar. resol.* q. 69. nu. 4. *Faber dec.* 12. de don. *Barb. plures cummulans de jure Ecclesiast. univers. lege* 3. cap. 13. num. 22. *Genuens. in practicab. Eccles. quæst.* 296. ubi etiam loquitur in donatione facta Ecclesiæ.

3 Ergo tanto magis fatendum est favore donationis factæ pro incertis & malè ablati, prout sic in puncto modernè scribit *Giurb. in commen. ad consuetud. Messan. glos.* 12. cap. 2. par. 1. num. 11.

4 Pro cujus opinionis corroboracione confert, nam hujusmodi donatio facta pro tali causa, videtur facta pro exoneratione conscientie, & sic quoad purificationem in foro poli, certumque est, talem donationem simpliciter factam valere in foro interiori, si careat insinuatione, constat apud *Valer. in differ. inter utrumque forum in verb. donatio different.* 8. vers. in foro verò conscientie.

5 Hinc videmus, quod cum pater donans filio summam ascendentem ad legitimam ex causa dictæ legitimæ, videatur dare ad sui exonerationem, quamvis non ex causa de præsentis, sed in futurum obligatoria, propterea non requiritur in tali casu insinuatio, *Rebuff. ad constit. Gallic. in tit. de donat. art.* 1. gloss. 1. num. 33. *Palaz. de major. Hisp. quæst.* 23. num. 14. part. 1. *Peregr. consil.* 76. num. 34. vol. 1. ex *Bald. in lege illud quæst.* 3. C. de sacrosanct. *Eccles. noviter Giurba ad consuet. Messan. capit.* 1. glos. 12. num. 17. vers. tertia fuit, quoniam filius in legitima est creditor, lege cum ratio ff. de bon. damn. *Curt. Sen. consil.* 13. num. 15. *Jas. in lege licet C. de pact.* nu. 6. *Gayl. observ.* 119. nu. 4. lib. 2. *Berlich. novissimè in decis.* 110. num. 3.

PRIVILEGIUM XXV.

ARGUMENTUM.

Fructus rei legatæ pro incertis, & malè ablati debentur à die mortis Testatoris.

SUMMARIUM.

- 1 Fructus rei legatæ non pertinent ad legatarium nisi qui collecti sunt post aditam hæreditatem.
  - 2 Fructus rei requiritur dominium.
  - 3 Fructus rei legatæ pro incertis, & malè ablati debetur à die mortis testatoris.
  - 4 Hæres sciens rem aliquam mihi esse legatam, debet mihi restituere fructus ejus à die mortis testatoris obvenientes.
  - 5 Fructus rei legatæ hæreditate jacente pertinent ad legatarium.
  - 6 Legatarius partem rei legatæ acceptare, & partem repudiare non potest.
- Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II.*

7 Voluntas testatoris scindi non potest.

8 Legatarius, ubi plures res ei sunt relicte, potest unam earum acceptare, & alteram repudiare, nisi legatum sit factum sub nomino universali peculii, suppellectilis, & similium.

9 Habens electionem, si unam rem acceptat, alteram repudiare tenetur.

10 Fructus rei legatæ ante acceptationem ad legatarium non spectant, nisi res fuerit propria testatoris, quo casu fructus illi debentur à die aditæ hæreditatis, etiam ante acceptationem, nisi legatum sit conditionale, num. 11. & 12.

13 Legatum conditionale non transit in legatarium nisi purificata conditione.

Regulariter fructus rei legatæ non pertinent ad legatarium, nisi illi, qui collecti sunt post aditam hæreditatem, unde si Testator legat fundum plenum fructibus, & isti percipiuntur ante aditam hæreditatem, non debentur lege si tibi homo §. cum servus ff. de legat. 1. l. quod servus ff. de leg. 2. *Bart. in lege omnia in princ. num.* 4. ff. de legat. 2. & esse communem ait *Jas. in lege servo legato ff. de legat. 1. Lopez in lege* 37. tit. 9. parte 6. glos. verb. los fructos, *Padill. in lege eam quam numer.* 81. C. de fideicom. *Menchac. de success. creat.* §. 21. nu. 125.

Cujus conclusionis ratio est, nam fructus rei sequitur dominium, lege ex diverso, & lege in fundo ff. de rei vendic. *Angel. consil.* 55. *Eugen. consil.* 8. numer. 61. tom. 1. *Ludov. decis. Lucens.* 7. num. 6. *Anna alleg.* 104. nu. 5. *Menoch. de præf. lib.* 3. præf. 20. nu. 55. veluti accessorii domini rei, l. fructus, & l. non solum §. meum, & l. *Herenius ff. de usur. cum aliis de quibus in lib.* 1. q. for. cap. 5. n. 11. & 12. ubi subeat videre, & ante aditam hæreditatem dominium non transit in legatarium, l. à Titio ff. de furt. glos. in l. *Herenius ff. de usur. & in l. fin. C. eod. tit. Barbosa in l. divortio in princ. par. 2. n. 82. ff. solut. matr. unde per multa concludit *D. Ricc. decis.* 282. par. 4. pænam appositam in *Concilio Trident. sess.* 25. can. 9. de refor. editam contra patronos ingerentes se in beneficiis jurispatronatus locum habere contra gerentes se in fructibus ipsorum beneficiorum, quod habui in facto in causa nonnullorum de *Rotundis*.*

Tamen ubicumque legatum esset factum pro malè ablati, & sic pro exoneratione conscientie, tunc mihi persuadeo deberi fructus rei legatæ legatario à die mortis testatoris, & sic ante aditam hæreditatem, quia dicta aditio requiritur ex subtilitate juris, quæ in foro animæ & æquitatis non attenditur, cum apices juris non curantur in foro conscientie, quinimo nec abmittuntur, neque excusant, *Arch. in cap. scriptum, 6. quæst.* 3. *Dec. in cap. dilecta de confr. util. Viv. dec.* 60. nu. 10. cum aliis de quibus apud *Valer. in diff. inter utrumque forum in verb. Judicium diff.* 3.

Tum etiam si legatum debetur mihi à morte testatoris, cur etiam non debebitur fructus ipsius, arg. tex. in l. quæsitum ff. de acquir. rer. dom. ubi si hæres sciat rem aliquam mihi esse legatam, debet mihi restituere

fructus ejus à die mortis testatoris obvenientes, per regul. tex. in l. certum C. de rei vend.

- 5 Ultra quod non desunt *Authores* simpliciter Scribentes, quod fructus rei legatæ hæreditate jacente pertineant ad legatarium, ut fuerunt, gl. in l. æquis & l. Herennius ff. de usur. & in l. fin. C. eod. tit. Socci. Jun. conf. 182. num. 22. vol. 2. Gualdens. in tract. de arte testand. 1. 7. caut. 11. Guttier. lib. 2. pract. quæst. cap. 33. Gom. tom. 1. var. resolut. cap. 12. nu. 22. & alii plures, quos coacervat Cævall. in lib. pract. quæst. commun. cont. commun. qu. 79. num. 7.

Sed an, & quando fructus rei legatæ ante acceptionem legatario debeantur, declarat *Marescott. variar. resol. lib. 2. cap. 69.* per hæc verba.

- 6 In ore omnium posita est illa juris conclusio, quod legatarius rei legatæ partem acceptare, & partem repudiare minimè potest l. legatarius pro parte ff. de leg. 1. l. nimirum de leg. 1. l. minimum de leg. 2. idem est in hæreditate l. 1. & 2. de acqu. hered. l. quidam elogio de jur. deliberand. Ratio est quia voluntas defuncti scindi non potest, l. eum qui pro parte ff. de his quibus, ut indig. l. nam absurdum ff. de Bon. libertor. Et istud quidem obtinet, quando una legatur, secus si plures legantur, quia tunc non censetur unum legatum sed plura, quo circa legatarius, unam rem acceptaret, & alteram repudiare poterit, nisi sub nomine universali legatum sit factum, veluti si quis leget suppellectilem argentum seu peculium, hoc enim casu, legatum etiam si plures res contineat, tamen unicum est, nec poterit legatarius rem unam acceptare sprete alterâ l. quoties 2. ff. de legat. 2. In legato autem alternativo, legatarius habens electionem potest rem unam acceptare, & aliam repudiare tenetur l. si illud, aut illud ff. de leg. 2.
- 10 Sed dubium est, an fructus rei legatæ ante acceptionem, ad legatarium spectant, & dicendum est non spectare, nisi res fuerit propria Testatoris, & cujus recta via potuerit transferri dominium, quia tunc fructus illius à die aditæ hæreditatis legatario debentur, etiam ante acceptionem per tex. in l. Herennius la prima ff. de rerum dom. Bal. in l. 1. nu. 2. ver. 2. appono C. de Usuris, & fruct. legat. Aret. in l. cum res legata, nu. 1. vers. sic 2. nota ff. de leg. 1. ubi Jason. num. 9. vers. tertio diligenter Ruin. conf. 50. num. 10. vers. & ubi legatum, lib. 2. Socci. Jun. conf. 182. num. 21. vers. quibus sic stantibus lib. 2. Covar. lib. 1. var. resolut. cap. 9. numer. 9. vers. sic illud profectò.
- 11 Unde si res fructifera legetur ad effectum constituendi dotem fructus, etiam deberi tenuit Rot. in una prænistina hæreditatis die 1. Februarii 1580. coram Vicecomite, & faciunt decisiones Cæsar. de Græss. 1. & 2. de usur. quod procedit licet mulier nondum acceptaverit legatum sibi factum ratione dotis, quia sufficit, quod non repudiavit, ut ratione domini, quod ad illam pertransiit à die aditæ hæreditatis interim donec repudiet fructus debeantur etiam ante acceptionem l. apud Julianum alias est l. cum servis §. 1. ubi Bal. num. 2. in fin. Paul. de Castr. nu. 3. & communiter Doctores ff. de leg. 1. Covar. lib. 1. variar. resolut. cap. 9. nu. 5. vers. nam licet

legatarius, limita nisi legatum esset conditionale, nam pendere conditione non debentur fructus ex quo dominium, est hæredis, Covar. ubi supra num. 5. circa medium, nam conditionale legatum non transit nisi à die purificatæ conditionis, Jaf. in l. 1. ff. de legat. 1. nu. 115. vers. 5. nu. 126. vers. ult. & ita tenuit Rota in una Romana Bonorum de Ceulis 25. Maii 1601. coram Penia.

PRIVILEGIUM XXVI.

ARGUMENTUM.

Donatio facta alicui Hospitali pro incertis, & malè ablatis, revocari nequit, sub prætextu, quod ingratitudinem receperit ab Administratoribus, vel Oeconomis.

SUMMARIUM.

- 1 Donatio potest à donatore ob donatarii ingratitudinem revocari.
- 2 Clausula Notariorum promittentium etiam prætextu ingratitudinis, dicitur superflua.
- 3 Possessor majoratus ingratus perdit illum, ut etiam patronus ingratus Ecclesiæ perdit jus patronatus, num. 4.
- 5 Legitimitas filii potest à patre revocari propter ingratitudinem in ipsum ab eo commissum.
- 6 Ingratitudinem remissam per patrem adhuc filium incapacem remanere juri succedendi ait Molin.
- 8 Nominatus in emphyteusim ob ingratitudinem amittit feudum, ut in nu. 7.
- 9 Donatio facta alicui Hospitali pro incertis, & malè ablatis ad exonerationem conscientie propter ingratitudinem revocari non potest, idem procedit in donatione causa dotis, ut in num. 10.

Regula est, donationem posse à donatore ob donatarii ingratitudinem revocari, l. si. C. de revoc. don. cap. propter, eod. tit. late Card. Tusc. conclus. 711. lit. D. Rebell. de oblig. instit. par. 2. lib. 18. quæst. 9. & Guttier. de juram. confr. par. 1. cap. 10.

Adeo quod clausulam Notariorum, qua dicunt donatorem donationem non revocare, promittere etiam prætextu ingratitudinis, superflua dicit Molin. de rit. nupt. lib. 3. q. 20. num. 15. quoniam ingratitudo dicitur, ventus urens siccans fontem misericordiæ, rorem pietatis, & fluentia gratiæ, Guglielmis in cap. Raynutius in verb. in eod. testamento in 2. n. 35. de testam. Cened. in collect. ad jus canon. collect. 57. ad decr. num. 2. de qua quidem ingratitudine multa scripserunt Tiraq. in l. 9. connub. numer. 27. Menoch. de præsumpt. lib. 5. qu. 4. num. 11. cum seq. Pereira de potest. eligend. cap. 17. num. 45. Rodriq. quæst. regul. tom. 3. quæst. 54. art. 6. Azeved. in l. 2. numer. 1. tit. 1. lib. 1. novæ recop.

Quare majoratus possessorem, qui adversus institutorem ingratitudinem commisit, amittere majoratum, ait Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. à num. 8. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp.

2. disp. 654. *Azeved. lib. 2. & 3. tit. 1. lib. 1. nova recop. Pereira de potest. eligen. cap. 17. num. 40. qui num. 50. ait, Beneficiarium scribentem, vel inservientem contra suam Ecclesiam posse tanquam ingratum beneficio privari, de quo etiam Surd. in tract. de aliment. t. 7. q. 38. num. 5. Marta de jurisd. par. 4. casu 115. num. 15. prout patronus ingratus Ecclesiæ perdit juspatronatus, Surd. de aliment. tit. 7. qu. 32. num. 9. & 10. & filius à patre emancipatus, si patrem, verbo, vel facto injuriam affecerit, rursus in patriam potestatem à patre revocante emancipationem redigi potest, *Rebell. de oblig. justit. par. 2. lib. 1. q. 8. sect. 6. num. 60. vers. de potest. eligen. c. 17. num. 48. qui num. 40. ait, legitimationem filii posse à patre revocari propter ingratitudinem in ipsum ab eo commissam, quod etiam asseverarunt Guglielm. in cap. Raynuntius in verb. eodem testamento in secundo, num. 5. de testament. Tiraq. in l. si unquam in verb. donatione largitus num. 278. C. de revocand. donat. Surd. de aliment. tit. 7. q. 17. num. 3. Quinimò ingratitudine remissa per patrem adhuc filium incapacem remanere juris succedendi, ait *Molin. de ritu nupt. lib. 3. quæst. 20. num. 13. & libertatem ob ingratitudinem revocari posse demonstrant jura in l. 2. C. de liber. & eor. lib. tradiderunt Surd. de aliment. tit. 8. priv. 65. à num. 54. Cardoso. in prax. Judic. & Advoc. in verb. servitus n. 54. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 11. de donation. cap. 8. q. 2. vers. item donatio Rebell. de oblig. justit. par. 2. lib. 18. q. 9. num. 4. Sanchez de matrim. lib. 7. disp. 24. numer. 12. Cened. in quæst. canonic. lib. 1. cap. 16. num. 19. Adeo quod nec posse remitti per patronum ait *Molin. de ritu nuptiarum lib. 3. qu. 20. num. 11. & vassallus ob ingratitudinem amittit feudum, Scrad. de feud. p. 9. cap. 9. num. 9. Rosent. l. in simil. tract. cap. 10. & nominatio in emphyteusim ob ingratitudinem revocatur dummodo talis sit quæ revocationem patiat, Valasc. de jure emphyteutic. quæst. 39. num. 12. vers. 17. Pereir. de potestat. eligend. cap. 3. num. 29. & cap. 17. num. 25.****
- 9 His, & similibus non obstantibus, totum contrarium est verius ubicumque reperitur donatio facta alicui Orphanotrofio, vel Hospitali pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientiæ; Nam licet donator recipiat aliquam ingratitudinem ab Administratores, & Oeconomis Hospitalis; non per hoc poterit revocare donationem factam: Tum quia talis donatio non est gratuita, sed potius onerosa, sapiens æris alieni solutionem, ut alias dictum est. Tum etiam, quia idem procedit in donatione facta causa dotis, *Pinell. in l. 1. par. 2. num. 62. C. de bon. mater. Molin. de justitia & jure disput. 281. vers. ac etiam, Gama decis. Lusitan. 163. numer. 2. & 3. Illustrissimus Dominus Riccius in collectan. decis. collectan. 197. vers. secundo limita. Et tandem nam donatio facta Ecclesiæ propter ingratitudinem Prælati, seu Capituli non potest revocari, quia censetur facta Deo qui est omnium gratiarum maximè liberalis & largitor, *Clar. in §. donatio quæst. 21. nu. 5. Menoch. de recuperand. possession. remed. 9. nu. 102. Azor. instit. moral. par. 3. lib. 11. c. 8. q. 5. Barbosa. de jure Ecclesiast. universali lib. 3. cap. 13. n. 19.**

P R I V I L E G I U M XXVII.

A R G U M E N T U M.

Confessio facta in testamento in favorem piæ causæ pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientiæ revocari nequit.

S U M M A R I U M.

- 1 Confessio facta in testamento potest à Testatore quodcumque revocari.
- 2 Confessio facta in testamento in favorem piæ causæ pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientiæ, revocari nequit.

Regulariter confessio in testamento facta potest à Testatore quodcumque revocari, nullam fidem facit, *l. Lucius §. quisquis ff. de leg. 2. l. Aurelius §. fin. lib. leg. l. Lucius §. Sempronius ff. de leg. 3. præsertim si confessio fiat in gratiam absentis, Bal. in l. rationes C. de prob. quod practicavi in causa Marii fortunati.*

Tamen, ubi ad exoneramdam conscientiam atque raptorum restitutionem Testator aliquid confessus est in gratiam eorum, quibus subtrahit, vel in gratiam pauperum, vel alterius piæ causæ confessio hujusmodi facta in testamento etiam in favorem absentium valet, & revocari nequit, *Bal. in l. 1. C. de fals. caus. Angel. in l. cum quis decedens §. codicillis ff. de leg. 3. Alex. cons. 185. vol. 2. & cons. 45. volum. 3. Affli. decis. 160. quos refert, & sequitur Joan. Stephan. Durant. in suis quæst. jur. cap. 26.*

P R I V I L E G I U M XXVIII.

A R G U M E N T U M.

Legatum pro incertis, & malè ablati confessati debiti vim habet, & ideo est irrevocabile.

S U M M A R I U M.

- 1 Legatum factum à Testatore pro incertis, & malè ablati ad exonerationem conscientiæ confessati debiti vim habet, & est irrevocabile.
- 2 Legatum factum miserabilibus personis pro incertis, & malè ablati, non potest subsistere.
- 3 Quæ in testamento relinquuntur mutari, revocari, & corrigi possunt usque ad mortem.
- 4 Voluntas testatoris est ambulatoria usque ad mortem.
- 5 Testator potest mutare voluntatem suam quotiescumque voluerit, & revocare suum testamentum.

Regula sit, quòd legatum factum à testatore pro incertis, & malè ablati ad exonera-

nerationem suæ conscientiae confessati debiti vim habet, & ideo est irrevocabile, *Ang. in l. cum qui decedens §. codicillis ff. de leg. 3. Barbat. in l. cum acutissimi col. 123. C. de fideicom. Cotta in suis memorabil. in verb. anima, Cavagnol. in decret. Mont. Perrat. decret. 74. §. 1. quæst. 12. numer. 15. Caroc. dec. 7. numer. 12.*

- 2 Hinc scimus quendam prælatum hujus Regni prætendisse revocationem legati facti miserabilibus personis pro malè ablati non potuisse subsistere, ita conveniebat hæredes ad illud solvendum non obstante quod fuisset à testatore revocatum, *Giurb. in comment. ad consuet. Messan. c. 2. glos. 12. par. 1. num. 14.*
- 3 quamvis regulariter ea quæ in testamento relinquuntur mutari valeant, cum illud usque ad mortem mutari, minui, corrigi, & revocari possit, *Pinell. in rub. C. de rescin. vend. par. 1. cap. 3. num. 24. Menoch. cons. 329. n. 6. Gutt. de juram. confirm. cap. 1. in princ. par. 2. quoniam ultima testatoris voluntas est deambulatoria usque ad mortem, l. 4. ff. de alimen. legat. l. cum hic status §. ait oratio ff. de donat. inter vir. & uxor. cap. cum Marthe versic. ceterum de celeb. Miss. Cardos. in prax. Jud. & Advoc. in verb. testamentum n. 67. ubi num. 68. ait testatorem posse mutare voluntatem suam quotiescumque voluerit, & revocare suum testamentum, quamvis in illo Imperatorem instituerit non prohibetur, l. si quis Imperatorem, ubi DD. C. qui test. fac. poss. & licet fecisset pactum, aut jurasset de non revocando, quoniam in hoc sibi legem imponere non potest, l. si quis in princ. ubi Bart. num. 14. ff. de leg. 3. l. pactum quod dotali C. de pact. ubi Salyc. Bal. Jaf. & ceteri communiter Alex. in l. stipulatio hoc modo concepta n. 5. ff. de verb. oblig. Covar. in rub. de test. 2. par. numer. 15. Clar. in §. test. q. 94. Gamma dec. Lufit. 258. quod habuit in facto in causa Magnif. Jo. Antonii Jordani, cum hæredibus Ludovici de Alpherio in anno 1626.*

PRIVILEGIUM XXIX.

ARGUMENTUM.

Modus appositus in donatione facta pro incertis & malè ablati non censetur causa finalis donationis factæ.

SUMMARIUM.

- 1 Modus appositus in donationibus dicitur causa finalis, sed declara, ut num. 6.
- 2 Forma est servanda, eique nihil addi, aut detrahi potest, nam est de genere indivisibilium num. 3.
- 4 Forma dat esse rei illaque mutata tota extincta censetur.
- 5 Equipollens non admittitur in formis.
- 7 Donatio facta Ecclesie sub modo non revocatur si modus non fuerit adimpletus.
- 8 Pactum valet, ut res donata Ecclesie revertatur ad donantem non servato modo, & an valeat ut tali casu liceat capere propria autoritate.

Regulariter modus appositus in simplicibus donationibus factis censetur causa finalis dictæ donationis, ita quod illo non servato dominium revertatur ad donantem, ad *tex. in l. 1. C. de don. quæ sub modo* modus inquam importat formam, quæ omnino est servanda, & si deficiat in minimo actus corrumpitur, *l. cum hi §. si Prætor ff. de transact. cum concor. dantibus, de quibus apud Card. Tusc. concl. 415. lit. F. eique nihil addi, aut detrahi potest, l. 1. §. opus novum ff. de nov. oper. nunc.* Nam forma est de genere indivisibilium, ut notatur in *l. si veritas C. de fideicommiss. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 9. n. 17. Gonzal. in reg. 8. Cancell. glos. 18. n. 78. cum seqq. Pereira in tract. de potest. eligend. cap. 7. num. 13. Escobar. de ratiocin. cap. xi. n. 15. Monach. decis. Lucens. 18. num. 2. & 3.* & cum forma det esse rei *l. Divus ff. de in integr. test. l. Julian. §. si quis rem ff. ad exhibend. lib. qui hæredi, & l. Mævius, ff. de condit. & demonstr. Everard. in topic. legal. loco 53. Gomez. variar. resol. tom. 1. cap. 2. num. 7. unde illa mutata forma tota mutata, & extincta censetur, l. Seja ff. de aur. & argen. leg. & illa omissa corrumpit actus, l. traditionibus C. de pact. cap. quæ contra de regul. jur. in 6. c. cum dilectæ de rescript. Sess. dec. Aragon. 32. n. 10. Ferrer. in Constit. Catalon. glos. 1. nu. 350. Monach. dec. Lucens. 53. num. 35. Leo in thesaur. fore eccles. par. 2. cap. 4. num. 21. Neque in formis admittitur equipollens *l. 3. §. fin. cum duab. seqq. & l. qui per salutem ff. de jur. jur. quamvis æquiparatorum eadem sit dispositio l. 1. ff. de leg. 1. glos. in l. si quis sermo C. de pact. Menoch. de arb. Jud. cap. 88. n. 8. Antonin. var. resol. lib. 3. resol. 25. nu. 19. Card. Tusc. conclus. 308. lit. E. Monach. decis. Bonon. 68. num. 19.**

Tamen ubicunque modus reperitur appositus in donatione facta pro incertis, & malè ablati, in tali casu firmandum est illum non esse appositum pro causa finali factæ donationis, nam Deus, & remissio peccatorum in hoc casu censetur causa finalis, & liberalitas illa tanquam collata in pium usum censetur causa finalis propter Deum, & exonerationem conscientiae donantis, ex traditis per *Tiraq. in tract. cessante causa limit. l. n. 58.* Modus autem adjectus præsumitur causa impulsiva, sicuti de libertate pariter dicitur in *l. Marcia ff. de manumiss. testam. in donatione facta Ecclesie sic pariter concludit, modernè Genuen. in suis practicab. eccles. quæstion. 128. ubi propterea concludit quod donatio facta Ecclesie sub modo non revocatur etiam si modus non fuerit adimpletus sed adversus eam agi potest, ut modus adimpleatur, allegat glos. Imol. Hostiens. Butr. Car. & Abb. in cap. verum de condit. appof. Rom. in l. si pecuniam ff. de condit. indebit. Bal. Novell. de dot. part. 6. privileg. 50. Card. Mantica. de tacit. & ambi. convent. lib. 13. tit. 44. n. 10.*

Et de re donata Ecclesie cum pacto, quod non servato modo honesto, res revertatur ad donantem, & liceat capere possessionem propriâ autoritate, vide præcitatum Genuen. in eodem opere q. 161. ubi resolvit articulum per hæc verba.

Quæritur an valeat pactum, quod res donata Ecclesie revertatur ad donantem non servato

vato modo honesto, & licet capere possessionem authoritate propria *DD. in cap. verum de condit. appos.* tenent communiter licere donanti adjicere tale pactum, quod res revertatur ad ipsum vel ejus hæredes dummodo pactum sit honestum, & res donata non fuerit consecrata, quia tunc esset effecta sancta sanctorum, & deberetur tantum æstimatio, & dummodo modus apponatur in traditione rei secus si post, & concurrente negligentia Prælati, & conventus si Ecclesia habet conventum alias si non habet sufficit solius rectoris negligentia juxta *glos. vulgatam in cap. potuit de locato*, ut pulchrè post alios per *Abb. & Felyn. in c. verum de foro compet.* sed ultra donanda est alia aurea limitatio, ad prædicta quod licet in legatis factis Ecclesiæ jam dotatæ, posset adjici pæna, quod revertatur ad usus profanos, Non servatis pactis adjectis, tamen in dote Ecclesiæ talis adjectio pænæ non valet, ne contingat Ecclesiam remanere indotatam, ita tradit *Petr. de Anch. in cons. 197. incipi subtiliter*, & ad plenum refert se ad *not. in cap. 2. 10. qu. 1. & c. si quis Basilicam de consecrat. dist. 1.* ubi sine dote Ecclesia redigitur ad nihilum cum sine temporibus pro alimentis non possint Ecclesiastici spiritualia administrare sequitur idem *Felyn. in capit. cum venerabilis sub numero 59. vers. nota tertio de excep.* ubi allegat *Petr. de Anchar. in cons. 197.* Quo vero ad pactum de capiendâ possessionem authoritate propriâ non servato modo ab Ecclesia *Innoc. in dic. cap. verum de cond. appositis* tenuit non valere eâ ratione, quia cum rerum dominium est Ecclesiæ quæsitum, effectum est sanctum sanctorum domini, & ideo à nemine capi potest, nisi authoritate Judicis Ecclesiastici, aliàs videtur sacrilegium *12. q. 2. cap. nulli præterquam*, in rebus feudalibus, quia earum dominium non est sanctum sanctorum Domini, cum illud permaneat penes dominum, licet fructus, & alia utilitas sint vassalli. Contrariam opinionem tenuit *Hofst.* quem sequuntur *Abb. & alii communiter*, ut tale pactum valeat, idem etiam tenet *Bart. in l. fin. ff. ut in possessionem legatorum alleg. l. si quis curialis C. de Episcopis, & Clericis, idem Bart. in cons. 96. vol. 1.* nam conventio videtur excusare à sacrilegio, sed recipit supradicta communis conclusio declarationem, ut antequam apprehendatur possessio authoritate propriâ requiritur sententia declaratoria Judicis ita *Abb. in d. cap. verum circa finem, Natt. cons. 27.* ubi etiam tradit, quod si res Ecclesiastica incidat in commissum, non potest Princeps manus injicere ante declarationem *in l. 3. ff. de jure fisci*, & ibi *Bart.* item valet pactum dummodo apprehensor non inveniat resistentes, ne deveniatur ad arma, sed eo casu debet adhiberi Judex *Bart. in l. 3. C. de pign. Abb. & Felyn. in dic. cap. verum de foro compet.* & hæc nota, quia quotidiana in praxi.

P R I V I L E G I U M X X X.

A R G U M E N T U M.

Dispositio facta pro incertis, & malè ablatiis dicitur potius facta ex causâ necessaria, quàm voluntaria.

S U M M A R I U M.

- 1 Dispositio omnis respiciens favorem malorum ablatorum dicitur potius facta necessario quàm voluntarie.
- 2 Actus interpretari debet ut causæ magis necessariae, & utili conveniat, & ita in dubio præsumitur.
- 3 Causa quæ nocet potius inspicitur, non quæ prodest, quod limitatur num. 4.

Regulam firmo, quod omnis dispositio respiciens favorem incertorum, & malè ablatorum, potius dicitur facta ex causa necessaria, quàm voluntaria, ita quod in dubio talis dedet fieri interpretatio.

De qua quidem redditur patens ratio, si quidem actus dispositio interpretari debet, ut videatur provisum causæ magis necessariae, & utili *l. cum ex pluribus ff. de solut. Bart. in l. triticum ff. de verb. oblig. Menoch. cons. 195. n. 5.* & actus in dubio censetur potius ex causa necessaria, quàm voluntaria factus, *l. pater filium in fin. ff. ad leg. falcid. l. miles §. fin. ff. de adulter. l. proxime ff. de rit. nupt. l. si cum dotem §. si pater ff. solut. matr. l. hujusmodi §. cum pater ff. de leg. 1.* Nam causa necessaria potius est inspicienda, quàm voluntaria, prout in simili causa, quæ nocet inspicitur, non quæ prodest, *l. si quis in gravi §. fin. cum l. sequent. ff. ad Syllan. l. 3. ff. de suspic. tutorum, Felyn. in cap. 1. colum. 5: in 2. limit. de re judic. Surd. cons. 361. numer. 16. Brunor. à sole in compend. resol. in verb. causa il 14.* ubi intelligit hanc conclusionem procedere quando aliæ causæ essent æqualis potentiae, secus quando ea, quæ prodest esset potior, & per eam actus est factus principaliter, per textum *in l. 3. §. si quis palam ff. de jure fisci.*

P R I V I L E G I U M X X X I.

A R G U M E N T U M.

Damnati ad mortem naturalem possunt testari pro restitutione incertorum, & malè ablatorum ad exonerationem earum conscientiarum.

S U M M A R I U M.

- 1 Dammati ad mortem testari prohibentur.
- 2 Per condemnationem ad mortem qui efficitur servus pænæ.
- 3 Testamentum ante condemnationem factum non valet.
- 4 Condamnatus non potest testari ad pias causas.

5 *Judice permittente, neque testari ad pias causas potest.*

6 *Damnati ad mortem possunt testari pro restitutione incertorum, & malè ablatorum.*

- 1 **R**egula est, quod damnati ad mortem testari prohibentur, *l. ejus §. si cui, & ibi glos. in verb. ad ferrum, & communiter DD. ff. de testament. Socc. regul. 76. Clar. qui testatur de recepta Doctorum sententia in §. testamentum q. 21. Cartar. qui aliis cumulatis communem appellat de execut. sentent. cap. 1. num. 414. Surd. conf. 90. num. 12. & seq. lib. 1. ut alios in re tam clara omittam.*
- 2 Cujus conclusionis ratio manifesta est, quia per condemnationem ad mortem quis efficitur servus pœnæ *l. qui ultimo ff. de pen.*
- 3 Adeo quod nec valere testamentum ante condemnationem factam, & ideo rumpi per subsequentem condemnationem, illudque irritum remanere apparet, ex cit. *l. ejus §. si cui ibi: Nec illud testamentum valet, quod ante fecit, ubi DD. unanīmā voce asseverant Are. in l. si quis post accusationem col. 2. n. 3. ff. de testam. Clar. d. §. testamentum q. 21. vers. quinimò si prius, Peregr. qui communiter id à DD. receptum esse fatetur, de jur. fisci lib. 2. tit. 2. num. 2.*
- 4 Quinimo sic condemnatum, nec posse testari ad pias causas, voluerunt *Bal. Castr. Fulg. & Aret. in dict. §. si cui, Covar. in rubr. de testam. n. 27. in fin. Capra conclus. 102. n. 106. & seq. Clar. in dict. §. testamentum q. 6. vers. quæro quid de damnato ad mortem, ubi testatur de communi Peregr. de jur. fisci lib. 3. dict. tit. 2. num. 2. vers. amplia etiam ad pias causas, noviter Stephan. Duran. in suis qu. jur. cap. 27. ubi hujusmodi personæ nequeunt testari ad pias causas, etiam Judice permittente.*
- 6 His licet veris existentibus, totum tamen contrarium est in testamento facto pro restitutione incertorum, & malè ablatorum quoniam in tali casu damnati ad mortem testari non prohibentur, ut constat ex *Fulgos. in dic. l. his qui §. si cui ubi allegat Jo. Andr. & Bal. in conf. 382. lib. 1. & conf. 244. & 447. lib. 5. sequitur Capra concl. 102. & 112. Dec. in trac. crim. lib. 2. cap. 17. num. 5. tom. 1. Carocc. qui alios citat dec. 6. n. 6. Peregr. de jur. fisci lib. 3. tit. 2. in fin. vers. adde men, Genuen. in practicab. eccles. q. 487. Tiraq. in l. si unquam in verb. liberis post numer. 88. C. de donat. Barbos. in tr. de jure ecclesiast. univers. lib. 3. cap. 13. numer. 28. Farinac. in pract. crim. in tit. de var. ac divers. crim. q. 102. inspect. 2. num. 129. qui num. 139. ait destruendo regulam cum ampliationibus, hodie de consuetudine damnatos ad mortem testari posse, & in effectum sic servari, ad quod plures citat Aucthores id affirmantes, prout cum effectu, ita videmus in praxi receptum.*

PRIVILEGIUM XXXI.

ARGUMENTUM.

Damnati ad mortem civilem possunt testari pro incertis, & malè ablatis.

SUMMARIUM.

- 1 *Damnatus ad mortem civilem testari non potest.*
- 2 *Deportatus neque potest testari.*
- 3 *Deportatus potest testari quando à sententia deportationis penderet appellatio.*
- 4 *Condemnatus ad perpetuos carceres non potest testari, amplia etiam ad perpetuos carceres, ut in num. 5. quod etiam ampliat condemnatis ad triremes, ut in numer. 6.*
- 7 *Banniti damnati ad triremes, ad perpetuos carceres, non possunt testari ad pias causas etiam concessione Judicis.*
- 8 *Favore incertorum, & malè ablatorum possunt hujusmodi personæ testamenta condere.*
- 9 *Damnati ad triremes hodie testantur de facto.*

Regula est, quod damnati ad mortem civilem, propter quam amittunt civitatem & libertatem testari non possunt *l. ejus qui §. 1. ff. de testam. ubi DD. unā voce id clamant, Abb. qui pariter de communi DD. sententia testatur in rubr. de testam. nu. 4. & Capra in regul. sive concl. 102. num. 117.*

Unde deportatos testari non posse, probat idem tex. in *l. ejus §. qui in insulam, ubi Bal. Salyc. in l. 1. num. 2. C. de hered. instit. Imol. qui de communi testatur in cap. quia ingredientibus post num. 30. de testam. Covarr. in rub. de testam. num. 27. Duran. de arte testan. caut. 10. numer. 3. tit. 1. Brunor. à Sole in suis quæst. legal. q. 16. numer. 22. Crass. in §. testamentum q. 27. Marsill. qui alios citat concordantes in Comment. de indult. c. 26. num. 3. Franch. dec. 501. qui id declarat non procedere quando à sententia deportationis penderet appellatio, quod pariter latè tutatur *Mart. dec. 63. & sequitur Molf. in comment. ad consuetud. Neap. part. 3. q. 47. num. 16. & novissimè videndus Oterus in lucubr. Rom. disp. 14. ubi tractat, si testamentum conditum ab eo, qui cum deportatus est, fuit factus miles, sub generali indulto valeat.**

Sic pariter condemnatus ad perpetuum carcerem neque posse testari, probat *Abb. in d. rub. de test. n. 4. Covarr. ibid. num. 27. ubi de communi Peregr. de jur. fisci lib. 3. tit. 4. nu. 5. ubi citando concordantes respondet contrariis Marsil. sing. 566. Steph. Durant. in quæst. jur. cap. 26. & Farinac. in pract. crim. q. 102. inspect. 3. num. 141. ubi ampliat numer. 142. etiam quod hujusmodi damnatus ad perpetuos carceres aufugerit à carceribus, sit pariter firmando procedere in condemnatis ad alias pœnas, & præcisè ad triremes, qui cum efficiantur servi pœnæ, hoc ideo neque testari possunt, *Simon. de Petr. de interpr. ultim. volunt. lib.**

lib. 2. interpr. 2. dub. 1. solut. 1. num. 7. *Peregr. de jurisc. lib. 3. tit. 4. numer. 7. post Rip. & Gabr. quos ad id allegat, quibus addo Mastril. qui latè loquitur in tali materia dec. 167.*

7 Ità quod hujusmodi personas neque ad causas testari posse tutatur, *Durant. in allegat. q. 26. ubi tractat de damnatis ad perpetuos carceres, de deportatis, & Bannitis, de damnatis ad triremes, si possint testamenta facere ex indulgentia, & concessione judicis maxime favore piæ causæ, & concludit pro negativa opinione, prout loquendo de deportatis asserunt Bart. & Bal. in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & in l. 2. ff. qui testam. facere poss. quamvis in hoc contrarium sentiat Capra d. regul. 102. num. 112. ubi aliis relatis testatur de communi refert Farin. dic. q. 102. numer. 156. qui numer. 155. ait deportatum esse capacem legati sibi relictæ ad pias causas, ex Alex. in l. 1. numer. 1. C. de hered. instit. ubi Jas. pariter, n. 1.*

8 Quidquid tamen dicant DD. in simplici legato factæ ad pias causas: Tu tamen ne recedas ab opinione illa, quod favore incertorum, & malè ablatorum possint hujusmodi personæ testamenta condere, quia si damnatis ad mortem naturalem non prohibetur hujusmodi testamenti factio, nec istis condemnatis ad mortem civilem, arg. *tex. in auth. multo magis C. de sacros. Eccles.*

Quamvis hodie indistinctè damnati ad triremes testantur de facto, ut per *Covar. in rubric. de testam. part. 3. in fin. numer. 27. novissimè testatur celeberrimus ille vir nunquam laudatus Doctissimus Dominus meus Marchio Corleti Regens Constantius in l. unic. sub num. 43. C. de classic. ubi testatur hanc Covar. opinionem usu forensi esse comprobata, & ità quidem indistinctè servatur.*

PRIVILEGIUM XXXIII.

ARGUMENTUM.

Legatum factum pro malè ablati in genere non expresso legatario, vel loco cui legavit est validum, & debetur Ecclesiæ Matrici illius loci in quo residet testator.

SUMMARIUM.

- 1 Legari nequit personis incertis, sed limita, ut num. 2.
- 3 Legatum factum Ecclesiæ non specificatæ intelligitur factum Ecclesiæ Parochiali.
- 4 Legatum si fiat Deo debetur Ecclesiæ Matrici.

1 **R**egula est quod legari nequit personis incertis, §. *incertis inst. de leg. ità quod incertitudo personæ vitiat institutionem, Card. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 4. tit. 8. num. 1. & cum nomen fideicommissarii testamento adscriptum non est nulli personæ neque incertæ datum fideicommissum intelligitur. l. Paulus ff. de reb. dub. Tusc. concl. 144. lit. L. & si non apparet cui datum sit, dicimus neutri legatum esse l. 3. §. si quis*

duobus ff. de adimen. leg. & l. si ità fuerit legatum paulo post princ. ff. de reb. dub. l. qui plures ff. de usufr. leg. & in l. si quis de pluribus ff. de reb. dub. unde substituto non nominato nullum esse fideicommissum asseverarunt Paris. conf. 82. numer. 14. vol. 2. & Ruyn. cons. 177. num. 3. vol. 2.

Tamen favore legati pro malè ablati valet legatum, quamvis non expressum sit nomen legatarii, vel loci, cui legatur *Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 8. tit. 4. num. 3. ubi allegat Aret. in l. 1. numer. 7. vers. 10. de sacrosanct. Eccl. qui voluit hujusmodi legatum deberi Ecclesiæ Matrici loci, in quo residet Testator, prout ità refert noviter Molfes. in summa in tract. 13. de ult. volunt. cap. 5. numer. 106. tom. 2. qui testatur ità esse communem praxim, idem firmans in legato relictæ cippo.*

Et quod legatum factum Ecclesiæ causa aliter non specificat, in dubio intelligatur factum illi, quæ magis conjungitur, id est Parochiali Ecclesiæ post antiquiores scripserunt *Crass. in §. legatum q. 64. num. 4. Ursil. ad Afflict. decis. 244. n. 5. Maxill. in consuetud. Bari §. sacrosancta fol. 31. n. 2. Vivi. in sylva commun. opin. conclus. 444. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsump. 114. quos cum aliis noviter refert Viscon. in suis conclus. in verb. legatum il secondo fol. 157. col. 2. vers. hinc infertur, quibus addo latè Tiraquell. de privil. piæ causæ privil. 56.*

Prout similiter, quoties simpliciter legatum fit Deo, deberi hujusmodi legatum Ecclesiæ majori illius loci, in quo testator legatum fecit apparet ex §. *si quis in nomine Magni Dei, auth. de Eccles. titul. sicque si Ecclesiæ Divæ Mariæ, vel alterius Sancti legatum fecerit, & in eo loco plures sint Ecclesiæ ejusdem nominis; tunc in dubio cedit Parochiali, si tali nomine vocetur, alioquin cedit majori, vel pauperiori, & si omnes essent æquales daretur Episcopo loci ordinario, ut ad ejus libitum illud distribuat, & si nulla Ecclesia sit talis nominis in illo loco cedit Ecclesiæ Cathedrali. Afflict. dec. 444. Tusc. in conclus. 46. lit. L. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 8. tit. 6. qui tit. 5. alia cumulat loquendo de relictis, sive legatis factis pauperibus, quæ per te videre poteris.*

PRIVILEGIUM XXXIV.

ARGUMENTUM.

Tacita pupillaris Substitutio contenta in vulgari expressa, quando est substituta pia causa pro malè ablati, excludit Matrem.

SUMMARIUM.

- 1 Tacita pupillaris substitutio non habet locum contra matrem.
- 2 Miserabilibus personis vulgariter substitutis tacitam pupillaris excludit matrem.
- 3 Pupillaris substitutio quando est substituta pia causa pro exoneratione conscientiæ, & pro

pro incertis, & malè ablati, etiam procedit.

4 Causa finalis hujus conclusionis.

5 Nemo tenetur saltem alienam propriè proferre.

6 Pascua quando non sufficiunt pro animalibus domini, & vassallorum non tenetur affidare, non obstante quacumque consuetudine in contrarium.

7 Pascua possunt interdici forensibus jus pascendi habentibus quando non sufficiunt pro civibus.

8 Pia causa substituta pro malè ablati ex conjectura voluntatis debet matri præferri.

Regulariter tacita pupillaris substitutio non habet locum contra matrem, l. jam hoc jure ff. de vulg. & pupill. substit. l. fin. ff. de inst. & substit. l. precibus C. de impuber. & aliis substit. plenè Fusar. de substit. q. 156. latè Card. Mant. de conject. ult. volunt. lib. 5. tit. 15. ubi plenè declarat materiam hanc plures cumulando præsumptiones, & conjecturas, quibus mater excludatur, & præcisè illam reponit, ubi pia causa fuisset vulgariter substituta, nam dicit ipsa n. 34. in tali casu excludi matrem, ex Angel. Castr. & Alex. in d. l. precibus, idem Alex. conf. 38. n. 4. vol. 1. & conf. 65. n. 10. vol. 2. & conf. 12. n. 20. vol. 3. Ruyn. conf. 3. num. 24. vol. 2. Rip. in l. 2. num. 62. de vulgar. subst. ubi appellat communem DD. sententiam D. Ricc. qui alios adducit concordantes decis. 345. numer. 2. part. 4.

2 Prout quoque miserabilibus personis vulgariter substitutis tacitam pupillarem excludere matrem firmavimus in tract. de priv. miserab. person. priv. 5. ubi plenè manu hanc probavimus sententiam.

3 Igitur tantò magis procedere debet, quando est substituta pia causa pro exoneratione conscientiae pro incertis, & malè ablati, ut in terminis terminantibus voluerunt Costa in cap. si pater in 2. part. in verb. ipsis pauperibus numer. 5. de testam. Rovesc. ad Alex. in consil. 38. in verb. hoc probo per ea, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumpt. 39. numer. 90. Caroc. qui alios allegat decis. 7. num. 1.

4 Cujus sanè conclusionis redditur ratio, nam non dubitatur talem substitutionem fuisse factam favore animæ ad disgravamen conscientiae, itaque hæc sit causa finalis, & ideo præsumendum est potius testatorem sibi proficere voluisse, quàm aliis, arg. tex. in l. præses ff. de servit. & aq. l. 2. de patribus qui fil. distrax. ubi quod charitas prima incipit à se ipso latè Gratian. discept. forens. 179. quia nemo tenetur salutem alienam propriæ præferre, etiamsi unus sit dominus, & alter vassallus, secundum glos. in cap. 1. §. fin. vers. potuerit de alienat. feud. pater unde evenit, quod promittens defendere aliquem contra quemlibet, contra se ipsum non tenetur defendere, ut post Salyc. in dic. l. præses notat Alciat. de præsumpt. regul. 1. præf. 52. num. 2. & hinc eleemosyna prius dari debet consanguineo quàm extraneo, cap. non satis in verb. domesticos 76. dist. cum aliis latè aductis in lib. 1. quæst. forens. c. 161. & hinc quando in Regno est modicum frumentum non debent vendi tractæ frumentorum per extra Regnum, Afflict. dec. 290.

numer. 9. de Pont. de potest. Proreg. fol. 229. num. 6. prout quando pascua non sufficiunt 6 pro animalibus domini, & vassallorum non tenetur aliis affidare, non obstante quacumque consuetudine, vel præscriptione in contrarium, Afflict. dic. dec. 290. num. 7. & 8. Padill. in dic. l. præses n. 13. Niger. in cap. Regni gravamina num. 72. quia possunt interdici 7 pascua forensibus habentibus jus pascendi quando non sufficiunt pro civibus, Surd. de alim. tit. 7. q. 8. num. 5. & 6. & melius dec. 236. num. 20. & 21. quare meritò pia causa substituta pro incertis, & malè ablati ex conjectura voluntatis debet matri præferri; nam sicut clavus clavum tendit, ita præsumptionem excludit, l. Divus ff. de in integr. rest. & conjectura elidit conjecturam, l. non solum ff. de rit. nupt. Bal. cons. 136. num. 5. in fin. vol. 2.

PRIVILEGIUM XXXV.

ARGUMENTUM.

Legatum factum pro restitutione malè ablatorum non diminuitur, licet legata transcendant vires hæreditatis.

SUMMARIUM.

- 1 Legata plura facta à testatore, quæ vires hæreditatis transcendant omnia pro rata minuuntur.
- 2 Legatum unum dicitur in genere, & aliud in specie.
- 3 Legatum pium etiam diminuitur quando vires hæreditatis non suppetunt.
- 4 Favore incertorum, & malè ablatorum legatum non diminuitur.
- 5 Diminutio non fit contra voluntatem testatoris, idem procedit favore miserabilium personarum, ut num. 1.

Regula est, quod quando Testator plura facit legata, quæ vires hæreditatis transcendant omnia pro rata minuuntur, ita ut ad id reducantur, quod hæreditas ferre potest, ad tex. si quis testamento §. apud Julianum ff. de leg. 1. ubi Castr. voluit id esse verum, quamvis unus ex legatariis sit primò nominatus, quia non attenditur ordo scripturæ, sicque pariter procedit, licet unum legatum sit in genere, & aliud in specie, juxta sententiam Dyn. Ang. & Alex. in l. quærebatur ff. ad leg. falcid. legata enim non debentur ultra vires hæreditarias, l. 1. §. 1. ubi Alex. & Jas. ff. de condict. indeb. Franchis decis. 236.

Quinimo Bart. in auth. similiter C. ad leg. 3 falc. fuit in opinione, quod si non suppetant vires hæreditatis, legatum pium pariter diminuitur, sicuti cætera, de quo etiam videndus Tiraquell. in speciali tract. de priv. pia causa privil. 72. vers. contrarium, & noviter Illustrissimus Episcopus D. Ricc. in decis. Cur. Arch. hujus Civit. Neapol. 221. part. 1. qui eandem tutatur opinionem.

Tamen favore legatorum incertorum, & malè

malè ablatorum aliud dicendum est, ne diminuat, quamvis alia legata transcendant vires hæreditatis, *Feder. de Sen. conf. 250. Barbat. in tract. de Episc. lib. 4. part. 4. num. 85.* quem sequitur *Cordub. in l. si quis à liberis §. unum n. 9. ff. de liber. agnos. & ita pariter sentit Surd. in suo tract. de alim. priv. 30. tit. 8. nu. 2.* ubi quod quando usurarius relinquit alimenta pauperibus, tale legatum non patietur diminutionem, sed deducetur ante omnia, ubi assignat rationem, quia ubi legatum fit pro restitutione malè ablatorum dicitur continere æs alienum; Tum propter peccatum, quod obligat Deo peccatorem à quo tamquam à creditore indulgentiam, seu remissionem postulare debet, ex *Federic. de Sen. conf. 250. num. 2.* Tum etiam respectu ejus, à quo usuræ sunt extortæ, & cui sunt constituendæ, ut impetretur liberatio, *cap. peccatum de regul. jur. in 6.* ubi verò quis solvit debitum non sapit naturam legati, & consequenter non patitur diminutionem.

Præterea dicit, quod diminutio non fit contra voluntatem Testatoris, imò cessat quoties adest aliqua conjectura, quod Testator voluerit integrum præstari legatum, ut per *Federic. cit. conf. 250. numer. 2. Roland. conf. 25. num. 3.* sed non est credendum Testatorem legantem ad suæ conscientiæ exonerationem velle minùs præstari, quàm in legato contineatur, cum non præsumatur salutis æternæ, *l. immemor. fin. C. ad l. Jul. repe.* cum concordantibus, de quibus apud *Alciat. in tract. de præsumpt. regul. 3. præf. 4. num. 1. & seq.* & cum id legatum sit gratia Testatoris, & reliqua respiciant legatariorum commodum, meritò credendum est Testatorem voluisse hoc prius potius præstari, sicuti de jure quis præsumitur suam utilitatem alienæ præponere, *l. præses de serv. & aqu.*

Sicque pariter procedere favore miserabilium personarum conclusimus in tract. ædico in favorem ipsarum *priv. 12.* ubi firmavimus legata facta similibus personis pro anima non pati diminutionem pro rata, quando vires patrimonii non sufficiunt ad solvenda alia legata simplicia.

PRIVILEGIUM XXXVI.

ARGUMENTUM.

Loca pia, vel pauperes, quibus malè ablata restituenda sunt adversus exequutorem possunt agere.

SUMMARIUM.

1 Actio adversus exequutores testamentarios pro legato facto pro incertis, & malè ablatiis, quando detur, & numer. 2. 3. & 4.

1 Regulam firmat *Arch. in cap. si res vers. & nota 14. q. 6.* quod pauperes, vel loca pia quibus testatoris præcepto sordida, & malè quæsitæ legati titulo restituenda sunt habent actionem adversus testamentarios exequutores. *Jo. Mar. Novarii Tract. de Priv. Tom. II.*

quutores, eâ ratione, nam animæ defuncti exonerationem concernunt, ut constat ex *Præf. de Franc. decis. 622. num. 4.*

Verùm totum contrarium asseverarunt, *gl. 2 in l. firmio §. 1. ff. quando dies leg. ced. Bart. in l. alio in fin. ff. de alim. & cib. leg. Alex. conf. 12. num. 12. vol. 1. Crass. de success. lib. 2. §. fin. qu. 12. num. 1. Gom. variar. resol. cap. 12. num. 12.*

Giurba tamen videns has scissuras opinionum in *commen. ad consuet. Messan. cap. 2. glos. 12. numer. 36.* duos distinguendos casus putat; quorum primus est, si nominatis in testamento exequutoribus restituta fuit hæreditas, tunc conveniri ipsi possent, *Card. Tusc. lit. E. concl. 531. num. 11. 12. 13. & 14.* imò si plures sint exequutores, nec unum citari satis est, licet à Civitate absens sit, alter non tamen extra Regnum, *cap. fin. de testam. in 6. tex. & glos. cap. si duo de procurat. in 6. Bart. in l. 1. ff. de exerc. act. Afflic. in Constit. Regni occupatis nobis not. 6. Franch. decis. 622. num. 1. & 2.* quod tamen *nu. 13.* putat esse verum, si quod esset exequendum non esset certum; at si certum sit eorum alter posset citari, *Butr. in l. nulli C. de sacrosanct. Eccles. & ibi Bald. col. fin. Jaf. vol. 1. conf. 10. col. fin. Apostill. ad Dec. in cap. prudentiam de off. deleg. juxta quorum theoriam ego dicebam in causa Marcelli Caputi, cum Nardo d'Allegra hujus Civitatis Neap.*

Secundus casus est, si hæreditas non fuerit adhuc restituta, tunc pauperes ab exequutoribus ad distribuendum datis nominati, qui fuerint, hæredem poterunt convenire, ut solvat licet, hæres nominationi præsens non fuerit, nec vocatus, *Card. Tusc. cit. concl. 531. dict. num. 12.* Nam hæres ante restitutam hæreditatem à legatariis conveniri potest *l. ita tamen §. qui ex Trebelliano ff. ad trebell.* nec præsentibus debent esse pauperes in nominatione, quia eligendi facultatem à lege, vel à testatore concessam habens, absentem potest eligere, *Card. Tusc. memorata concl. 531. num. 26.* & alii juris interpretes passim, & ita juxta ipsorum sententiam dicebam requisitus de voto à Reverendissimo Episcopo S. Angeli Lombardorum in anno 1626.

PRIVILEGIUM XXXVII.

ARGUMENTUM.

Confessio facta sine causa pro malè ablatiis, & pro exoneratione conscientiæ, valet.

SUMMARIUM.

1 Confessio absque causa facta non valet, idemque procedit in fidejussione *num. 2.* limita tamen favore conscientiæ *nu. 3.* Item quando confessio esset facta in obligatione stipulata penes acta Curie *nu. 4.* Scriptura publica sive privata debiti confessionem continens sine causa non probat.

6 *Causam non fuisse expressam, vel falso expressam paria sunt, prout etiam si incertitudinariè.*

7 *Confessio generalis dicitur ambigua.*

8 *Instrumentum guarentigiatum continens debiti confessionem nulla expressa causa potest liquidari, & quare num. 9.*

1 **R**egulariter confessio sine causa facta non valet, estque inefficax, & uti indiscreta non probat, l. 2. §. circa ff. de dol. except. & l. cum de indebito §. fin. ff. de prob. latè Duen. regul. 118. latius Seraph. de priv. juram. privil. 94. Mancin. de juram. effect. 24. p. 4. Mascard. plenè concl. 344. Grat. discept. forens. 280. num. 6. Maur. in tract. de fidejuss. cap. 47. sect. 8. ubi firmat regulam fidejussionem sine causa factam non valere, & instrumentum sine causa confectum nullum esse, nullamque executionem mereri, ex Alex. cons. 4. & 83. vol. 1. & Joa. de Am. cons. 129. prout cessio non valet quando sine justa, & legitima causa, & titulo facta est, Gabr. concl. 5. num. 2. de action. unde librum rationum debere continere causam partitæ in ea appositæ, ad hoc, ut probet, enarrat, Cravet. de antiq. temp. part. 1. §. 4. num. 46. qui dicit, talem obligationem probare semiplenè tantum, & in efficacem ex eo obligationem oriri, quando partita est sine causa, Ludovic. concl. 29. vers. quartò requiritur.

3 His licet veris existentibus restringitur supposita regula quoties confessio esset facta pro exoneratione conscientie, gloss. in l. 1. in verb. apud Judices ff. de interrog. act. quam ad hoc propositum valdè commendat Barbat. in rubr. de fide instrum. col. 3. Alex. cons. 13. col. 4. vol. 1. Marsil. cons. 5. num. 17. quos refert, & sequitur Caroc. in decis. 90. numer. 9. ubi tamen numer. 10. declarat plenè probare ad præjudicium confitentis, at secus in præjudicium tertii, allegat Bart. in l. si quis in gravi §. 1. ff. ad sillan. sequitur Alex. in l. sciendum num. 15. ff. de verb. obligat. Felyn. in cap. exhibita num. 15. de Judic. Jas. in l. 1. in princ. ff. de eo, per quem fact. erit, Marsill. rubr. de fidejuss. n. 75. Menoch. de arbit. casu 89. num. 3. & de præsumpt. lib. 5. præf. 5. num. 17. cons. 49. n. 70. lib. 2. Mascard. concl. 359. n. 31.

4 Prout quoque fallit antè signata regula, quando confessio sine causa esset facta, & emanata in obligatione stipulata penes acta Curie prout consultus respondi in causa Joan. Laurentii Rendine in anno 1625. ex Cavenf. in Rit. M. C. V. 128. num. 6. & Ursill. in add. ad Afflict. dec. 387. num. 3. in fin. quos novissimè reperi sectatos à Viscont. in suis concl. jur. in verb. confessio facta sine causa, qui idem dicit, quando esset confessio facta in judicio coram Judice, allegat Rom. in cons. 290. numer. 7. & Afflict. in Constit. Regn. volumus post num. 9. & ità loquendo de fidejussione, tradit Maurell. de fidejuss. d. cap. 47. num. 28. ubi allegat Angel. Aret. in l. sciendum num. 3. ff. de verb. oblig. & Marsil. in rub. de fidejuss. q. 45. num. 319. in fin. & hac ratione caloris judicii, sicque pariter asseveramus de confessione facta in instrumento guarentigiatò liquido, quia probat secundum Foller. ad Marant. in 6. p. act.

8. n. 17. & Cavenf. in Rit. M. C. 166. in fin. & ità dicebam in causa Nicolai Antonii Seriacini, cum Marco Aurelio de Labellis in anno 1626. & iterum in currenti anno 1627. in causa Jacobi Tavernæ, cum hæredibus Fulvii Modesti Civitatis Fundorum.

Sed num instrumentum continens confessionem debiti sine causa possit liquidari, & executioni mandari juxta formam Rit. Mag. Cur. Vicar. 166. sequentia considerabam in anno 1622.

Certum est, quod scriptura publica siue privata debiti confessionem continens si est sine causa non probat, cap. si cautio, & ibi DD. de fid. instrum. l. cum de indebito §. fin. ff. de prob. qui tex. juxta communem Doctorum scholam loquuntur de scriptura publica; Seraphin. de privil. juram. privil. 94. Marsil. in Rub. C. de prob. num. 77. Hercul. in suo tract. de prob. neg. fol. 58. num. 189. imò etiam si fuerit expressa causa, sed falsa adhuc confessio non probat, juxta sententiam Bal. in rub. C. de const. pecul. col. 2. Card. cons. 95. Fely. in c. ad aures col. 6. de rescrip. Dec. cons. 33. col. fin. Ruy. cons. 215. num. 19. vol. 1. Paris. consil. 4. num. 27. cum seq. cum paria sint causam non fuisse expressam, vel falso expressam, Alex. consil. 181. num. 5. vol. 2. Tiraq. de tract. ligna. §. 1. gloss. 2. num. 11. Barb. cons. 43. num. 16. lib. 1. ut neque probat si fuerit appositæ causæ generalis, ut puta si quis in instrumento confiteretur debere centum Antonio ex causa emptionis in genere, ut colligitur ex gloss. in l. fin. in verb. specialiter C. quod cum eo ut probare videtur tex. in l. generaliter C. de non numer. pecun. ibi specialiter, &c. & in verbo dilucidè ubi DD. ponderando id asserunt, concordat etiam tex. in l. filiusfam. ff. de don. paria siquidem sunt causam non esse expressam, & expressam incertitudinariè, prout evenit in causa generaliter prolata, Alex. d. consil. 181. Nam qui dicit, aliquid generaliter, non dicit quidquam certi, juxta not. per Bart. in l. quidquid astringendæ colum. 3. ff. de verb. obl. ex cujus dictis in l. quoties la seconda ff. de ver. obl. dicitur generalem confessionem dici ambiguum, ut asseruit etiam Marsil. in l. 1. §. præterea n. 93. ff. de quæst. & scribit Damouder. in sua prax. civil. in tit. de prob. facta per confessionem partis num. 14. ubi allegat tex. in cap. in præsentia ext. de prob. firmando tit. 73. causam tum confessione aptè, aut certitudinariè, ac intelligibiliter haberi, tanquam non appositam, ut tenent quoque multi relati per Marsil. in d. l. 1. §. præterea n. 331. inter quos est Bal. in l. generaliter quæst. 4. C. de non nu. pec.

Quæstionis tamen est si reperiatur juramentum guarentigium habens à statuto paratam executionem, prout in Regno vigore Rit. M. C. V. 166. continens debiti confessionem nullâ expressâ causâ, num poterit executioni mandari, & liquidari, juxta formam præfati Ritus.

Cum casus ex factu accidisset, Ego prætendi quod sic, ex doct. Bal. in l. insicut C. de repud. hæred. & in l. 2. C. de exeq. rei jud. quem refert, & sequitur Jas. in d. l. sicut n. 7. ubi etiam Alex. Fely. in d. cap. si cautio n. 10. 11. & 15. Rom. cons. 76. Dec. cons. 682. n. 4. & 5. Galet. de oblig. ad form. Cam. par. 2. quæst. 1. claus. 4. n. 11. ubi fatetur hoc esse communiter receptum, & ità fuit judicatum in hoc casu in M. C. V. ubi liquidatio instrumenti fuit permessa. Deo

9 Deo quo quippe ratio assignatur si quidem cum confessio in iudicio absque causa valeat, ut asseruit *Mars.* in rub. *C. de prob. num. 91.* motus ex doctr. *glos. in l. 1. §. fin. ff. de interrog. act. & voluerunt Alex. conf. 13. col. 14. Ang. in l. Sianus §. pactus col. 2. ff. de pact. Bal. in l. 1. ff. à quib. appell. non lic. Castr. & alii in l. 1. ff. de confess. cum aliis apud *Fely. in cap. 1. col. 1. in fin. ext. de pact. ibi ultra revocationes, adde quod pactum nudum habeat executionem paratam, si factum fuerit in iudicio, Cast. in l. tale pactum §. qui procuravit in prin. ff. de pact. & secundum Bald. in l. eum pro quo ff. de in jus voc. confessio facta in iudicio habet executionem paratam sicuti instrumentum guaranteeatum, & idem operatur in iudicio verbum (Credo) quod verbum præcisè affirmativum, ut fatetur idem in l. 1. num. 21. *C. de fals. caus. legat. adjecl. & confessio quæ sit in instrumento guaranteeatio censetur, ac si facta esset in iudicio cum ibi sit præceptum Iudicis cartulari factum in confessum, quod in iudicio factum videtur, ut not. Felyn. in c. si cautio num. 15. ideo ut dicta confessio in instrumento guaranteeatio contenta etiam sine causa minimè censetur indiscreta.***

Et licet sint qui teneant confessionem factam in iudicio absque causa non probare, ut fuit *Joa. And. in addit. ad Spec. int. de confess. §. nunc videndum, cujus sententia si esset vera, utique ratio nostra, qua falsimus præfatam opinionem, caderet.*

Tamen non est dubitandum communioem opinionem esse, quod confessio iudiciaria absque causa probet, ut ultra relatos tenent *Joa. Bapt. de S. Severi in repet. l. admonendi col. 24. ff. de jur. jur. Cyn. in l. generaliter q. 3. C. de non n. pec. & ibi Bar. in l. 2. lectur. col. 1. Butr. Abb. Imol. & alii in d. cap. si cautio, & Rom. conf. 290. unde ratio nostra præfatam opinionem coadjuvans subsistit.*

PRIVILEGIUM XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Exceptio non numeratæ pecuniæ non admittitur adversus confessionem factam pro incertis & malè ablati in mortis articulo.

SUMMARIUM.

1 Exceptio non numeratæ pecuniæ regulariter opponitur, dummodo tamen simus in contractu mutui, n. 2. nam in aliis contractibus non procedit, num. 3. sed infra quantum tempus possit opponi in aliis contractibus num. 4.

5 Exceptio non numeratæ pecuniæ quando posuit opponi elapso biennio, & quando non opponatur, num. 6.

1 Regulariter non numeratæ pecuniæ exceptio potest apponi à debitore, qui confessus est recepisse quandam pecuniæ quantitatem sub spe futuræ numerationis, & revera non recepit; nam opponens illam infra biennium transfert onus probandi in creditorem, quia per debitorem eo ipso probata *Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II,*

dicatur, ad tex. in l. 2. cum *glos. C. de non numer. pec. Masc. alios citans de prob. conclus. 695. Caravit. in Rit. M. C. V. 166. num. 47. noviter Paschal. de patr. potest. cap. 8. num. 62. & seq. par. 2.*

Quæ sanè exceptio non habet locum nisi 2 in contractu mutui §. 1. *inst. de lit. oblig. l. in contractib. C. de non num. pec. Affl. dec. 105. latè Rol. à Vall. conf. 4. vol. 4. ubi etiam quod procedit in contractu dotis, ut in tot. tit. C. de dot. caut. non numer. & ità Valas. decis. 5. Misung. obser. 61. cent. 1. Gratian. decis. Marchia 164.*

Ità quod huiusmodi exceptio non habet lo- 3 cum in aliis contractibus præterquam in mutuo, & dote, *Bal. in l. si ex cautione num. 3. C. de non num. pec. Fely. in cap. si cautio num. 54. de fid. instrum. Molyn. de contract. disp. 302. num. 4. Bertaz. de clausul. claus. 32. glos. 1. num. 3. Vasq. controuv. jur. lib. 2. cap. 59. num. 3. ubi de communi DD. sententia testatur.*

Unde debitor ex causa emptionis, vel conductionis, & similium numquam potest juvare præfatâ exceptione, sed indistinctè ejus statatur confessioni, ut communi calculo enarrant *glos. & DD. in l. adversus C. de non num. pec. Unzolen. in tract. de arte Notar. in tit. de except. non numer. pec. Bertaz. de claus. claus. 32. glos. 1. num. 3. ubi num. 4. firmat procedere etiam si debitum ex causa emptionis converteretur in mutuum, quia nec isto casu posset huiusmodi exceptio opponi, ut etiam ultra antiquiores tradiderunt *Panciro. conf. 57. num. 7. Costa in l. si ex cautione fallent. 3. C. de non num. pecun. & Surd. consil. 162. num. 44. lib. 2.**

Licet in cæteris contractibus bene posset 4 opponi exceptio hæc infra 30. dies, ut docet *Affl. noster in constit. Regn. causas num. 5. in fin. quem recenset modernè Viscont. in suis conclus. jur. in verb. exceptio non numeratæ pecuniæ circa princ.*

Hæc autem exceptio bene posset probari 5 per debitorem etiam elapso biennio, quando susciperet in se onus probandi, quod sibi non fuerit numerata pecunia in instrumento confessionata, juxta theoricam *glos. in l. si ex cautione in verb. sæpe, & ibi Bart. n. 12. cum aliis DD. C. de non num. pecun. Jaf. in l. 3. §. jurari num. 8. ff. de jur. in Fulg. in l. si sub specie in fin. C. de postul. Thianin. in pract. cautel. n. 30. ubi hanc communem, & veram appellat opinionem Affl. decis. 110. & ibi Ursill. in addit. Scaccia de commer. §. 2. glo. 8. num. 2. Paschal. de patr. potestat. d. cap. 8. num. 88.*

His tamen veris existentibus hæc numeratæ 6 pecuniæ exceptio non admittitur adversus confessionem factam pro incertis, & malè ablati in mortis articulo, ut ex *Caroc. decis. 90. n. 7. ubi plures allegando concludit non posse opponi similem exceptionem à debitore, qui confessus est se habuisse mutuum, dum esset in articulo mortis, & si confitens moreretur, neque sui hæredes huiusmodi exceptionem opponere possent, quoniam moriens non potest præsumi fecisse confessionem sub spe futuræ numerationis, quam non sperabat, glos. in l. 1. C. de fals. causa adjecl. leg. Marsil. consi. 5. num. 16. lib. 1. Imol. in l. si ex pluribus ff. de solut. Rim. in tit. de don. in princ. num. 528. Jaf. in l. qui pecuniam*

cuniam col. 2. ff. si cert. petat. Decian. conf. 40. numer. 17. lib. 5. Caballin. milleloq. 672. & alii quos refert, & sequitur Grass. in tract. de except. ad mater. stat. excep. 43. num. 18. qui alia cumulat in materia hujus exceptionis prout recenter alia congerit modernus Gaitus in suo tract. de credito cap. 2. tit. 7. à num. 2504. cum plurib. seqq.

PRIVILEGIUM XXXIX.

ARGUMENTUM.

Confessio uxoris pro exoneratione conscientiae viri circa aliquid malè ablatum, nocet pupillo, & relevat creditorem.

SUMMARIUM.

- 1 Uxor non tenetur revelare contra suum virum, limita tamen, ut numer. 3.
- 2 Confessio tutoris pupillo regulariter non nocet, sed limita, ut numer. 4.

- 1 **R**egula est quod uxor non tenetur revelare contra virum suum, ut per Angel. in sum. in verb. denunciatio sub numer. 13. Nevizan. in sylva nupt. in verb. monitoriae n. 47. Navar. in suo manual. cap. 15. numer. 46. quem cum Cordub. quest. 64. in fin. allegat. D. Ricc. in prax. resol. 310. ampl. 5. tom. 1. ubi firmat expressum revelantes maritorum crimina non incidere in labem excommunicationis ad id fortasse prolatae.
- 2 Et regulariter confessio tutoris pupillo non nocet, l. certum §. sed an ipsos ff. de confess. Tiraq. de retract. conven. §. 4. glo. 6. num. 13. Caphal. consil. 101. num. 18. Cavalc. de tutor. num. 324. & omnes communiter ut apud Foller. in sua pract. censual. vers. quæ quidem executio num. 51. & penes Suar. in Thesaur. recept. sent. litt. C. n. 251.
- 3 Tamen in favorem malè ablatorum prodit privilegium, quod si uxor mortuo viro suscipiat tutelam filii, & sciens secreta sui mariti in quodam instrumento pro exoneratione conscientiae suæ, & dixit, virum suum abstulisse certam pecuniæ quantitatem ab Antonio, talis confessio nocet pupillo, & relevat creditorem, ut tutatur Caroc. dec. 20. ubi inter alia assignat illam rationem, quia hæres tenetur exonerare conscientiam defuncti, c. fin. ubi Abb. in ult. notab. de sepult. c. in literis de raptor. Jas. in l. Pomponius §. cum quis num. 23. ff. de acquir. poss. & cum hæc sit mater, & tutrix pupilli hæredis & pupillus ex defectu ætatis, & intellectus ex se non valeat exonerare patris conscientiam, mater tutorio nomine filii conscientiam patris exonerare debet, & poterit.
- 4 Et sic licet confessio tutoris pupillo non noceat, id tamen limitat non procedere in matre tutrice filii ad exonerandam conscientiam mariti, & patris & pupilli simul, ut dicebam in causa nonnullorum de Pinto.

PRIVILEGIUM XL.

ARGUMENTUM.

Legatum factum pro incertis, & malè ablati debetur ab hærede non obstante, quod sit intra tempus conficiendi inventarium.

SUMMARIUM.

- 1 Hæres non potest molestari ante confectio-nem inventarii etiamsi constaret hæreditatem esse opulentam, num. 2. fallit tamen ubi ageretur pro legato incertorum, & malè ablatorum, num. 3.
- 4 Usurarum restitutio non recipit temporis dilationem.
- 5 Anima ceteris rebus præponenda est.

Regula desumitur ex tex. in l. fin. §. 1. donec C. de jure delib. ut scilicet ante trimestre tempus, vel annum à jure hæredibus concessum ad conficiendum inventarium nulla creditoribus legatariis, vel fideicommissariis tribuatur licentia hæredes inquietandi, eosque ad judicium vocandi omnesque hæreditarias, quasi ex hypothecarum auctoritate vindicare.

Quæ sanè regula adeo vera est, ut firmavit ibid. Bal. in §. cum igitur habere locum etiamsi evidenter constaret hæreditatem esse opulentam, prout in eandem descendere sententiam, ibidem Castrenf. num. 2. & Jacob. in §. donec qui assignat numer. 4. rationem, nam hæres durante tempore confectio-nis inventarii est impeditus circa ipsius confectio-nem, ignorat quantumolvere debeat, & quomodo sit obligatus, & quas habeat exceptiones, & defensiones hac de causa interim molestari non debet, quamvis hæreditas sit solvendo.

Tamen, quando testator fordidum, & malè quæsitum, & malè ablatum domino restituendum esse mandavit, posse statim hæredem cogi ad illud tradendum, tuto concludere possumus, cum in hoc casu conficiendi inventarii tempore non gaudeat hæres ut determinarunt Bal. & Castren. in d. l. fin. §. donec C. de jur. delib. Alex. Ang. & Corn. in l. eam quam C. de fideic. Suar. in l. post rem judicat. n. 6. ff. de re jud. Porcell. in tr. de inventar. cap. 4. num. 9. Duen. reg. 277. lim. 1. Vivi. qui alios adducit concordantes in sylva comm. opin. concl. 257. lim. 1. Gutt. de jur. confir. cap. 4. num. 18. par. 2. Caval. qui plures allegat in spec. pract. q. commun. qu. 608. & 814. Suarez de Paz in sua prax. cap. 1. n. 44. p. 4. to. 1. Rustic. de fideic. lib. 2. cap. 3. n. 37. Gizzar. dec. 79. num. 6. ubi loquitur de usurarum restitutione, quam dicit non recipere temporis dilationem, prout sic concludit in legatis piis.

Et licet contrarium in puncto principali firmaverint Cyn. & Alb. in d. §. donec, juxta quorum sententiam voluit quoque Lopez in l. 7. glos. mandando alio tit. 6. par. 6.

Tu tamen tanquam à veritate, & pietate digressus

gressus ne sequaris, sed primæ adhæreas opinionioni, propter animæ periculum, quæ cæteris præponenda est, *cap. infinitas de pœnit.* & ita contra ipsos noviter probat Illustrissimus *D. Ricc. in prax. resol. 416. tom. 2.* ubi tractat si tribunal Reverendæ Fabricæ possit se intromittere pro adimplemento legatorum piorum pendente confectioe inventarii.

P R I V I L E G I U M X L I.

A R G U M E N T U M.

Mulier quæ intercessit pro exoneratione conscientie viri mortui, non juvatur Vellejano.

S U M M A R I U M.

- 1 Mulier fidejungere nequit regulariter, & quare n. 3.
- 2 Obligatio mulieris debet continere commodum mulieris se obligantis.
- 4 Carens libera suorum bonorum administratione prohibetur fidejungere.
- 5 Mulier fidejubendo non obligatur, etiam si pro marito fidejubeat per interpositam personam n. 6. sed limita, ut n. 7. & 8.

1 **R**egula est quod mulier fidejussionis munus obire, & pro aliis intercedere nequit *l. de die §. 1. ff. qui satisd. cog. l. 2. & 3. §. fin. ff. eod. l. fin. C. eod. tit. l. 2. ff. de reg. jur. l. si paternam C. ad Vellejan.* ita quod Senatusconsulto Vellejano succurritur mulieribus pro aliis fidejubentibus ut *tot. tit. ff. & C. ad Senat. consult. Vellejan. l. tamen ff. ad Macedon.* & in Regno habentur *pragm. 1. sub rubr. de Senatusconsult. Vellejan.* ubi nos plura cummulavimus in commen. & vide de hac materia latè *Maresc. var. resol. lib. 2. c. 5. Grivel. decis. Dolan. 20. Linglois. decis. 14. q. 1. & sequent. l. ad Senat. consul. Vellejan.*

2 In tantum, quod obligatio debeat continere causam respicientem commodum, & interesse mulieris, non autem aliorum voluit *Rota in causa Romana de S. Cruce 3. Decemb. 1607. coram Eminentissimo Card. Sacrato, & alias, ut apud Ludovis. dec. 363.*

3 Ratio autem principalis conclusionis nam sexus mulieris satis levis, & imbecillis est, nam illæ quodam naturali vitio imprudentes, mendaces, fluxæque fidei sunt, &, ut plurimum earum consilio contra propria laborant comoda, *l. 2. §. verba ff. ad Vellejan. l. si pater C. de spons. Barbat. conf. 54. lib. 1.* unde ob hanc causam aliorum defensiones aliaque virilia officia exercere prohibentur, ad *tex. in l. famina ff. reg. jur. l. alienam C. de procur.*

4 Præterea assignatur, & alia ratio, nam quilibet carens liberâ bonorum suorum administratione (qualis est mulier) pro alio fidejubere prohibetur, *Henrig. de fidejuss. cap. 7. n. 68.*

5 Quò fit, ut mulier fidejubendo non obligetur, siue intercedat pro patre, siue pro filio, siue pro fratre, siue pro alio consanguineo, & eò magis si pro extraneo, nam in *Jo. Mar. Novar. Tract. de Priv. Tom. II.*

omnibus istis casibus juvatur beneficio Vellejani, *Bal. & Salyc. in auth. si qua mulier. C. ad Vellejan. Thess. dec. 223.*

Et adeò hæc vera sunt, quòd mulier pro marito fidejubere non possit, ut nec etiam id eidem liceat facere per interpositam personam *l. si uxor. C. ad Vellejan.* plus nec etiam cum marito hoc eidem facere permissum est, *l. 4. vers. participavit C. eod. l. vir. uxori in §. fin. eod. & quod mulier, nec etiam insimul cum viro se obligare, & fidejubere possit, jura sunt clara, nam hoc ponunt *tex. in l. 4. ff. ad Vellejan. in l. uxor viri in §. fin. ff. eod.* inquit *Valent. Franc. in suo tr. de fidejuss. c. 2. nu. 152.* & istud est ex eo quia tali casu summa pecunia exbursata præsumitur pervenisse ad maritum, & ideo si non probatur quod medietas pervenerit ad mulierem ad nihilum mulier tenebitur, *d. auth. si qua mulier ubi Bart. Bal. Saly. & alii C. ad Vellejan. Men. de præf. lib. 3. præf. 22. Thesaur. decis. Pedem. 222. nu. 14. Amatus dec. Rotæ Marchie 27. n. 11. & 12. Honded. conf. 45. per tot. vol. 3. par. 1.* qui dicit hanc opinionem veriore, & communior, *Gamma decis. Lusitan. 131.* quod etiam corroboratur per optimum simile, quod de filio dicitur, qui si contrahit, & se obligat unâ cum patre, tota pecunia ad patrem pervenisse creditur, si pater filium gubernat, *Fab. de Monte de emptio. & vendition. quæst. 3. princ. n. 64. Cachéran. decis. Pedem. 170. in tract. Ubald. de duobus fratrib. in 9. part. principal. post. n. 3. Cravett. conf. 91. Suar. com. opin. in lit. V. n. 112. Stracca in tract. de mercat. n. 10.**

His licet veris existentibus, tamen quando constat mulierem intercessisse pro exoneratione conscientie viri mortui, illam non juvari hoc Vellejani beneficio asseveravit *Præses de Francis decis. 237. & deinde scripsit Galter. in sua prax. instrumentaria 2. 2. partis principal. pag. 122. n. 57. vers. secundo, ubi firmat, quod quando mulier intercedit ex causa pia, ut pro exoneratione animæ viri sui post mortem, vel pro liberatione ipsius constante matrimonio nequit uti beneficio Vellejani.*

Ultra quod communiter DD. sunt in opinione, illam posse fidejubere pro qualibet pia causa, *Rom. in auth. similiter C. ad leg. Falcid. Socc. reg. 310. Rimin. conf. 67. vol. 1. & noviter firmat Genuens. in suis practicab. Eccles. quæst. 509. Addo Tiraq. de pia causa privil. 113.*

P R I V I L E G I U M X L I I.

A R G U M E N T U M.

Revelatio facta à filio contra patrem vigore litterarum monitorialium excommunicationis valet, ubi tendit ad exonerationem conscientie, quia agitur de malè ablati factis à patre.

S U M M A R I U M.

- 1 Testimonium filii contra patrem non probat.
- 2 Filius non revelans contra patrem non incidit in excommunicationem, limita tamen, ut n. 3.

M m 3

4 Testes

- 4 *Testes inhabiles quando admittantur.*
- 5 *Nullum privilegium excusat à peccato.*
- 6 *Principalis tenetur revelare quando fiunt monitoria ad finem revelationis.*
- 7 *Animæ favore quis tenetur edere arma contra se.*

1 **R**egulariter testimonium filii contra partem invalidum est, nec probat, ad *text. in l. parentes C. de testib.* ubi nec etiam nolentes ad invicem admittuntur, *cap. si testes §. item parentes 4. quæst. 3. latè Farinac. de testib. quæst. 154. num. 170.*

2 Quare meritò patrem non revelantem delictum filii stante pænâ excommunicationis in ejus sententiam non incidere, post *Lazar. in tract. de monit. quæst. 11. sect. 3.* quem tamen non allegat noviter, latè concludit *Illustriss. Episc. D. Ricc. in sua prax. var. resolut. resolut. 310. par. 2. idem pariter ampliatur. 3. firmans in filio, qui nec tenetur ob monitiones revelare crimen patris.*

3 Tametsi quando fiunt literæ monitoriales contra patrem, filius revelat aliquid malè ablatum pro exoneratione paternæ conscientiae, benè admittitur revelatio, & probat contra patrem: ita determinat *Carocc. decis. 90. num. 11. vers.* contrarium asserens id maxime procedere ubi veritas aliter haberi non posset, nec data notabili exceptione contra filium respectu patris, allegat, *Hostien. in cap. 1. de testib.* ubi pariter *Fely. n. 8. Marsil. qui dicit singulare, & practicabile in l. divus nu. 12. ff. de quæst. Roman. sing. 398. & ita etiam tutatur idem Carocc. decis. 21. n. 3.*

4 Deo, quo quidem dicto dubitandum non est si quidem quoties defunt alii testes, & vel alii haberi non possunt ex natura rei, & negotii, in tali casu admittuntur testes alias inhabiles ex *Abb. Hostien. in d. cap. 1. num. 4. de testib.* ubi quod testes privilegiati non excusantur à toto, sed tunc solum, quando alii testes haberi possunt, & sic in subsidium *Mascard. de prob. conclus. 1365.* quare quod incurrant excommunicationem pater & filius, si non revelant in casu, quo veritas aliter haberi nequit, concludit *Illustriss. Episc. D. Ricc. d. resol. 310. vers. limita quarto,* ubi assignat rationem, ne pereat probatio, & veritas occultetur, quod esset peccatum mortale, ad *text. in cap. quisquis 2. quæst. 3.* quia nullum privilegium nullaque pietas excusat à peccato, *cap. super eo de usur. unde in gravi necessitate ad testificandum à Judice capi posse tutatur, Franc. Marc. decis. 861. num. 4. tom. 2. & ante eum DD. in cap. 1. de testib. cogen.*

6 Sed an Ecclesia compellat principalem ad revelandum quando facit monitoria sub pænâ excommunicationis ad finem revelationis, declarat *Genuen. in practicab. Eccles. q. 597.* ubi affirmativam tuetur partem, quod in causa civili principalis tenetur non solum restituere rem, quam detinet cum peccatum, sed etiam revelare se habere, & habuisse, ad *text. in cap. 1. & 2. de confess. in 6.* ubi reus tenetur respondere propositionibus actoris quæ fiunt ad revelandum ipsum actorem ab onere probandi per confessionem adversarii, & potest compelli juramento, ut ibi firmant *Canonistæ*, & regula quod quis potest compelli ad deponendum in judicio juramen-

tum, potest etiam censuris compelli propter peccatum mortale, *cap. novit. de judic. Sylva nuptial. in summa in verb. monitoria Prob. ad Monach. in cap. 2. de constitut. in 6. Navar. in cap. inter verba 11. quæst. 6. corollar. 66. & sic dicit ipse haberi casum expressum in jure, quod ad fundandam intentionem actoris tenetur adversarius deponere veritatem; Et confert pro corroboratione, quod favore animæ ut exeat quis à peccato, potest compelli censuris ad edendum arma, & scripturas adversus se contra terminos regulæ juris, *Butr. Abb. Imol. & omnes in cap. 1. de probation.**

PRIVILEGIUM XLIII.

ARGUMENTUM.

Ex pollicitatione facta pro incertis, & malè ablatis oritur Actio.

SUMMARIUM.

- 1 *Pollicitatio quid sit.*
- 2 *Obligatio ex nuda pollicitatione non oritur.*
- 3 *Votum, & pollicitatio æquiparantur.*
- 4 *Actio competit ex voto (ut ajunt) in foro interiori, & vide n. 5. & amplia idem procedere favore Ecclesie num. 6. & favore Universitatis num. 7.*

Regula est, quod ex pollicitatione, quæ est unius solius offerentis promissio, *l. 3. ff. de pollicit.* cum adductis per *Alphan. in speciali tract. quem edidit super rubr. ff. de verb. oblig. num. 10.* nullatenus oritur obligatio, ut per *Jas. Alciat. & reliquos ibidem*, qui tamen loquuntur de jure civili, quinimo neque de jure canonico illam oriri firmavit *Abb. in cap. cum inter univers. de elect.* ubi appellat communem *Covar.* post alios quos citat in *cap. quamvis in 6. part. §. 4. n. 15. de pact. in 6. Vivius in Sylva commun. opin. conclus. 617. Gomez. de contract. tom. 3. var. resol. cap. 9.*

Contrarium tamen voluit *Butr. in cap. ex parte de censur.* ubi dixit oriri obligationem, quia votum, & pollicitatio æquiparantur, *l. 2. ff. de pollicit.* & ex voto apertè patet oriri obligationem, & posse voventem compelli virtute *tex. in dic. c. ex parte* cum adductis per *Amatum cons. 17.* ubi latè probat ex voto (ut ajunt) in foro exteriori actionem competere.

Tu tamen in hac Doctorum discrepantia affirmare debes, quod tam de jure civili, quam canonico ex pollicitatione oritur obligatio quotiescumque illa facta est ad favorem incertorum, & malè ablatorum, cum taliter pollicitans censeatur offerre intuitu pietatis pro anima, cultu divino, & exoneratione conscientiae *cap. pontifices 12. q. 3. Doctores in c. verum de condit. appos.*

Quare juxta hanc opinionem ubi pollicitatio fit Ecclesie, concludit *Genuens. in practicabil. Eccles. quæst. 372.* sicque pariter quando fit simplici causæ piæ, ut inducat obligationem, tutantur *Gomez. variar. resolut. dicto cap. 9. Suarez in thesaur. commun. opinion.*

opinion. lit. P. in verb. pollicitatio, & novissimè Viscont. in suis concl. jur. in eodem verb. in fin. fol. 227. colum. 1. ubi sic pariter scribit, procedere favore universitatis, vel Collegii, quod similiter affirmat Genuens. loco citato n. 2. per tex. in dic. l. 1. ff. de pollicit. & ego dicebam pro Universitate Terræ Summontis in anno 1625.

PRIVILEGIUM XLIV.

ARGUMENTUM.

Legata relicta pro malè ablatiis testamento nullo ob præteritionem filii, quem testator ignorabat se habere, debentur.

SUMMARIUM.

- 1 Legatum factum ab eo qui ignorabat habere filios non debetur irrito facto testamento, sed limita favore incertorum, & malè ablatorum.

Regula est juxta communem Doctorum sententiam, quod testamento nullo ob præteritionem non debeantur legata facta, quando testator ignorabat se habere filium, vel putabat mortuum, ut scripserunt in auth. ex causa C. de liber. præter. ubi præcipuè Bald. Salyc. Castr. & Jas. Tiraquell. de privil. piæ causæ privil. 68. & Vasq. de success. lib. 1. §. 8. n. 61. ubi hanc defendit sententiam, & ad materiam videndi sunt Clem. de patr. potestat. effect. 15. Vivius in sylva commun. opin. concl. 35. Crass. in §. testamentum q. 36. & seq. Illustrissimus præsul D. Ric. collect. 271.

Tamen favore legatorum pro incertis, & malè ablatiis factorum hujusmodi communis doctrina procedere non debet, prout illam communi voce limitant in hoc casu Doctores ut constat ex Bal. Ang. & Imol. in l. filio præterito ff. de injust. rupto & irrit. fact. testam. Jas. in l. precibus C. de impub. Soc. in l. 2. sub num. 32. ff. de vulg. Barb. in l. cum acutissimis num. 24. de fideicomm. Aret. conf. 92. Vasq. de success. dic. §. 8. n. 61. Cotta dicens valde singulare in sing. in verb. anima Covar. valde id commendans in cap. Raynutius §. 4. C. de testam. Caroc. decis. 7. n. 3. Genuens. in practicab. Eccles. q. 48.

Quare merito juxta hanc sententiam in causa Nardi della Torre in anno 1625. consultus respondit, dum occurrisset casus, quod essent facta quædam legata, inter quæ aderat legatum pro incertis, & malè ablatiis, dixi inquam, quod licet reddebatur nullum testamentum ex præteritione filii facta, non per hoc non debeat solvi legatum 50. aureorum factum à testatore pro incertis, & malè ablatiis.

Cujus conclusionis ratio est nam ponderandum est, quod semper fuisset pro exoneratione conscientiæ, & suæ animæ salute relicurus, non obstante quod haberet filios.

PRIVILEGIUM XLV.

ARGUMENTUM.

De legatis factis pro incertis, & malè ablatiis pro exoneratione conscientiæ, non detrahatur quarta ab Episcopo.

SUMMARIUM.

- 1 Quarta Episcopo debetur de legatis, & Episcopi sub nomine quoniam veniant in hoc casu n. 2.
- 3 Quarta an debeatur Episcopo de legato facto Ecclesiæ exemptæ, & vide n. 6. & amplia, ut n. 5.
- 4 Quarta quanam ratione Episcopo debeatur.
- 7 Quarta non debetur de legatis factis pro incertis, & malè ablatiis.
- 8 Quarta non detrahatur de relictis personis.
- 9 Quarta an debeatur de relictis pro ornamentis Ecclesiæ, vel pro cereis, & in quibus aliis casibus, n. 10. & 11.

Regula est, quod de legatis factis per testatorem Ecclesiis, vel locis piis, debetur quarta Episcopo, cap. conquerente de offic. Ord. ubi glos. in ver. mortuorum, cap. requisist. cap. fin. de testam. cap. 1. & seq. 10. quæst. 3. cap. de quarta de præscrip. Car. Tusc. conclus. 21. lit. Q. Megal. 1. 2. instit. confess. cap. 14. Azor. instit. Moral. par. 2. cap. 12. q. 2. Molfes. in summa tit. de ultim. vol. tract. 13. cap. 9. à num. 17. tom. 2. cujus quidem Episcopi nomine intelliguntur Archidiaconi, & reliqui omnes Prælati inferiores qui habent in ea Ecclesia jurisdictionem quasi Episcopalem, ratio est, quia canonica est de lege jurisdictionis, Innoc. in cap. 1. de stat. monach. Ubald. tract. de Canon. Episcopali. cap. 1. n. 4. Episcopo debita jure Episcopali, quod, cum hujusmodi prælati habeant in Ecclesiis sibi pleno jure subjectis habere etiam debent cum omnibus emolumentis connexis, & annexis, Ubald. d. tract. cap. 4. quæst. 4. princ. num. 1. vers. notandum.

Ex qua ratione in facto dicebam, Episcopum nullatenus potuisse prætereundere istam quartam stante, quod legatum factum erat cuidam Ecclesiæ exemptæ, prout ita in terminis communiter sentiunt Doctores in cap. officii de testam. ubi Abb. num. 6. Bal. in l. si quis ad declinandum col. 6. vers. juxta hoc de Episc. & cler. Sylvest. in summ. ver. Canonica portio quæst. 3. nu. 4. Ang. eod. verb. nu. 2. Lap. in tract. de canon. port. quæst. 4. Ubal. eod. tract. cap. 4. quæst. 6. Mirand. in manual. prælat. quæst. 48. art. 2. tom. 2. Roman. conf. 476. num. 19. Sylvest. in sum. in ver. canonica portio, Viscon. in suis concl. verb. quarta Episcopalis.

Quorum sanè opinio ratione non caret, si quidem hujusmodi canonica portio debetur Episcopalia jura habentibus, de quibus in d. cap. conquerente, vel ob communionem

quæ inter Episcopum, & Ecclesias sibi subiectas reperitur *d. cap. repulisti vers. secus*, vel propter onus, quod sustinet in celebrando, solemniter Ordines conferendo, quæ tam ad forum contentiosum, quàm pænitentiale spectant, *Ubal. d. quæst. 6. n. 5.* quæ rationes nullatenus vigent respectu loci exempti, quia cum immediatè Pontifici subijciatur, non oportet, ut solvatur aliquid Episcopo in signum superioritatis, quam non habet respectu illius loci, deinde nulla inter utrumque reperitur communicatio, neque ulla cura Pastoralis, aut pabulum exercetur ulterius, confert quod Episcopus neque exigit, neque percipit jura Episcopalia in locis exemptis, *cap. luminoso 18. quæst. 2. c. cum Episcopus 7. de offic. Ord. in 6. ubi gl. recepta ver. exempto*, cum solus Papa dicatur ordinarius Episcopus exemptorum *c. nulla dist. 93. juncta gl. ult. ibid. cap. autoritate de privil. in 6.* unde eisdem rationibus firmandum est, quartam hanc non deberi Episcopi subditis qui legat aliquid Ecclesiæ extra diocesim constitutæ, cum cura illius Ecclesiæ non sit penes ipsum, ut post alios notat *Azor. inst. moral. par. 2. lib. 9. cap. 12. q. fin.*

5 Quinimo assevero hanc quartam non deberi ex legato factæ Ecclesiæ quæ tempore testamenti erat subiecta, & tempore mortis reperitur exempta; nam inspicitur conditio, & status temporis, quo legatum cedit, non autem tempus quo fit legatum, *l. post diem ff. quan. dies leg. l. quæ leg. ff. de reg. jur.* unde si Ecclesia sit exempta tempore testamenti, & subdita tempore mortis, debetur hujusmodi quarta, quia inspiciendum est tempus mortis, non autem tempus testamenti, *l. si cognatus ff. de reb. dub. l. generaliter §. si homini libero est ff. de fideicom. liber. Ubal. d. cap. 4. quæst. 7. n. 3.*

6 Quamvis si Ecclesia esset exempta, & haberet Capellas, aut populum non exemptum, in tali casu non esset excusata talem solvere quartam, ut vigore *text. in cap. ex ore de priv. tutantur Innoc. & Joa. And. in cap. nostro de sepul. Lap. d. tract. §. quia n. 6. vers. secundo quæritur, Ubal. eod. tract. cap. 4. quæst. 5. & quæst. 8. cum trib. seq. nisi populus pleno jure subiectus esset Ecclesiæ exemptæ, Ubal. d. cap. 4. q. 9. n. 3.* pleno autem jure dicuntur Ecclesiæ ad aliquam pertinere, quando utroque jure, id est in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt, *c. quoniam 21. de priv. ubi gl. & in c. cum & plantatæ §. & in Ecclesiis verb. pleno jure eod. tit. quam ibi sequuntur Anto. num. 26. Card. Dec. 12. & 16. Rebuff. concord. tit. forma mandati ver. plenum Card. Tusc. lit. P. concl. 394. num. 3. Sayr. de censur. lib. 1. cap. 6. num. 12.*

7 Quibus sic suppositis affirmo, quod ex legatis factis pro incertis, & male ablatis non debetur hujusmodi quarta, prout etiam illa non debetur quando aliquid relinquitur pauperibus in genere, *glos. in cap. 2. in verb. decrevit de sepul. Bal. in l. id quod pauperibus num. 30. C. de episc. & cler. Rom. conf. 233. n. 2. Leo in Thess. for. eccl. par. 2. cap. 14. Azor. inst. moral. par. 2. lib. 9. cap. 12. q. 9.* cum in tali casu videatur relictum personis, & non locis, & derelictis personis non detrahatur quarta, *cap. ex parte il terzo de verb.*

signif. Mirand. in manual. prælat. d. q. 48. art. 3. concl. 3. Ubal. de port. canon. cap. 5. n. 11. ubi declarat id non esse verum, quoties legatum fieret pauperibus specialis, & certi loci, quia tunc legatum videtur factum intuitu dicti loci, & sic factum loco pio, sicque tradunt *Joa. Andr. & Abb. in d. cap. 2. de sepult.* qui etiam *in cap. fin. de testament.* idem procedere dixit quando aliquid relinquitur pro ornamentis, cereis, fabrica, Ecclesiæ luminariis, anniversariis, vel pro faciendo Choro, pictura, calice, & similibus ad perpetuum divinum cultum legari solitis, quod pariter ultra citatos approbant *Valasc. dec. 105. n. 13. & Covar. d. c. fin. qui n. 7. ampliat*, procedere etiam si relinquatur pro operibus piis in genere, & executores distribuerint legatum in fabricam¹⁰ luminaria, & alia Ecclesiæ ornamenta; cum executoris distributio videtur facta à testatore ipso, *l. unum ex familia §. 1. ubi DD. præcipuè Dyn. & Bar. ff. de leg. 1.*

Sicque pariter esset, quando aliquid legatur¹¹ ut omni anno fiat solemnitas alicujus Sancti, vel quid in aliqua Ecclesia constituatur, præbenda, Pulpitum, vel Altare, vel quando quis in vita donat Ecclesiæ, ita *Azor. dic. cap. 12. q. 7. cas. 7. & Mirand. dic. q. 48. art. 3. conclus. 1.* quos in hac materia latius videre poteris, quibus jungo *Quarant. in summ. Bullar. verb. quarta Episcopalis, & Illustrissimum D. Ricc. in 3. tom. prax. forens. eccl.*

PRIVILEGIUM XLVI.

ARGUMENTUM.

Confessio facta pro malè ablatis etiam parte absente habet vim debiti confessati, ita quod prodest absenti, & probat debitum.

SUMMARIUM.

- 1 Confessio facta absente parte non probat, etiam si esset facta in judicio, n. 2. sed quando probet plenè n. 3. & 4.
- 5 Confessio facta pro malè ablatis habet vim debiti confessati.
- 6 Confessio super extorsione usurarum non revocatur.
- 7 Confessio emanata in scriptura absente parte pro exoneratione conscientie probat, sed declara, ut n. 8.

Regulariter confessio facta absente parte non¹ valet, nec probat, *l. certum §. si quis absente ff. de confes. l. fin. & ibi gl. ff. de interrog. act. plenè Gabr. concl. 1. de confes. Mascard. probat. concl. 374. qui n. 7. firmiter asseverat hanc conclusionem procedere, & 2* habere locum quamvis hujusmodi confessio fuisset facta in judicio, quoniam hoc non obstante adhuc hujusmodi confessio parte absente neque probat, atque præjudicat, ex *Alex. & alii conf. 20. n. 2. lib. 4. de quo tamen vide Duen. regul. 117. & Marescot. var. resol. lib. 2. cap. 44.*

Et talis confessio facta extrajudicialiter non³ probat, tamen si sit facta præsentem parte, &

& per duos testes probetur, tunc inducit plenam probationem, ut latè apud *Mascard. de probat. conclus. 346. Duen. regul. 119. Vivius in sylva commun. opin. concl. 646. Surd. decis. 12.* ut alios antiquiores rejiciam, ubi hanc sanè regulam procedere ait etiam si unus testis deponeret de vera promissione, & alter de confessione facta præsente parte quia cum sint duæ semiplenæ probationes junguntur ad invicem, ut consuluit *Alex. conf. 76. vol. 6.* quem sequuntur *Rip. in l. admonendi n. 205. ff. de jur. jur. Gab. concl. 1. num. 7. de prob. Cravet. conf. 267. post num. 5. Ursill. ad Afflic. decis. 12.* testesque deponentes de hujusmodi confessione præsumi contestes, *Aret. conf. 36. de quo meminit Mangrell. ad Bar. in l. ob carmen. ff. de testam. & licet sint singulares, debent jungi ut latè deducit, Alex. conf. 52. num. 4. Dec. conf. 650. num. 10. Magon. decis. Lucens. 46. num. 13. Farin. de test. q. 64. nu. 131. & 134. cum seq. Gratian. discept. forens. cap. 144.*

4 Quamvis confessionem extrajudicialem factam absente parte probatam, tamen per duos testes contestes de loco, & tempore semiplenæ; non facere probationem doceant, *Afflic. decis. 364. n. 5. Foller. in sua prax. crim. in verb. & si confitebuntur il secundo n. 2. Rot. Lucens. decis. 92. Illustrissimus D. Ricc. dec. Cur. Archiep. 35. part. 1. & junctam cum uno teste de veritate negotii posse jungi ad plenam faciendam probationem affirmat Afflic. decis. 12. n. 3. qui juxta hanc sententiam in Sacro Consilio determinatum recenset, ubi Ursill. alios allegat concordantes, *Niger. in cap. Regni 240. post num. 11. Marant. conf. 15. & latius Menoc. de presump. lib. 1. cap. 41. ubi nonnullos casus distinguit.**

5 Tamen si confessio debiti esset pro incertis, & malè ablati, & sic esset facta ad exonerationem conscientiae, etiam parte absente habet vim debiti confessati tamquam præsente parte fuisset acceptatum, ita quod ad ea quæ tendunt ad exonerationem conscientiae regula patitur fallentiam, *Socc. conf. 90. num. 4. lib. 2. Felyn. in cap. olim. numer. 8. de rescript. Cotta in suis memorab. in verb. confessio, vers. imò plus in ultimis. Marsil. sing. 202. vers. est alius, Mascars. de probat. concl. 360. numer. 25. & seq. Rot. divers. decis. 685. numer. 7. part. 1. latè Carroc. decis. 90. & Genuens. in pract. eccles. q. 169. Gabr. concl. 1. de confess. numer. 67. alios refert, & sequitur Mancin. in tract. de confess. extrajud. cap. 2. numer. 42. qui pariter ait, ad comprobationem conferre ea quæ notaverit in suo tract. de juram. part. 4. effect. 411. numer. 3. ubi firmavit, confessionem super extortione usurarum, & sic pro malè ablati factam in testamento, non posse revocari, ex *Durant. in tr. de ult. volunt. caut. 6. in tit. de leg. num. 6. ad quod faciunt notata per Marant. in sua pract. in 5. actu jud. in 6. p. pr. nu. 16. volentem quod confessio facta in ultima voluntate super extortionem usurarum ad conscientiae exonerationem faciat plenam probationem, ex Bald. Corneo, & aliis, quos ibi cumulat concordantes.**

7 Et confessionem emanatam in scriptura pro exoneratione conscientiae plenam probationem facere pro absente voluerunt *Afflic. de-*

*cif. 164. num. 5. Viv. decis. 486. num. 3. Franc. Marc. decis. 460. num. 2. tom. 1. Petra de fideicommiss. q. 13. num. 293. & alii, quos congerit modernus Gaitus in suo tract. de credit. cap. 2. tit. 3. num. 269. declarans num. 271. hoc esse, quando confitens expresserit velle restituere pro exoneratione conscientiae, ut puta centum Antonio pro usuris 8 extortis, aut deposito, vel simile, sicque ait exemplificare *Marant. in sua pract. part. 6. act. 5. num. 17. quem sequitur Mascars. de probat. concl. 347. num. 100. illa ratione, quia qualitas exonerationis conscientiae requiritur ad actum confessionis extrajudicialis, ut ex ea plenè operetur pro tertio absente, & qualitas requisita ad actum specificè erit probanda, allegat Bart. in l. 1. §. quod autem ait ff. ne in flumine publico, & Mascars. de prob. concl. 468. numer. 25. multaque alia cumulat ad regulam concernentia pro ipsius explicatione quæ penes ipsum videri possunt.**

P R I V I L E G I U M X L V I I.

A R G U M E N T U M.

Extensio de casu ad casum, & de persona ad personam favore legatorum pro incertis, & malè ablati commodè fit.

S U M M A R I U M.

- 1 Citatus omissus habetur pro omissio, & amplia ut n. 2. & limita ut n. 8.
- 3 Tacitum circa naturalia contractus pro expresso habetur.
- 4 Extensio de uno casu, & de una persona ad aliam prohibetur, licet id limitetur favore legatorum pro incertis, & malè ablati, nu. 5. & idem est in pia causa num. 6.
- 7 Extensio admittitur non obstantibus quibuscunque verbis, ubi constat de mente testatoris.

Regula est, ut casus omissus habeatur pro omissio, l. commodissimè ff. de lib. & posthum. cap. inter corporalia de translat. Episcop. cap. dilectus de offic. Ordin. cap. is qui de sentent. excomm. cum adductis per Card. Tuf. concl. 116. lit. O. tom. 1.

Quæ sanè conclusio habet locum in lege, 2 statuto, & consuetudine, *Tiraquell. de jure primogenitur. q. 40. n. 194. nec non in contractibus l. 1. & l. quidquid adstringendæ ff. de verbor. oblig. Molin. de rit. nupt. q. 24. num. 277. lib. 3. Surd. decis. 195. num. 11. Rendin. in promptuar. recept. sentent. tit. 100. n. 17. firmans num. 19. quod tacitum circa naturalia, vel accidentalia contractus pro expresso habetur, quando tacitè agitur ab utraque parte, ut in l. cum quid ff. si cert. pet. si verò ab una tantum parte pro expresso non habetur, ut in l. si repetendo C. de condit. ob caus. quod pariter affirmavit tit. 24. num. 2.*

Item extensio de uno casu ad alium, & 4 de

de una persona ad alteram prohibetur, ut fundant *Gabr. conf. III. nu. 13. lib. 1. Surd. conf. 344. nu. 2. & conf. 448. num. 33. lib. 3. Cabed. dec. Rot. Lusitan. 140. num. 2. part. 1.* ubi probat in privilegiis extensionem de persona ad personam non dari, etiam ubi non versamur in materia pænali, & correctoria, *Sess. decis. Rot. Aragon. 43. numer. 54.*

5 Tamen favore legatorum factorum pro incertis, & malè ablatiis extensio de uno casu ad alium, & de una persona ad alteram benè fit ex paritate rationis, juxta notata per *Genuens. in practicab. Eccles. q. 322.*

6 Prout in pia causa quoque permittitur extensio intuitu pietatis, quamvis sit de persona ad personam, ubicumque substitutio reperitur facta simpliciter, licet secus quoties substitutio esset facta in pænam hæredis quia tunc non est favorabilis, sed odiosa, & ideo tunc non datur extensio, *Jas. in l. si duobus §. hæres nu. 14. ff. de leg. 1. Roman. in auth. similiter num. 65. C. ad leg. Falcid. Decian. conf. 272. Grat. conf. 574. lib. 2. Card. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 3. tit. 19. num. 10. & post eos Gratian. discept. forens. lib. 4. cap. 662. num. 3. firmans n. 18.* extensionem quoque admitti non obstantibus quibuscumque verbis, quando constat de præsumpta voluntate testatoris, ex *Socc. Jun. conf. 114. num. 29. lib. 1. Caphal. conf. 169. nu. 33. lib. 2. Card. Mant. de conject. ultim. volunt. lib. 3. tit. 14. nu. 10. Surd. conf. 347. num. 21. & vide Mart. in suo clausular. part. 1. clausul. 187. & p. 3. claus. 88.*

8 Confert quia dum sumus in materia legatorum, quæ dependent ab ultima voluntate, casus omissus habetur pro expresso, *l. fin. C. de posthum. l. inter vestem ff. de aur. argent. legat. Valas. decis. 45. num. 4. cum aliis de quibus apud Rend. in prompt. recept. sentent. d. tit. 100. n. 16. tom. 1. ergo merito possumus dicere in tali casu extensionem de uno casu ad alium, & de persona ad personam, fieri posse, prout ita consului in quadam facti contingentia ad favorem venerabilis Monasterii S. Sebastiani hujus inclitæ Civitatis Neap.*

PRIVILEGIUM XLVIII.

ARGUMENTUM.

Pro restitutione rerum malè ablatarum hypotheca tacita inducitur super bonis illius, qui res illas abstulit, quæ hypotheca præfertur omnibus aliis privilegiatis creditoribus.

SUMMARIUM.

- 1 Hypotheca tacita inducitur pro restitutione rerum malè ablatarum super bonis ejus, qui abstulit, & amplia, ut n. 2.
- 3 Hypotheca competit à die administrationis inceptæ.
- 4 Pro malè ablatiis verus dominus præfertur cunctis creditoribus, etiam ex causa privilegiata.

Regula sit, quod pro restitutione rerum malè ablatarum inducitur tacita hypotheca super bonis illius, qui res illas abstulit, ita ut talia bona possint peti à damnificato vigore ejusdem hypothecæ non solum ab hæredibus illius qui abstulit, sed à quocumque alio possessore saltem ex æquitate juris canonici, ne anima defuncti in captivitate permaneat, doloribus vexetur, & crucietur, sed quanto citius liberetur, quidquid alias de jure civili hujusmodi hypothecæ minimè competeret, *Bald. in l. 1. num. 13. C. ex delict. defunct. in quant. hæred. convent. Salycet. in l. furti n. 1. & ibi similiter Bald. n. 2. C. de furt. Negusan. de pign. part. 4. memb. 2. nu. 124. Rebus. in Franc. constitut. art. 1. glos. 14. num. 28. tom. 2. juxta terminos dispositionis tex. in cap. literis de raptor. & cap. fin. ubi glos. in vers. sed ejus hæredes de sepult. & in cap. si Episcopus in verb. reddantur 16. q. 6.*

Quæ sanè regula in se est vera, & procedit indistinctè quamvis ille, qui res ipsas abstulit, non confessus fuerit, ita quod ex tali confessione posset colligi fuisse voluntatem ipsius de restituendo malè ablata, juxta theoricam, *Bal. loc. cit. quam tutatur Abb. in memorato cap. fin. de sepult.*

Et licet circa hanc ampliationem totum oppositum censuerit *Matarel. relatus per Bal. ubi supra*: Ego tamen à proposita ampliatione discedere non audeo; tum quia ut communi calculo recepta; tum etiam quia favet nimis conscientiæ, & animæ defuncti, cui semper, & ubique succurrendum est.

Nec non advertere debes, hujusmodi tacitam hypothecam currere à die administrationis acceptæ, non autem à die damni illati, sed malæ gestionis, & tempore quo ablata res fuit, si fortè simus in casu (alicujus Administratoris rerum alienarum) *glos. in cap. ex literis in ver. obligata, ubi etiam Abb. num. 11. de pignor. Soc. Sen. conf. 62. lib. 1. Card. Mant. alios concordantes cumulans de tacit. & ambig. conven. lib. 11. tit. 16. num. 18. Gutt. de titul. cap. 16. n. 31. p. 2. plenè Gratian. discept. forens. lib. 4. cap. 601. n. 3. & ita communiter aperta voce clamant DD. nam statim, atque competit hypotheca illa semper incipit à die cæpti officii, *Lupus in rubr. de donat. inter vir. & uxor. §. 66. num. 21. Escobar. de ratiocin. cap. 39. n. 13.* ubi quod existente hypotheca, illa semper retrahitur ad diem cæpti officii, non ad diem malæ gestionis, sive simus in pupillo, sive Ecclesia, sive in quibuscumque aliis ad quorum favorem datur hypotheca, *Salyc. & Bal. in l. cum oportet. §. fin. C. de bon. quæ lib. ubi reliqui Scribentes. Surd. de aliment. tit. 8. priv. 49. n. 17. & 18.**

Et hujusmodi tacita hypotheca non tantum est inducta pro malè ablatiis simpliciter, verum etiam cum privilegio, nam per jura id fuit statutum ad effectum liberandi animam illius qui res abstulit, quæ anima cunctis rebus tamquam dignior præferri debet, & cum ista sola ratio liberationis animarum in hujusmodi casu consideretur, habetur pro expressa in quacumque dispositione, sive hominis sive legis, *Mant. de conject. ult. volunt. lib. 6. tit. 14. n. 10. Surd. conf. 240. n. 14. lib. 2. Cravett. de antiq. temp. par. 4. in princ. n. 83. post Bald. in l. quamvis*